رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ②

(२) त्यो पनि समय हुनेछ जब काफ़िरहरु आफू मुसलमान हुनुको कामना गर्नेछन् ।[1]

ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ③

(३) तपाईंले उनीहरूलाई खाएको, लाभ उठाएको तथा (झूटा) आशाहरूमा लीन भएको अवस्थामा छाडिदिनुस्, उनीहरूले अहिले स्वयं थाहा पाइ हाल्नेछन् ।[2]

وَمَا أَهْلَكْنَا مِن قَرْيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَّعْلُومٌ ④

(४) तथा कुनै बस्तीलाई हामीले ध्वस्त गरेनौं, परन्तु यो कि त्यसको लागि निर्धारित लेख थियो ।

مَّا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ⑤

(५) कुनै समूह आफ्नो मृत्युभन्दा न अगाडी बढ्दछ, न पछाडी रहन्छ ।[3]

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ⑥

(६) तथा उनीहरूले भने कि हे त्यो व्यक्ति ! जसमाथि कुर्आन अवतरित गरिएको छ, तिमी त अवश्य कुनै पागल हौ ।

[1]यो कामना कहिले गर्नेछन् ? मृत्युको समय, जब फरिश्ताहरूले उनीहरूलाई नरकको आगो देखाउँछन् अथवा जब नरकमा गइहाल्नेछन् अथवा त्यस समय जब पापी निष्ठावानहरूलाई केही समय नरकमा राखेर त्यस पश्चात उनीहरूलाई त्यहाँबाट निकालिनेछ अथवा महशरको मैदानमा जहाँ लेखा-जोखा भइराखेको हुनेछ तथा काफिर देख्नेछन् कि मुसलमानहरू स्वर्गमा गइराखेका छन् त कामना गर्नेछन् कि काश ! उनीहरू पनि मुसलमान भएको भए (رُبما) को अर्थ त वास्तवमा अधिकता हो तर कहिले काँही कमीको लागि पनि प्रयोग हुन्छ । केही विद्वानहरू भन्छन् कि उनको यो कामना प्रत्येक अवसरमा भइरहने छ, तर त्यसको उनीहरूलाई कुनै लाभ हुने छैन ।

[2]यो धम्की तथा हप्काई हो कि यी काफ़िर (अधर्मी) तथा मूर्तिपूजक (बहुदेववादी) आफ्नो कुफ़्र तथा मूर्तिपूजनबाट रोकिंदैनन् भने उनलाई छाडिदिनुस्, यिनी सांसारिक सुखको भोग गरून् तथा आफ्ना आशाहरूको पूर्ति गरुन् । निकट भविष्यमा उनीहरूलाई आफ्नो कुफ़्र तथा मूर्तिपूजनको परिणाम ज्ञात भइहाल्नेछ ।

[3]जुन बस्तीलाई पनि अवज्ञाका कारण ध्वस्त गर्दछौं, त शीघ्र नै गर्दैनौं, बरु हामीले एक समय निर्धारित गरेका छौं, त्यस समयसम्म, त्यस बस्तीवालाहरूलाई अवसर प्रदान गरिन्छ, तर जब त्यो निर्धारित समय आइपुग्छ, तब उनीहरूलाई नष्ट गरिदिइन्छ अनि उनीहरू त्यसबाट अगाडी अथवा पछाडी हुँदैनन् ।

لَوْمَا تَأْتِينَا بِالْمَلَٰٓئِكَةِ إِن كُنتَ مِنَ الصَّٰدِقِينَ ⑦

(७) यदि तिमी साँचो हौ भने हाम्रो पासमा फरिश्ताहरू (स्वर्गदूत) किन ल्याउँदैनौ ?[1]

مَا نُنَزِّلُ الْمَلَٰٓئِكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوٓا إِذًا مُّنظَرِينَ ⑧

(८) हामीले फरिश्ताहरूलाई सत्यका साथ नै अवतरित गर्दछौं तथा त्यस समय उनीहरू अवसर दिइएका हुँदैनन् ।[2]

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَٰفِظُونَ ⑨

(९) निःसन्देह हामीले नै यस कुरआनलाई अवतरित गरेका हौं तथा हामी नै यसका रक्षक हौं ।[3]

[1]यो काफ़िरहरूका कुफ़्र तथा वैरभावको वर्णन हो कि उनी नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई दीवाना भन्दछन् तथा यो पनि भन्छन् कि यदि तिमी (हे मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) साँचो हौ भने आफ्नो अल्लाहसित भन कि त्यसले फरिश्ताहरूलाई हाम्रो पासमा पठाईदेओस् ताकि उनीहरू तिम्रो रिसालतको पुष्टि गरून् अथवा हामीलाई नष्ट गरिदेऊन् ।

[2]अल्लाह तआलाले भन्नुभयो कि हामीहरू फरिश्ताहरूलाई सत्यका साथ पठाउँछौं अर्थात् जब हाम्रो नीति तथा इच्छा यातना पठाउनुको हुन्छ, त फरिश्ताहरू धर्तीमा अवतरित हुन्छन् । तथा त्यसपछि उनीहरूलाई (काफिर) अवसर दिइँदैनन् तुरुन्त नाश गरिन्छन् ।

[3]अर्थात् उसलाई युगको हस्तक्षेपबाट तथा परिवर्तनबाट सुरक्षित राख्नु हाम्रो काम हो । अतः कुरआन आज सम्म त्यसैप्रकार सुरक्षित छ, जुनप्रकार अवतरित भएको थियो, विचलित भएका समूह आ-आफ्ना विचारहरूका आधारमा भएको थियो, विचलित भएका समूह आ-आफ्ना विचारहरूका आधारमा त्यसका अर्थमा त परिवर्तन गर्दैआइरहेका छन् तथा आज पनि गर्दछन्, तर पूर्वका आकाशीय पुस्तकहरूको जस्तो शाब्दिक परिवर्तन अथवा कमी एवं अधिकताबाट सुरक्षित छ । यसका अतिरिक्त प्रत्येक समयमा सत्यवादीहरूको एउटा समूहले यस अर्थ परिवर्तनको विरोध गरेको छ तथा ती अर्थमा परिवर्तन गर्नेवालाहरूको रुपबाट पर्दा हटाएर वास्तविक रुप समाजका समक्ष प्रस्तुत गर्दैरहेको तथा आज पनि यस क्षेत्रमा सक्रिय छ । यसका अतिरिक्त कुरआनको लागि (ذكر) (शिक्षा) को शब्द प्रयोग गरिएको छ, जसबाट ज्ञात हुन्छ कि कुरआन सम्पूर्ण संसारका मानिसहरूका लागि (ذكر) (सतर्क गर्ने तथा शिक्षाप्रद हुने पक्षलाई नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको जीवन-चरित्रका प्रकाशमयी चित्रहरू तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका कथनहरूलाई पनि सुरक्षित गरेर, कयामतसम्मका लागि शेष राखिएको छ । अतः कुरआन करीम तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको जीवन चरित्रद्वारा मानिसहरूलाई इस्लामको आमन्त्रण दिनुको मार्ग सधैंका लागि खुला छ । यो सम्मान तथा सुरक्षाको स्थान पूर्वका आकाशीय पुस्तक तथा रसूलहरूलाई प्राप्त भएन ।

(१०) तथा हामीले तपाईंभन्दा पहिलाका समुदायहरूमा पनि आफ्ना रसूल (निरन्तर) पठायौं ।

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ فِي شِيَعِ الْأَوَّلِينَ ⑩

(११) तथा (तर) जुन पनि रसूल (संदेशवाहक) आउँथ्यो, तिनीहरूले तयसको उपहास गर्दथे ।[1]

وَمَا يَأْتِيهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ⑪

(१२) पापीहरूका हृदयमा हामीले यसैप्रकार यही रचाउने गर्दछौं ।[2]

كَذَٰلِكَ نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ⑫

(१३) उनीहरूले यसलाई मान्ने छैनन् तथा निःसन्देह विगत मानिसहरूको (यस्तै) आचरण (व्यतीत) भएको छ ।[3]

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ⑬

(१४) तथा यदि हामीले उनीमाथि आकाशबाट कुनै द्वार खोलि पनि दिऔं तथा यिनीहरू त्यहाँ चढ्न थालून् ।

وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ ⑭

(१५) तैपनि उनीहरूले यही भन्नेछन् कि हामीलाई दृष्टिबन्द गरिदिइएको छ, बरु हामीहरूमाथि जादू गरिदिइएको छ ।[4]

لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ ⑮

[1]यहाँ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना दिइदैछ कि केवल तपाईंलाई नै झुट्लाइएन, प्रत्येक रसूलसँग त्यसको समुदायले यही व्यवहार गरेको छ ।

[2]अर्थात् यो कुफ्र तथा रसूलहरूको उपहास हामीले अपराधीहरूका दिलमा हालिदिन्छौं अथवा बसालिदिन्छौं, यो सम्बन्ध अल्लाह तआलाले आफूतिर यसकारण गरेको छ कि प्रत्येक कुराको स्रष्टा अल्लाह तआला नै हो, यद्यपि उनको यो कर्म उनका निरन्तर व्यवहारका परिणामस्वरुप अल्लाहकै इच्छाले उत्पन्न भएको होस् ।

[3]अर्थात उनलाई नष्ट गर्नुको त्यही साधन हो, जुन अल्लाहले अघिदेखि नै निर्धारित गरेको छ कि झुट्लाउनु तथा उपहास गर्नुका पश्चात समुदायहरूलाई नष्ट गर्दै आइरहेको छ ।

[4]अर्थात् उनको कुफ़ तथा वैरभाव त्यस सीमासम्म बढेको छ कि फरिश्ताहरूको अवतरण हुनु त एकातिर, यदि स्वयं उनका लागि आकाशका द्वारहरू खोलिन्छन् तथा यिनी ती द्वारहरूबाट आकाशमा आईहालून् तैपनि उनलाई आफ्ना आँखामाथि विश्वास हुनेछैन तथा रसूलहरूलाई मान्ने छैनन्, बरु यो भन्नेछन् कि हाम्रो नज़रबन्दी गरिदिइएको छ अथवा हामीमाथि जादू गरिदिइएको छ,

(१६) तथा निःसन्देह हामीले आकाशमा ग्रह समूह बनाएका छौं,[1] तथा अवलोकन गर्नेहरूका लागि यसलाई शोभामान गरेका छौं ।

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ ﴿١٦﴾

(१७) तथा त्यसलाई प्रत्येक धिक्कृत शैतानबाट सुरक्षित राखेका छौं ।[2]

وَحَفِظْنَاهَا مِن كُلِّ شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ ﴿١٧﴾

(१८) हो, जो लुकिछिपी सुन्न प्रयत्न गर्दछ

إِلَّا مَنِ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَأَتْبَعَهُ

जसको कारण हामीले यस्तो आभास गरिराखेका छौं कि हामी आकाशमा गईराखेका छौं । जबकि यस्तो छैन ।

[1] (بروج) बहुवचन हो (برج) को, जसको अर्थ प्रत्यक्ष अथवा प्रकाशित हुनु हो । यसैबाट (تبرج) छ, जुन स्त्रीको श्रृङ्गार प्रदर्शनको अर्थमा प्रयोग हुन्छ । यहाँ आकाशका ताराहरू, ग्रहहरूलाई (بروج) भनिएको छ किनभने ती पनि उच्च तथा प्रत्यक्ष हुन्छन् । केही विद्वान यो भन्दछन् कि (بروج) सित तात्पर्य सूर्य तथा चन्द्रमा तथा अन्य ग्रहहरूका ती कलाहरू, गतिहरू हुन्, जुन उनका लागि निर्धारित छन् तथा यिनी बाह्रवटा छन्, कुम्भ, मेष, कर्क, मकर, मिथुन, सिंह, तुला, मंगल, शनि, वृश्चिक, वृष तथा कन्या । अरबका मानिस यी ग्रहहरूका कला तथा उनीद्वारा ऋतुको स्थिति ज्ञात गर्दथे । तर उनीद्वारा अनहोनी, घटित हुने घटनाहरूको ज्ञानको दावी गर्नु, जस्तो कि आजभोलि पनि अशिक्षितहरूमा यसको विशेष प्रचलन छ । तथा मानिसहरूको भाग्यलाई उनीद्वारा हेरिन्छ तथा बुझिन्छ, यद्यपि उनका सम्बन्ध संसारमा हुन लागेका घटनाहरूसित हुँदैन । जे-जति पनि हुन्छ, त्यो अल्लाहको आदेशले हुन्छ । अल्लाह तआलाले यी ग्रहहरूको वर्णन आफ्नो सामर्थ्य तथा अनुपम कारीगरीको रूपमा गरेको छ । यसको अतिरिक्त यो पनि स्पष्ट गरेको छ कि यिनी आकाशको शोभा पनि हुन् ।

[2] رجيم 'مرجوم' को अर्थमा छ, ढुङ्गा हान्नु । शैतानलाई रजीम यसकारण भनिएको छ कि त्यो जतिखेर पनि आकाशतिर जान प्रयत्न गर्दछ, आकाशबाट 'शहाब साकिब' (उल्का) त्यसमाथि भाँचिएर खस्छन् । अनि रजीम धिक्कृत तथा नराम्रोको अर्थमा पनि प्रयोग हुन्छ किनभने जसलाई ढुङ्गाहरूले हानिन्छ, त्यसलाई प्रत्येकतिर बाट धिक्कारिन्छ तथा नराम्रो पनि भनिन्छ । यहाँ अल्लाह तआलाले यही भन्नुभएको छ कि हामीले आकाशहरूको प्रत्येक शैतान रजीमबाट सुरक्षा गरेका छौं, अर्थात् यी ताराहरूद्वारा किनभने यिनी शैतानलाई हान्दछन् तथा त्यसलाई भाग्न विवश गरिदिन्छन् ।

شِهَابٌ مُّبِينٌ ﴿١٨﴾

त्यसको पछाडी प्रज्वलित (खुल्ला) ज्वाला लाग्दछ ।[1]

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ شَيْءٍ مَّوْزُونٍ ﴿١٩﴾

(१९) तथा धर्तीलाई हामीले विस्तारित गरेका छौं तथा त्यसमाथि (अटल) पर्वत स्थापित गरेका छौं । तथा त्यसमा हामीले प्रत्येक कुरो निश्चित मात्रामा उमारेका छौं ।[2]

وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ وَمَن لَّسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा त्यसैमा हामीले तिम्रा जीविकाहरू बनाएका छौं,[3] तथा जसलाई तिमी जीविका प्रदान गर्ने होइनौं ।[4]

وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا عِندَنَا

(२१) तथा जति पनि कुराहरू छन्, सबैको कोष

[1]यसको अर्थ यो हो कि शैतान आकाशहरूमा कुरा सुन्न जान्छन्, जसमथि 'शहाव साकिब' (उल्का) चुँडेर खस्छन्, जसवाट केही त जलेर समाप्त हुन्छन् तथा केही वाँच्छन् एवं केही सुनेर आउँछन् । हदीसमा यसको व्याख्या यसप्रकार आएको छ । नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम भन्नुहुन्छ, "जब अल्लाह तआला आकाशमा कुनै निर्णय गर्दछ, त फरिश्ताहरू त्यसलाई सुनेर आफ्ना पखेटाहरू फट्फटाउँछन् (भक्ति तथा विवशता प्रदर्शित गर्नको लागि) यस्तो लाग्छ कि त्यो कुनै चट्टानमाथि जंजीरको आवाज (ध्वनि) हो । अनि जव फरिश्ताहरूका हृदयवाट अल्लाहको भय समाप्त हुन्छ, त उनी एक-अर्कासित सोध्छन्, तिम्रो प्रभुले के भन्यो ? उनी भन्दछन् उसले जे भन्यो सत्य भन्यो तथा त्यो उच्च एवं महान छ । (त्यस पश्चात अल्लाहको त्यो निर्णय माथिदेखि तलसम्म एक पश्चात अर्कोलाई सुनाइन्छ) यस अवसरमा शैतान लुकेर कुरा सुन्दछन् । तथा यी लुकिछिपी सुन्ने शैतान अलि-अलि दूरीमा एक-अर्कामाथि हुन्छन् । तथा एकाध कुरा सुनेर आफ्ना मित्र ज्योतिषी तथा तान्त्रिकहरूका कानमा फुक्छन्, तिनीहरू त्योसित सयौं भूट कुरा मिसाएर मानिसहरूसित भन्दछन् । (सहीह बुखारी तफसीर सूर: अल-हिज्र)

[2](موزون) को अर्थ ज्ञात अथवा अनुमानले अर्थात् आवश्यकता अनुसार ।

[3](معايش) वहुवचन हो (معيشة) । अर्थात् धर्तीमा तिम्रो जीवन निर्वाह तथा जीविकाका लागि अगणित वस्तुहरू तथा साधन पैदा गरिदियौं ।

[4]यसवाट तात्पर्य नोकर-चाकर, दास तथा पशु हुन् अर्थात पशुहरूलाई तिम्रो अधीन गरिदियौं जसमाथि तिमी यात्रा गर्दछौ, सामान पनि लादेर लैजान्छौ तथा उनलाई वध गरेर खान्छौ पनि । दास दासीहरू छन् जसवाट तिमी सेवाको काम लिन्छौ, यिनी यद्यपि तिम्रा अधीन छन् । तथा उनको खानाको प्रवन्ध पनि तिमी गर्दछौ, तर वास्तवमा उनको अधीन छन् तथा उनको खानाको प्रवन्ध पनि तिमी गर्दछौ, तर वास्तवमा उनको जीविका पैदा गर्ने अल्लाह तआला हो, तिमी होइनौं । तिमी यो नठान्नु कि उनलाई जीविका दिने हौ कि यदि तिमीले तिनीहरूलाई भोजन दिएनौं भने भोकै मर्नेछन् ।

خَزَآئِنُهُۥ وَمَا نُنَزِّلُهُۥٓ إِلَّا بِقَدَرٍ
مَّعْلُومٍ ٢١

हाम्रो पासमा छ,[1] तथा हामीले प्रत्येक कुरोलाई त्यसको निर्धारित मात्रामा उतारछौं।

وَأَرْسَلْنَا ٱلرِّيَٰحَ لَوَٰقِحَ فَأَنزَلْنَا مِنَ
ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَسْقَيْنَٰكُمُوهُ وَمَآ أَنتُمْ لَهُۥ
بِخَٰزِنِينَ ٢٢

(२२) तथा हामी गह्रुङ्गो बोभिल वायुहरूलाई पठाउँछौं, अनि आकाशबाट वर्षा गरी तिमीलाई पानी खुवाउँछौं र तिमी त्यसको भण्डारण कर्ता होइनौ।[3]

وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِۦ وَنُمِيتُ
وَنَحْنُ ٱلْوَٰرِثُونَ ٢٣

(२३) तथा हामीले नै पालन गर्दछौं तथा मार्दछौं तथा (अन्तत:) हामी नै उत्तराधिकारी हौं।

وَلَقَدْ عَلِمْنَا ٱلْمُسْتَقْدِمِينَ مِنكُمْ
وَلَقَدْ عَلِمْنَا ٱلْمُسْتَـْٔخِرِينَ ٢٤

(२४) तथा तिमीमध्ये अगाडी बढ्ने तथा पछाडी हट्ने पनि हाम्रो ज्ञानमा छ।

وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ ۚ إِنَّهُۥ حَكِيمٌ
عَلِيمٌ ٢٥

(२५) तथा तपाईंको प्रभुले सबै मानिसहरूलाई एकत्रित गर्नेछ, नि:सन्देह त्यो ठूलो बुद्धिमता भएको, ठूलो विज्ञानी छ।

وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ مِن
صَلْصَٰلٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ٢٦

(२६) तथा वस्तुत: हामीले छङ्ग-छङ्ग हुने (सुकेको) माटोबाट, जुनकि सडेको गारोको थियो,

[1]केही विद्वानहरूले (خزائن) सित तात्पर्य वर्षा लिएका छन् किनभने वर्षा नै पैदावारको साधन हो, तर अधिक उचित कुरो यो हो कि यसबाट तात्पर्य सबै संभावित कोष हुन्, जसलाई अल्लाह तआला आफ्नो इच्छा अनुसार तथा योजनाको आधारमा नास्तित्वबाट स्तित्वमा ल्याइराख्छ।

[2]वायुलाई गह्रुङ्गो यसकारण भनिएको छ कि तीनले बादलहरूलाई उठाँछन् जसमा पानी हुन्छ। जसरी (لقحة) गर्भवती ऊटनीलाई भनिन्छ, जसले गर्भमा बच्चा बोकेको हुन्छ।

[3]अर्थात् यो पानी जुन हामी उतार्दछौं, त्यसलाई तिमी एकत्रित गरेर राख्नुको सामर्थ्य राख्दैनौं, यो हाम्रो शक्ति तथा कृपा हो कि हामीले त्यस पानीलाई स्रोत, इनार तथा नदीहरूद्वारा सुरक्षित राख्दछौं। अन्यथा हामीले चाहेको अवस्थामा पानीको सतह यति तल गरिदिन्छौं कि स्रोत तथा इनारहरूबाट पानी लिन तिम्रो लागि असम्भव हुनसक्छ। जसरी कैयन् पटक अल्लाह तआला केही स्थानहरूमा आफ्नो शक्तिको नमूना प्रदर्शित गर्दछ।

सृष्टि गरेका हौं ।[1]

وَالْجَآنَّ خَلَقْنٰهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَّارِ السَّمُوْمِ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा त्यसभन्दा पूर्व जिन्नातलाई हामीले ज्वाला भएको अग्निबाट[2] पैदा गऱ्यौं ।

وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّيْ خَالِقٌۢ بَشَرًا مِّنْ صَلْصَالٍ مِّنْ حَمَاٍ مَّسْنُوْنٍ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा जब तिम्रो प्रभुले फरिश्ताहरूसित भन्यो कि म एक मनुष्यलाई कालो सडेको छङ्ग-छङ्ग गर्ने माटोबाट पैदा गर्ने भएको छु ।

فَاِذَا سَوَّيْتُهٗ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِيْ فَقَعُوْا لَهٗ سٰجِدِيْنَ ﴿٢٩﴾

(२९) त जब मैले त्यसलाई पूरा बनाइसक्छु तथा त्यसमा आफ्नो आत्मा फुकिसकेको हुन्छ तब तिमी सबै उसको लागि शिर निहुराइदिनु ।[3]

فَسَجَدَ الْمَلٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ اَجْمَعُوْنَ ﴿٣٠﴾

(३०) अतः सबै फरिश्ताहरूले सम्पूर्ण रूपमा टाउका टेकिदिए ।

---

[1]माटोका विभिन्न अवस्थाहरूमा विभिन्न नाम छन् सुकेको माटो (تراب) गीलो माटो (طين) मुछिएको حماء مسنون दुर्गन्धित ﴿حَمَاٍ مَّسْنُوْنٍ﴾ यो सुकेर छङ्ग-छङ्ग गर्न थाल्दछ त (صلصال) तथा जब त्यसलाई अग्निमा पोलिन्छ त, (فخار) (ठिकरी) भनिन्छ यहाँ अल्लाह तआलाले मनुष्यको उत्पत्तिको वर्णन जुन प्रकारले गरेको छ त्यसबाट थाहा हुन्छ कि आदम माटोको पुतला حماء مسنون (मुछिएको) सडिसकेको दूर्गन्धपूर्ण माटोले बनाइयो, जब त्यो (माटो) सुकेर छङ्ग-छङ्ग गर्न थाल्यो (अर्थात्) (صلصال) भयो त त्यसमा आत्मा फूँकियो, यस (صلصال) लाई कुरआनमा अन्य स्थानमा كالفخار (فخار का समान) भनिएको छ ।

﴿خَلَقَ الإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَلٍ كَالْفَخَّارِ﴾ (الرحمن : ١٤)

"पैदा गऱ्यो मनुष्यलाई छङ्ग-छङ्ग गर्ने माटोबाट जस्तो ठिकरी ।" (सूरः अर्रहमान-१४)

[2] جِنٌّ लाई جِنٌ किन भन्छन् भने उनीहरू आँखाले देखिदैनन् । सूरः रहमान मा जिन्नहरूको उत्पत्ति مارجٍ مِّن نارٍ बाट भनिएको छ तथा सही मुस्लिमको एक हदीसमा यही भनिएको छ । خلقت الملائكة من نور و خلق الجانُّ من نار وخلق آدم مما وصف لكم किताबुज़ जोहद बाब फी अहादीसि मुतफर्रेक) यस आधारमा ज्योति भएको आगो अथवा आगोको मुस्लोको एउटै अर्थ हुन्छ ।

[3]दण्डवत (सजदा) को यो आदेश सम्मान स्वरुप थियो, इबादतको रुपमा थिएन तथा किनभने यो अल्लाहको आदेश थियो त्यसकारण यसलाई मान्य हुनमा कुनै सन्देह छैन । परन्तु अब इस्लाम धर्मको नियमका कसैलाई सम्मान स्वरुप पनि दण्डवत गर्नु उचित छैन ।

إِلَّآ إِبْلِيسَ أَبَىٰٓ أَن يَكُونَ مَعَ ٱلسَّٰجِدِينَ ﴿٣١﴾

(३१) परन्तु इबलीस, जसले सजद: (ढोक) गर्नेहरूमा सम्मिलित हुनबाट अस्वीकार गरिदियो ।

قَالَ يَٰٓإِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ ٱلسَّٰجِدِينَ ﴿٣٢﴾

(३२) (अल्लाह तआ़लाले) भन्यो, हे इबलीस ! तँलाई के भयो कि ढोग गर्नेहरूमा सम्मिलित भइनस् ?

قَالَ لَمْ أَكُن لِّأَسْجُدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُۥ مِن صَلْصَٰلٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٣٣﴾

(३३) त्यसले भन्यो कि म त्यस्तो होइन कि यस्तो मानिसलाई ढोग गरू, जसलाई तिमीले कुहिएको गारोको छङ्ग-छङ्ग गर्ने माटोबाट पैदा गऱ्यो ।[1]

قَالَ فَٱخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٣٤﴾

(३४) भन्यो कि अब तँ स्वर्गबाट निस्केर गईहाल किनभने तँ धिक्कृत भएछस् ।

وَإِنَّ عَلَيْكَ ٱللَّعْنَةَ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٣٥﴾

(३५) तथा तँमाथि केयामतको दिनसम्म मेरो धिक्कार छ ।

قَالَ رَبِّ فَأَنظِرْنِىٓ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٣٦﴾

(३६) (इब्लीस) भन्नथाल्यो, हे मेरो प्रभु ! मलाई त्यसदिनसम्म अवसर प्रदान गर जबकि मृतकहरू पुन: उठ्याइनेछन् ।

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ ٱلْمُنظَرِينَ ﴿٣٧﴾

(३७) भन्यो कि (ठीक छ) तँ तिनीहरू मध्ये भईस्, जसलाई अवसर दिइएको छ,

إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْوَقْتِ ٱلْمَعْلُومِ ﴿٣٨﴾

(३८) निर्धारित दिनको समय सम्म ।

قَالَ رَبِّ بِمَآ أَغْوَيْتَنِى لَأُزَيِّنَنَّ

(३९) (शैतानले) भन्यो कि हे मेरो प्रभु ! तिमीले मलाई विचलित गरेका छौ, मलाई पनि सौगन्ध छ कि म पनि

[1]शैतानले अस्वीकार गर्नुका कारण आदरणीय आदमलाई माटो तथा मनुष्य हुनु वतायो जसको अर्थ यो भयो कि मनुष्यलाई मनुष्य हुनुका कारण हीन ठान्नु शैतानको विचार (दर्शन) हो, जुन सत्यवादीहरूको विश्वास हुन सक्दैन । यसकारण सत्यवादीहरूले नवीहरूलाई मनुष्य हुने कुरा अस्वीकार गर्दैनन्, यसकारण कि उनलाई मनुष्य हुने कुरो कुरआन करीमले स्वयं अत्यन्त स्पष्ट शब्दहरूमा वर्णित गरेको छ, यसका अतिरिक्त उनीहरू मनुष्य भएकाले उनका मान तथा सम्मानमा कुनै अन्तर पर्दैन ।

لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٣٩

धर्तीमा उनका लागि मोह उत्पन्न गर्नेछु तथा ती सबैलाई विचलित गर्नेछु ।

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ٤٠

(४०) (तर) तिम्रा ती भक्तहरूबाहेक जो चयन गरिएका छन् ।

قَالَ هَٰذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ٤١

(४१) अल्लाहले भन्यो कि हो यही मसम्म पुग्ने सोझो मार्ग हो ।[1]

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ ٤٢

(४२) मेरा भक्तहरूमाथि तिम्रो कुनै प्रभाव हुने छैन,[2] परन्तु हो, ती विचलित मानिसहरूमाथि जसले तेरो अनुकरण गरून् ।

وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ٤٣

(४३) तथा निःसन्देह ती सबैको वचनको स्थान नरक हो,[3]

لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ ٤٤

(४४) जसका सात द्वार छन् । प्रत्येक द्वारको लागि उनको एउटा भाग विभाजित छ ।[4]

[1]अर्थात तिमी सबैलाई अन्त्यमा मेरै पासमा फर्कि आउनु पर्नेछ । जसले मेरो तथा मेरा रसूलहरूको अनुसरण गरेको हुनेछ, त्यसलाई राम्रो प्रतिफल दिनेछु तथा जो शैतानको अनुकरण गरिराखेको हुनेछ, त्यसलाई कडा सजाय दिनेछु, जुन नरकको रूपमा तयार छ ।

[2]अर्थात् मेरा सदाचारी भक्तहरूमाथि तिम्रो कुनै दाउँ चल्ने छैन । यसको अर्थ यो होइन कि उनीहरूबाट कुनै पाप हुनेछैन, बरु यसको अर्थ यो हो कि उनीहरूबाट यस्तो पाप हुनेछैन, जस पश्चात उनीहरू लज्जित नहोऊन् तथा क्षमा नमाँगून् किनभने त्यही पाप मनुष्यहरूको विनाशको कारण छ कि जस पश्चात मनुष्यमा लज्जा तथा अल्लाहसित क्षमा माँग्नुको भावना जागृत हुँदैन । यस्ता पापका पश्चात नै मानिस पापमाथि पाप गर्दैजान्छ, तथा अन्त्यमा स्थाई विनाश तथा बर्वादी त्यसको दुर्भाग्य बन्छ । तथा ईमानवालाहरूको गुण यो हो कि पापको पुनरावृत्ति गर्दैनन्, बरु तुरुन्त क्षमा माँगेर भविष्यमा त्यसबाट पन्छिने प्रयत्न गर्दछन् ।

[3]अर्थात् जति पनि तेरा अनुयायीहरू हुनेछन्, सबै नरकका इंधन बन्नेछन् ।

[4]अर्थात् प्रत्येक द्वारको लागि, निर्धारित हुनेछन् जस्तै एउटा द्वारा मुर्तिपूजकहरूका लागि एउटा नास्तिकहरूका लागि, एउटा काफिरहरूका लागि, एंउटा व्यभिचारी, ब्याज खानेवालाहरू, चोर तथा डाँकाहरूका लागि आदि । अथवा सात द्वारहरूसित तात्पर्य सात तह तथा कक्ष छन् । पहिलो तह, अथवा कक्ष नरक हो,

(४५) नि:सन्देह परहेजगारहरू बगैंचा तथा स्रोतहरूमा हुनेछन् ।[1]

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٥﴾

(४६) (उनीहरूसित भनिनेछ) सुरक्षा एवं शान्तिका साथ त्यसमा प्रवेश गरिहाल ।[2]

ادْخُلُوهَا بِسَلَٰمٍ ءَامِنِينَ ﴿٤٦﴾

(४७) तथा उनीहरूका हृदयमा जे-जति पनि आक्रोश तथा कटुता थिए, हामीले सबै निकालिदिनेछौं ।[3] उनीहरू भाई-भाई बनी एक-अर्काका सम्मुख सिंहासनमा बसेका हुनेछन् ।

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِم مِّنْ غِلٍّ إِخْوَٰنًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَٰبِلِينَ ﴿٤٧﴾

(४८) न त त्यहाँ उनीहरूलाई कुनै दुखले स्पर्श गर्नसक्छ तथा न उनीहरू त्यहाँबाट कहिल्यै निकालिनेछन् ।

لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُم مِّنْهَا بِمُخْرَجِينَ ﴿٤٨﴾

दोस्रो अग्नि, अनि तीव्र अग्नि, अनि दन्किरहेको आगो, अनि नरकको आगोको तल्लो भाग, अनि तन्दुरको जस्तो पोलिने आगो, अनि पातालको आगो । सबभन्दा माथिको भागमा ती एकेश्वरवादीहरू हुनेछन्, जसबाट स-साना पाप भएका हुनेछन् तथा जसलाई केही समय दण्ड दिए उपरान्त निकालिदिइन्छ अथवा सिफारिसमा निकालिदिइनेछ । दोस्रोमा यहूदी, तेस्रोमा इसाई, चौथोमा नास्तिक, पाँचौमा अन्धविश्वासी (अग्निपूजक), छैठौंमा मूर्तिपूजक तथा सातौंमा पाखण्डी हुनेछन् । सबभन्दा माथिको कक्षको नाम नरक हो, त्यसका पश्चात यसैक्रमसित नाम छन् । (फ़तहुल क़दीर)

[1]नरक तथा नरकवासीहरू पश्चात स्वर्ग तथा स्वर्गमा जानेहरूको वर्णन छ ताकि स्वर्गमा जानुको रूचि होस् । अल्लाहसित तर्सनेवालाहरूसित तात्पर्य मूर्तिपूजाबाट बच्ने एकेश्वरवादी हुन् तथा केही विद्वानहरूका निकट ती ईमानवालाहरू हुन्, जो सधैं नराम्रो कुराबाट पन्छिन्छन् । (عيون) सित तात्पर्य बगैंचा तथा (جنات) सित तात्पर्य नदीहरू हुन् । यी बगैंचा तथा नदीहरू सबै अल्लाहसित तर्सनेहरूका लागि संयुक्तरूपले हुनेछन् अथवा प्रत्येकका लागि बेग्ला-बेग्लै बग़ैचा तथा नदीहरू हुनेछन् अथवा नदीहरू हुनेछन् ।

[2]सुरक्षा प्रत्येक प्रकारको विपत्तिबाट तथा शान्ति प्रत्येक प्रकारको भयबाट । अथवा यो अर्थ हो कि एउटा मुसलमान अर्को मुसलमानलाई अथवा फरिश्ताहरू स्वर्गवालाहरूको लागि सुरक्षित रहनुको प्रार्थना गर्नेछन् अथवा अल्लाहको तर्फबाट उनका लागि शान्ति तथा सुरक्षाको घोषणा हुनेछ ।

[3]संसारमा उनका बीच जुन पनि ईर्ष्या, द्वेष, तथा कटुताका भाव भएका छन्, ती उनका हृदयबाट निकालिदिइने छन् । एक-अर्काको विषयमा उनका हृदय दर्पणको जस्तो सफा हुनेछन् ।

نَبِّئۡ عِبَادِيٓ أَنِّيٓ أَنَا ٱلۡغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ۝٤٩

(४९) मेरा भक्तहरूलाई सूचित गरिदेउ कि म धेरै क्षमाशील तथा अत्यन्त कृपालु छु ।

وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ ٱلۡعَذَابُ ٱلۡأَلِيمُ ۝٥٠

(५०) तथा साथै मेरा यातनाहरू पनि अत्यन्त दुखदायी छन् ।

وَنَبِّئۡهُمۡ عَن ضَيۡفِ إِبۡرَٰهِيمَ ۝٥١

(५१) तथा उनीहरूलाई इब्राहीमका अतिथिहरूको (पनि) हाल सुनाइदेउ ।

إِذۡ دَخَلُواْ عَلَيۡهِ فَقَالُواْ سَلَٰمٗا قَالَ إِنَّا مِنكُمۡ وَجِلُونَ ۝٥٢

(५२) कि जब उनीहरूले उसको पासमा आएर सलाम गरे, त उसले भन्यो कि हामीलाई त तिमीसित डर लाग्दछ ।[1]

قَالُواْ لَا تَوۡجَلۡ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَٰمٍ عَلِيمٖ ۝٥٣

(५३) उनीहरूले भने भय न गर, हामी तिमीलाई एउटा ज्ञान प्रदान गरिएको पुत्रको शुभ-सूचना दिन्छौं ।

قَالَ أَبَشَّرۡتُمُونِي عَلَىٰٓ أَن مَّسَّنِيَ ٱلۡكِبَرُ فَبِمَ تُبَشِّرُونَ ۝٥٤

(५४) (उनले) भने कि के यस बुढेसले छोए पश्चात तिमीले मलाई शुभ-सूचना दिन्छौं ? यो शुभ-सूचना तिमीले कसरी दिइराखेका छौ ?

قَالُواْ بَشَّرۡنَٰكَ بِٱلۡحَقِّ فَلَا تَكُن مِّنَ ٱلۡقَٰنِطِينَ ۝٥٥

(५५) उनीहरूले भने, हामीले तपाईंलाई पूर्णत: सत्य, शुभ-सूचना सुनाउँछौं । तपाईं निराश मानिसहरूमा सम्मिलित नहुनुहोस् ।

[1]आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलाममलाई यी स्वर्गदूतहरूबाट भय यसकारण भयो कि उनीहरूले आदरणीय इब्राहीमद्वारा तयार गारिएको पोलिएको बाछोको मासु खाएनन्, जस्तो कि सूर: हूदमा वर्णन भइसकेको छ । यसबाट ज्ञात भयो कि अल्लाह तआलाका महान सम्मानित पैग़म्बरलाई पनि (गुप्त कुराहरू) परोक्षको ज्ञान हुँदैन, यदि उनलाई परोक्षको ज्ञान भएको भए आदरणीय इब्राहीम बुझिहाल्थे कि आउने पाहुना फरिश्ताहरू हुन् तथा उनीहरूका लागि भोजन तयार गर्नुको आवश्यकता छैन, किनभने फरिश्ताहरूलाई मनुष्यहरूको जस्तै खानु-पिउनु आवश्यकता छैन ।

قَالَ وَمَن يَقْنَطُ مِن رَّحْمَةِ رَبِّهِۦٓ إِلَّا ٱلضَّآلُّونَ ٥٦

(५६) (उनले) भने कि आफ्नो प्रभुको कृपाबाट निराश मात्र विचलित मानिसहरू हुन्छन् ।[1]

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا ٱلْمُرْسَلُونَ ٥٧

(५७) (उनले) सोधें हे अल्लाहद्वारा पठाइएका (फरिश्ताहरू) ! तिम्रो यस्तो के विशेष कार्य छ ?[2]

قَالُوٓا۟ إِنَّآ أُرْسِلْنَآ إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ٥٨

(५८) उनीहरूले उत्तर दिए कि हामी पापी मानिसहरूतिर पठाइएका हौं ।

إِلَّآ ءَالَ لُوطٍ إِنَّا لَمُنَجُّوهُمْ أَجْمَعِينَ ٥٩

(५९) परन्तु लूतका परिवार कि हामीले ती सबैलाई बचाइहाल्ने छौं ।

إِلَّا ٱمْرَأَتَهُۥ قَدَّرْنَآ ۙ إِنَّهَا لَمِنَ ٱلْغَٰبِرِينَ ٦٠

(६०) त्यसकी पत्नीबाहेक जसबारे हामीले निश्चित गरिदिएका छौं, कि त्यो पछि रहनेहरूमध्ये हुनेछ ।

فَلَمَّا جَآءَ ءَالَ لُوطٍ ٱلْمُرْسَلُونَ ٦١

(६१) जब पठाइएका स्वर्गदूतहरू लूत परिवारको पासमा पुगे ।

قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُّنكَرُونَ ٦٢

(६२) त लूतले भने तिमीहरू त केही अपरिचित जस्तो प्रतीत हुन्छौ ।[3]

[1]अर्थात् सन्तान पैदा हुने समाचारमाथि म आश्चर्य तथा असम्भव हुने कुरोको प्रदर्शन तं केवल आफ्नो बृद्धा अवस्थाको कारण गरिराखेको छु । यो कुरा होइन कि म आफ्नो प्रभुको कृपाबाट निराश त केवल मार्ग-बिचलितहरू हुन्छन् ।

[2]आदरणीय इब्राहीमले यी फरिश्ताहरूको कुराकानीबाट यो अनुमान लगाए कि यिनीहरू मात्र सन्तानको शुभ-सूचना दिन आएका होइनन्, बरु उनीहरूको आगमनको मूल कारण केही भिन्दै छ । अतः उनले सोधे ।

[3]यी फरिश्ताहरू सुन्दर तथा नवयुवकहरूका रूपमा आएका थिए तथा आदरणीय लूतका लागि एकदमै अपरिचित थिए, यसकारण उनले उनीसित अनभिज्ञता तथा अपरिचतको प्रदर्शन गरे ।

قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوا فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٦٣﴾

(६३) उनले भने (होइन) बरु हामीले तिम्रो पासमा त्यो कुरा ल्याएका छौं, जसमा यिनीहरूले सन्देह गरिराखेका थिए ।[1]

وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٦٤﴾

(६४) तथा हामी त तिम्रो पासमा (स्पष्ट) सत्य लिएर आएका छौं तथा हामी छौं पनि पूर्ण सत्यवादी ।[2]

فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِّنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ﴿٦٥﴾

(६५) अत: अब तिमी आफ्नो परिवार सहित यस रातिको कुनै भागमा निस्किहाल, र स्वयं उनको पछाडि रहनु,[3] (तथा सावधान) ! तिनीमध्ये कोही पनि फर्केर नहेरोस् तथा जहाका लागि आदेश तिमीलाई गरिदैछ, त्यहा गइहाल्नू ।

وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَٰلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَٰؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ مُّصْبِحِينَ ﴿٦٦﴾

(६६) तथा हामीले उसतिर यस कुराको निर्णय गरिदिऔं कि बिहान ती सबैको जरा काटिदिइने छ ।[4]

وَجَاءَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٦٧﴾

(६७) तथा नगरका मानिसहरू खशियाली मनाउदै आए ।[5]

[1]अर्थात् अल्लाहको प्रकोप जसमा तिम्रो समुदायलाई सन्देह छ कि त्यो आउन पनि सक्दछ ।

[2]यस स्पष्ट सत्यबाट पनि तात्पर्य प्रकोप छ, जसका लागि उनी पठाइएका थिए, यसकारण उनीहरूले यो भने कि हामी हौं पनि अत्यन्त सत्यवादी । अर्थात् प्रकोपको जुन कुरा हामी भनिराखेका छौं, यसमा साँचो छौं। अब समुदायको विनाशको समय अत्यन्त निकट आइपुगेको छ।

[3]ताकि कोही ईमानवाला पछि नरहोस्, तिमीले उनलाई अगाडि पारिराख ।

[4]अर्थात् लूतलाई प्रकाशना (वह्‌यी) द्वारा यस निर्णयबाट सूचित गरियो कि प्रात: हुनुभन्दा अघि यिनीहरूका जरा काटिदिइने छन् अथवा (دابر) सित तात्पर्य त्यो अन्तिम मनुष्य हो, जो शेष रहने छ, अनि भन्यो त्यो पनि प्रात: हुन्जेलसम्म नष्ट गरिदिइनेछ ।

[5]यता भने आदरणीय लूतको घरमा समुदायको विनाशको निर्णय भइराखेको थियो। उता लूतका समुदायका मानिसहरूलाई थाहा भयो कि लूतको घरमा सुन्दर नवयुवक अतिथिहरू आएका छन्, त आफ्नो समलैंगिक दूराचारका कारण निकै प्रसन्न भए तथा प्रसन्न अवस्थामा आदरणीय लूतका घर आए तथा उनीसित माग गरे कि ती नवयुवकहरूलाई तिनीहरूलाई सुम्पियोस् ताकि उनीहरू तिनीहरूले दूराचार गरी आफ्ना कामवासनालाई शान्त गर्न सकून् ।

(६८) (लूतले) भने यिनीहरू मेरा अतिथि हुन्, तिमीहरू मलाई अपमानित न गर ।[1]

قَالَ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ ضَيْفِي فَلَا تَفْضَحُونِ ۝٦٨

(६९) तथा अल्लाह (तआ़ला) सित तर्स एवं मलाई अपमानित लज्जित न गर ।

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ ۝٦٩

(७०) उनीहरूले भने के हामीले तिमीलाई संसारभरि (को जिम्मेवारी) लिनबाट रोकेका थिएनौं ?[2]

قَالُوٓا أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَٰلَمِينَ ۝٧٠

(७१) (लूतले) भने यदि तिमीलाई गर्नु नै छ, भने यी मेरा पुत्रीहरू उपस्थित छन् ।[3]

قَالَ هَٰٓؤُلَآءِ بَنَاتِيٓ إِن كُنتُمْ فَٰعِلِينَ ۝٧١

(७२) तिम्रो आयुको सौगन्ध ! उनी त आफ्नो मस्तीमा हिंडिराखेका थिए ।[4]

لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ ۝٧٢

[1]आदरणीय लूतले उनीहरूलाई बुझाउने प्रयत्न गरे कि उनी अतिथि हुन्, उनीहरूलाई म कसरी तिमीलाई सुम्पन सक्दछु, यसमा त मेरो अपमान छ ।

[2]उनीहरूले दूराग्रह तथा दुर्व्यवहारको प्रदर्शन गर्दै भने कि हे लूत ! तिम्रो यी आगन्तुकहरूसित के नाता छ तथा उनका पक्ष किन लिन्छौ ? के हामीले तिमीलाई रोकेनौं कि आगन्तुक अपरिचितहरूको पक्ष नलिने गर, अथवा उनलाई आफ्नो अतिथि न बनाउने गर ? यो सम्पूर्ण कुराकानी त्यस समय भयो जबकि आदरणीय लूतलाई यो ज्ञात थिएन कि यी अपरिचित अतिथि अल्लाहद्वारा पठाइएका फरिश्ताहरू हुन् तथा उनीहरू यसै दुष्चरित्र समुदायलाई ध्वस्त गर्नका लागि आएका हुन्, जो यी फरिश्ताहरूसँग दूराचार गर्न दृढ थिए, जस्तो कि सूर: हूदमा वर्णन आइसकेको छ । यहाँ उनी फरिश्ताहरू हुने कुराको वर्णन अघि नै आइसकेको छ ।

[3]अर्थात् तिमीहरूले उनीहरूसित विवाह गरिहाल, अथवा आफ्नो समुदायका स्त्रीहरूलाई छोरीहरू भने, अर्थात् तिमी स्त्रीहरूसित विवाह गर अथवा जो विवाहित छन्, उनीहरूले कामवासनाको तृप्ति आफ्ना पत्नीहरूबाट गर्नुपर्छ ।

[4]अल्लाह तआ़ला नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सम्बोधित गरी, उनको जीवनको सौगन्ध खाइराखेको छ, जसबाट उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको गरिमा तथा सम्मानको स्पष्टीकरण भइराखेको छ, तर अन्य कसैको लागि अल्लाहका अतिरिक्त अन्य कसैको सौगन्ध खानु उचित छैन । अल्लाह तआ़ला त पूर्ण स्वामी हो, त्यो जसको चाहे, सौगन्ध खान्छ, उसित प्रश्न गर्ने को छ ? अल्लाह तआ़लाको आदेश छ कि जसरी मदिराको नशामा मस्त मनुष्यको बुद्धि विक्रित हुनजान्छ, त्यसैप्रकार यिनीहरू आफ्ना नराम्रो कम तथा विचलनमा यति मस्त

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ ﴿٧٣﴾

(७३) अनि सूर्योदयको समयमा उनीहरूलाई एउटा तीव्र आवाजले समातिहाल्यो ।[1]

فَجَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّن سِجِّيلٍ ﴿٧٤﴾

(७४) अन्ततः हामीले त्यस (नगर) लाई तलमाथि पारिदियौं ।[2] तथा उनीहरूमाथि ढुङ्गाका स-साना टुक्राहरू[3] बर्सायौं ।

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ ﴿٧٥﴾

(७५) निःसन्देह हरेक शिक्षा प्राप्त गर्नेहरूका लागि[4] यसमा धेरै निशानीहरू छन् ।

وَإِنَّهَا لَبِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ ﴿٧٦﴾

(७६) र यो वस्ती यस्तो मार्गमा छ, जसमा निरन्तर यातायात भइरहन्छ ।[5]

थिए कि आदरणीय लूतका यति उचित कुरा पनि उनीहरूका बुद्धिमा आउन सकेन ।

[1]एउटा चित्कारले जबकि सूर्योदय भइसकेको थियो, उनको अन्त गरिदियो । केही विद्वानहरू भन्दछन् कि यो तीव्र आवाज आदरणीय जिब्रीलको थियो ।

[2]भनिन्छ कि उनका वस्तीहरूलाई धर्तीबाट उचालेर आकाशमा लगियो तथा त्यहाँबाट उनलाई उल्टो पारेर धर्तीमा फ्याँकिदिइयो । यसप्रकार माथिको भाग तल तथा तलको भाग माथि गरिदिइयो, तथा भनिन्छ कि यसबाट तात्पर्य मात्र त्यस वस्तीलाई छतहरूसहित धर्तीमा गाडिदिनु हो ।

[3]यस पश्चात कडा खस्रो रूपमा विशेष प्रकारका ढुङ्गा बर्साइए । यसप्रकार उनीहरूलाई तीन प्रकारका प्रकोपहरूबाट पीडित गरी शिक्षाप्रद-चिन्हको रूपमा बनाइयो ।

[4]गूढ दृष्टिले परीक्षण गर्ने तथा सोच-विचार गर्नेहरूलाई (متوسمين) भनिएको छ । मोतवस्सेमीनका लागि त्यस घटनामा शिक्षाका पक्ष तथा लक्षण छन् ।

[5]तात्पर्य मुख्य मार्ग हो । अर्थात् लूतका समुदायका वस्तीहरू मदीनाबाट सीरिया जाँदाखेरि मार्गमा पर्छ । प्रत्येक यात्रीलाई तिनै मार्गबाट भई गुज्रनुपर्ने हुन्छ । भनिन्छ कि यी पाँच वस्तीहरू सदूम, (यो केन्द्रिय बस्ती थियो) साअबः, सावः, असरः तथा दूमा । अनि यो भनिन्छ कि आदरणीय जिब्रीलले उनलाई काँधमा उचाले तथा आकाशमा चढिहाले, यहाँसम्मकि आकाशमा भएकाहरूले उनका कुकुरहरूका भुक्ने तथा कुखुराहरूको कराउने आवाजहरू सुने तथा पछि उनलाई धर्तीमा बजारिदिए । (इब्ने कसीर)

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾

(७७) तथा यसमा निष्ठावानहरूका लागि ठूलो निशानी छ ।

وَإِن كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لَظَالِمِينَ ﴿٧٨﴾

(७८) तथा ऐक: बस्तीमा बस्नेहरू पनि अत्यन्त अत्याचारी थिए ।[1]

فَانتَقَمْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّهُمَا لَبِإِمَامٍ مُّبِينٍ ﴿٧٩﴾

(७९) जोसित अन्त्यमा हामीले बदला लिएर नै छाड्यौं । यी दुबै नगर खुल्ला (सामान्य) मार्गमा छन् ।[2]

وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسَلِينَ ﴿٨٠﴾

(८०) तथा हिज्रवालाहरूले पनि रसूलहरूलाई असत्य भने ।[3]

وَآتَيْنَاهُمْ آيَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٨١﴾

(८१) तथा उनीहरूलाई हामीले आफ्ना निशानीहरू प्रदान गरेका थियौं तर तैपनि उनीहरूले तिनको उपेक्षा

---

[1] (أيكة) घना वृक्षलाई भन्छन् । यस बस्तीमा घना (बाक्ला) वृक्षहरू हुनेछन् । यसकारण उनीहरूलाई (أصحاب الأيكة) (वन अथवा जङ्गलवाला) भनिएको छ । त्यसबाट तात्पर्य शोएबको समुदाय हो तथा उनको समय आदरणीय लूतको पश्चातको हो तथा उनको क्षेत्र मदीना तथा सीरियाको मध्य लूत समुदायका वस्तीहरूको निकट थियो । यसलाई मदयन भनिन्छ, जुन आदरणीय इब्राहीमका पुत्र अथवा पौत्रको नाम थियो तथा उनैका नाममा बस्तीको नाम परेको थियो । उनको अत्याचार यो थियो कि अल्लाहका साथ साझेदार बनाउँथे, लुट्नु उनको कर्म थियो तथा कम तौल्नु तथा नाप्नु उनको व्यवहार थियो । उनीमाथि जब प्रकोप आयो त एउटा वादल छायो अनि चर्को आवाज र भूकम्पले उनीहरूलाई ध्वस्त पारिदियो ।

[2] (إمام مبين) को अर्थ पनि मुख्य मार्ग हो, जहाँबाट रात-दिन गुज्रन्छन् । दुबै नगरहरूसित तात्पर्य लूतको समुदायको बस्ती तथा शोएबका समुदायको निवासस्थान मदयन तात्पर्य छ । यी दुबै एक-अर्काका निकट नै भए ।

[3] (حجر) आदरणीय स्वालेहका समुदाय समूदका वस्तीहरूको नाम थियो । उनीहरूलाई (أصحاب الحجر) भनिएको छ । यो वस्ती मदीना तथा तबूकका मध्यमा थियो । उनीहरूले आफ्ना पैगम्बर आदरणीय स्वालेहलाई झूठा भने, तर यहाँ अल्लाह तआलाले भन्यो,"उनीहरूले पैग़म्बरहरूलाई झूटा भने यो यसकारण छ कि एउटा पैग़म्बरलाई झुठलाउनु त्यस्तै छ जस्तो सारा पैग़म्बरहरूलाई झुठलाए ।

गरिरहे ।[1]

(८२) तथा यिनीहरूले निर्भीक रुपमा[2] पहाडहरूलाई फुटालेर घर बनाउने गर्दथे ।

وَكَانُوْا يَنْحِتُوْنَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوْتًا اٰمِنِيْنَ ﴿٨٢﴾

(८३) अन्तमा उनीहरूलाई पनि प्रातः कालमा चर्को चित्कार (ध्वनि) ले आइ समात्यो ।[3]

فَاَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِيْنَ ﴿٨٣﴾

(८४) अतः उनका कुनै उपाय तथा कर्मले उनीहरूलाई कुनै लाभ पुऱ्याएन ।

فَمَآ اَغْنٰى عَنْهُمْ مَّا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ﴿٨٤﴾

(८५) तथा हामीले आकाशहरू तथा धर्तीलाई एवं उनका मध्य भएका सबै कुरालाई सत्यका साथ नै रचेका छौं ।[4] तथा केयामत अवश्य आउने नै छ, तसर्थ तिमी सभ्यता तथा असलपनाले सहन गरिहाल ।

وَمَا خَلَقْنَا السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَآ اِلَّا بِالْحَقِّ ؕ وَاِنَّ السَّاعَةَ لَاٰتِيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيْلَ ﴿٨٥﴾

[1]यी निशानीहरूमा त्यो ऊँटनी पनि थियो जुन उनीहरूको भनाई पछि एउटा चट्टानबाट चमत्कार स्वरुप निस्केकी थिई, तर अत्याचारीहरूले त्यसलाई पनि मारिहाले ।

[2]अर्थात् बिना कुनै भय अथवा संकोच पर्वतहरूलाई शिल्प विद्याद्वारा काट्ने गर्थे । नौं हिजरीमा तबूक जाँदाखेरि जब रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम यस वस्तीबाट गुज्रनु भयो त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले टाउकोमा कपडा बेर्नु भयो, आफ्नो सवारीको गति तीब्र गरिदिनु भयो तथा सहाबासित भन्नुभयो कि रूँदै तथा अल्लाहको प्रकोपसित तर्सदै यस वस्तीबाट हिड । (इब्ने कसीर) सहीह बुखारी तथा सहीह मुस्लिममा संख्या ४३३ तथा २२८५ मा वर्णित छ ।

[3]आदरणीय स्वालेहले उनीसित भने कि तीन दिन पश्चात तिमीमाथि प्रकोप आउनेछ, अतः चौथो दिन उनीमाथि प्रकोप आइहाल्यो ।

[4]सत्यसित तात्पर्य ती लाभ तथा हित हुन्, जुन आकाश तथा धर्तीको रचनाको उद्देश्य हो अथवा सत्यसित तात्पर्य सत्कर्मीलाई सत्कर्मको प्रतिफल तथा कुकर्मीहरूलाई तिनका कुकर्मको दण्ड दिनु हो । जुनप्रकार एक अन्य स्थानमा भन्यो: अल्लाहकै लागि हो जे आकाशहरूमा छ तथा जे धर्तीमा छ ताकि त्यसले नराम्राहरूलाई उनका नराम्रा कर्म तथा सत्कर्मीहरूलाई उनका सत्कर्मको प्रतिफल देओस् । (सूरः अल-नज्म-३१)

(८६) नि:सन्देह तिम्रो प्रभु नै स्रष्टा तथा सर्वज्ञाता हो ।

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨٦﴾

(८७) तथा नि:सन्देह हामीले तपाईंलाई सात आयतहरू दिएका छौं[1] जुन दोहोऱ्याइन्छन् । तथा महान कुर्आन पनि दिएका छौं ।

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ ﴿٨٧﴾

(८८) तपाईं कदापि आफ्ना आँखा यस कुरातिर नपार्नुस्[2] जसलाई हामीले उनीहरूमध्ये कैयन् प्रकारका मानिसहरूलाई प्रदान गरेका छौं, न उनीमाथि तपाईं शोक गर्नुस् तथा ईमान भएकाहरूका लागि आफ्ना भुजाहरू (नम्रतामा) झुकाएर राख्नुस् ।

لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾

(८९) तथा भनिदिनुस् कि म स्पष्टरुपले तर्साउने (सचेतक) हुँ ।

وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ﴿٨٩﴾

[1] (سبع مثانی) सित तात्पर्य के हो ? यसबारे व्याख्याकारहरूमा मतभेद छ । उचित कुरो यो हो कि यसबाट तात्पर्य सूर: फ़ातिहा हो । यी सात आयतहरू हुन् तथा प्रत्येक नमाज़को प्रत्येक रकअतमा पढिन्छन् । (मसानीका अर्थ पुनरावृत्ति गरिएका छन्) हदीसबाट पनि यसको पुष्टि हुन्छ । अत: एउटा हदीसमा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो ﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ﴾ यो "सबअ मसानी तथा कुर्आन अज़ीम हो जुन मलाई दिइएको हो । (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूर: अल-हिज्र) एउटा अन्य हदीसमा भन्नुभयो أُمُّ الْقُرْآنِ هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ उपरोक्त सन्दर्भ) सूर: फ़ातिहा कुर्आनको एउटा भाग हो , यस कारण कुर्आन अज़ीमको वर्णन पनि साथै गरिएको छ ।

[2] अर्थात् हामीले सूर: फ़ातिहा तथा कुर्आन अज़ीम जस्ता प्रदानहरूबाट तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सम्मानित गरेका छौं, यसकारण संसार तथा त्यसको शोभा एवं ती विभिन्न प्रकारका सांसारिकहरूतिर नहेर्नुस्, जसलाई नश्वर संसारका अस्थाई वस्तुहरूलाई हामीले दिएका छौं तथा तिनीहरू जो तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई झुट्लाउँछन् त्यसमाथि दुखी नहुनुहोस् तथा ईमान भएकाहरूका लागि आफ्ना भुजा झुकाएर राख्नुस् । अर्थात उनका निम्ति नम्रता तथा प्रेम-भाव अपनाउनुहोस् । यस लोकोक्तिको यथार्थता यो हो कि जब पंक्षी आफ्ना बच्चाहरूलाई आफ्नो प्रेम छायाँमा लिन्छ त उनलाई आफ्ना भुजा अर्थात पखेटाहरूमा लिन्छ । यसप्रकार यो शब्दहरूको योग (समस्त) नम्रता प्रेम एवं प्यारको भाव अपनाउनुको भावार्थमा प्रयोग हुन्छ ।

(९०) जस्तो कि हामीले भागबण्डा गर्नेहरूमाथि उतार्यौं ।[१]

كَمَآ أَنزَلْنَا عَلَى ٱلْمُقْتَسِمِينَ ۝٩٠

(९१) जसले यस कुर्आनलाई टुक्रा-टुक्रा गरिदिए ।

ٱلَّذِينَ جَعَلُوا۟ ٱلْقُرْءَانَ عِضِينَ ۝٩١

(९२) सौगन्ध छ तिम्रो प्रभुको ! हामीले ती सबैसित अवश्य नै सोधपुछ गर्नेछौं ।

فَوَرَبِّكَ لَنَسْـَٔلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ۝٩٢

(९३) प्रत्येक त्यस कुराको विषयमा जुन उनीहरूले गर्दथे ।

عَمَّا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ۝٩٣

(९४) तसर्थ तपाईंलाई[२] जुन कुरोको आदेश गरिदैछ, त्यसलाई खुल्ला रूपले सुनाइदिनुस् तथा मुश्रिकहरूतिर (मिश्रणवादीहरू) ध्यान नदिनुस् ।

فَٱصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ ٱلْمُشْرِكِينَ ۝٩٤

[१]केही व्याख्याकारहरूको निकट (أَنزَلْنَا) का कर्मकारक (العذاب) लुप्त छ । अर्थ यो हो कि म तिमीलाई स्पष्टरूपले प्रकोपबाट चेतावनी दिने हुँ, जस्तै यो प्रकोप जुन (مُقتسمين) माथि अवतरित भयो । (مُقتسمين) को हुन्, जसले अल्लाहको किताबलाई टुक्रा-टुक्रा गरिदिए ? केही विद्वानहरू भन्छन् कि यसबाट कुरैशको समुदाय अभिप्राय छ, जसले अल्लाहको किताब विभाजित गरिदिए, यसका केही भागलाई कविता, केही भागलाई जादू, केहीलाई अन्धविश्वास तथा केहीलाई पूर्वजहरूका कथा भने । केही विद्वान भन्छन् (مُقتسمين) सित अहले किताव तथा कुर्आनसित तात्पर्य तौरात तथा इंजील हुन् । उनीहरूले यी आकाशीय पुस्तकहरूलाई विभिन्न भागहरूमा विभाजित गरिदिएका थिए । केही विद्वानहरू भन्छन् कि यो आदरणीय स्वालेहको समुदाय हो, जसले आपसमा कसम खाएका थिए कि स्वालेह तथा उनका परिवारका सदस्यहरूलाई रातिको अँध्यारोमा हत्या गरिहाल्ने छन् ।

﴿تَقَاسَمُوا۟ بِٱللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُۥ وَأَهْلَهُۥ﴾ [النمل:٤٩]

"उनीहरूले अल्लाहको सौगन्ध खाए कि राति नै हामी स्वालेह तथा परिवारका सदस्यहरूमाथि छापा मार्नेछौं ।" (सूर: अन-नमल-४९)

तथा आकाशीय पुस्तकलाई टुक्रा-टुक्रा गरिहाले । (عِضِين) एउटा अर्थ यो पनि गरिएको छ कि त्यसका केही कुराहरूमा ईमान स्थापित तथा केहीबाट इन्कार गर्नु ।

[२](اصدع) को अर्थ स्पष्ट पारी वर्णन गर्नु, यो आयत अवतरण हुनुभन्दा पूर्व उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम लुकिछिपी धर्मको प्रचार गर्दथे, यस पश्चात उहाँ

إِنَّا كَفَيْنَٰكَ ٱلْمُسْتَهْزِءِينَ ﴿٩٥﴾

(९५) तपाईंसित जो उपहास गर्दछन् उनका (दण्ड) को लागि हामी पर्याप्त छौं ।

ٱلَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ ۚ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾

(९६) जो अल्लाहको साथमा अन्य देवता (पूज्य) बनाउँछन्, उनीहरूलाई शीघ्र नै ज्ञात भइहाल्नेछ ।

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴿٩٧﴾

(९७) तथा हामीलाई राम्ररी ज्ञात छ कि उनका कुराहरूबाट तपाईंको हृदय संकुचित (दुखी) हुन्छ ।

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُن مِّنَ ٱلسَّٰجِدِينَ ﴿٩٨﴾

(९८) तपाईं आफ्नो प्रभुको महिमा तथा प्रशंसाको वर्णन गरिराख्नुस् । तथा शिर (टाउको) निहुराउनेहरूमा सम्मिलित हुनुस् ।

وَٱعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ ٱلْيَقِينُ ﴿٩٩﴾

(९९) तथा आफ्नो प्रभुको उपासना गर्दै रहनुस् यहाँसम्मकि तपाईंलाई निर्धारित समय (मृत्यु) आई पुगोस् ।[1]

सूरतुन-नहल-१६

سُورَةُ النَّحْلِ

सूर: नहल मक्कामा उत्रेको तथा यसमा एकसय अठ्ठाईस् आयतहरू र सोह्र रूकूअ छन् ।

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

अल्लाह तआलाको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु, जो अत्यन्त कृपालु एवं अत्यन्त दयालु छ ।

أَتَىٰٓ أَمْرُ ٱللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ ۚ

(१) अल्लाह (तआला) को आदेश आइपुग्यो, अब

सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले स्पष्टरुपले धर्मको प्रचार-प्रसार (गर्न) प्रारम्भ गरिदिनु भयो । (फ़तहुल क़दीर)

[1]मुश्रिकीन (मिश्रणवादी) जो अल्लाहको पूजा एवं गुणहरूमा अन्यलाई साक्षी बनाउँछन् । तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई जादूगर, दीवाना, भविष्यवेत्ता आदि भन्दथे जसबाट तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम मानवीय प्रकृतिको कारण दुखी हुन्थे, अल्लाह तआलाले सान्तवना दिंदै भन्नुभयो कि तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अल्लाहको प्रशंसा तथा गुणगान गर्नुस्, नमाज़ पढ्नुस् तथा आफ्नो प्रभुको उपासना गर्नुस् । यसबाट तपाईंलाई हार्दिक शान्ति पनि प्राप्त हुनेछ तथा अल्लाहको सहायता पनि प्राप्त हुनेछ । दण्डवत् (सजदासित यहाँ नमाज़ तथा यकीनसित मृत्यु तात्पर्य छ ।

سُبۡحٰنَهٗ وَتَعٰلٰى عَمَّا يُشۡرِكُوۡنَ ①

यसको लागि हतार नगर,[1] सम्पूर्ण पवित्रता उसको लागि छ, त्यो महान र उच्च छ त्यस शिर्कभन्दा जुन उनीहरू गरिराखेका छन् ।

يُنَزِّلُ الۡمَلٰٓئِكَةَ بِالرُّوۡحِ مِنۡ اَمۡرِهٖ عَلٰى مَنۡ يَّشَآءُ مِنۡ عِبَادِهٖۤ اَنۡ اَنۡذِرُوۡۤا اَنَّهٗ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّاۤ اَنَا فَاتَّقُوۡنِ ②

(२) त्यसैले फरिश्ताहरूलाई आफ्नो प्रकाशना (वह्‌यी)[2] दिएर आफ्नो आदेशद्वारा आफ्ना भक्तहरूमध्ये जसमाथि चाहन्छ,[3] अवतरित गर्दछ कि तिमी मानिसहरूलाई सचेत गरिदेउ कि म बाहेक अन्य कोही पूजा योग्य छैन, अतः तिमी मसित तर्स ।

[1]यसबाट तात्पर्य केयामत हो, अर्थात् त्यो केयामत निकट आइसकेको छ, जसलाई तिमी टाढा ठान्दथ्यौ, तसर्थ हतार नगर, अथवा त्यो प्रकोप तात्पर्य हो, जसको मूर्तिपूजक माँग गर्दै थिए । त्यसलाई भविष्यकालको सट्टा भूतकालमा वर्णन गरिएको छ, किनभने त्यो आउने कुरो निश्चित छ ।

[2] (روح) सित तात्पर्य प्रकाशना (वह्‌यी) हो, जस्तो कि कुर्‌आन मजीदमा अन्य स्थानमा छ ।

﴿وَكَذٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحاً مِّنْ أَمْرِنَا ج مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ﴾

"यसैप्रकार हामीले तपाईंतिर आफ्नो आदेशले प्रकाशना (वह्‌यी) गर्‍यौं, यसभन्दा पहिला तपाईंलाई ज्ञान थिएन कि किताब के हो तथा ईमान के हो ।" (सूरः अल-शूरा-५२)

[3]तात्पर्य नबी हुन्, जसमाथि प्रकाशना (वह्‌यी) अवतरित भयो, जस्तो कि अल्लाहले भन्नुभयोः

﴿اللّٰهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾

"अल्लाह राम्ररी जान्दछ कि त्यो आफ्नो रिसालत कहाँ राखोस् ।" (सूरः अल-अनआम-१२४)

﴿يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ﴾

"त्यसले आफ्नो आदेशले आफ्ना भक्तहरू मध्ये जसलाई चाहन्छ त्यसमाथि प्रकाशना (वह्‌यी) अवतरित गर्दछ ताकि उनीहरू मिलन हुने दिन (केयामतको दिन) बाट मानिसहरूलाई तर्साऊन् । (सूरः अल-मोमिन-१५)

(३) उसैले आकाशहरू तथा धर्तीलाई सत्यताका साथ उत्पन्न गऱ्यो,[1] त्यो त्यसभन्दा सर्वोच्च छ, जुन मुशिरक (मिश्रणवादी) गर्दछन् ।

خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ ؕ تَعٰلٰى عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ③

(४) उसले मनुष्यलाई वीर्यबाट पैदा गऱ्यो अनि त्यो स्पष्ट झगडा गर्ने बनिहाल्यो ।[2]

خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ نُّطْفَةٍ فَاِذَا هُوَ خَصِيْمٌ مُّبِيْنٌ ④

(५) उसैले पशु पैदा गऱ्यो, जसमा तिम्रा निम्ति गर्मीका वस्त्र छन्, तथा अन्य पनि धेरै लाभ छन्,[3] तथा उनीहरूमध्ये केहीलाई तिमीले खान्छौ ।

وَالْاَنْعَامَ خَلَقَهَا ۚ لَكُمْ فِيْهَا دِفْءٌ وَّمَنَافِعُ وَمِنْهَا تَاْكُلُوْنَ ⑤

(६) तथा उनीहरूमा तिम्रो निम्ति एउटा सौन्दर्य पनि छ, जब चराएर ल्याउछौ त्यतिखेर पनि र जब चराउन लैजान्छौ, त्यसबेला पनि ।[4]

وَلَكُمْ فِيْهَا جَمَالٌ حِيْنَ تُرِيْحُوْنَ وَحِيْنَ تَسْرَحُوْنَ ⑥

[1]अर्थात् मात्र आनन्द, आमोद-प्रमोद एवं खेलकूदको लागि बनाएको होइन, बरु एउटा उद्देश्य छ तथा त्यो हो उपहार तथा दण्ड, जस्तो कि विस्तारले अघि गुज्रिसकेको छ ।

[2]अर्थात् एउटा निर्जीव वस्तुबाट जुन एउटा जीवधारीका भित्रबाट निस्कन्छ, जसलाई वीर्य भनिन्छ, त्यसलाई विभिन्न अवस्थाहरूबाट गुजारेर एउटा पूर्णरूप प्रदान गर्दछ, अनि त्यसमा अल्लाह तआला आत्मा फुक्छ तथा माताको गर्भबाट निकालेर संसारमा ल्याउँछ, जसमा त्यो जीवन व्यतीत गर्दछ, परन्तु जब उसलाई बुद्धिको विकास हुन्छ त उसै प्रभुको कुरामा विवाद गर्दछ, उसलाई अस्वीकार गर्दछ अथवा उसँग अन्यलाई साझेदार ठहराउँछ ।

[3]यस (अनुग्रह) का साथ अन्य अनुग्रहको वर्णन गऱ्यो कि चौपायाहरू (ऊँट, गाई तथा बाखाहरू) पनि उसैले सृष्टि गऱ्यो, जसको रौंबाट तिमी ऊन तथा गरम कपडा तयार गरी गर्मी प्राप्त गर्दछौ । यसैप्रकार उनीबाट अन्य लाभ प्राप्त गर्दछौ, जस्तै उनीसित दूध प्राप्त गर्दछौ, उनीमाथि सवारी गर्दछौ तथा भारी बोकाउँछौ, उनीहरूद्वारा हलो चलाउँछौ तथा खेतहरूको सिंचाइ गर्दछौ आदि ।

[4](تُرِيْحُوْنَ) को अर्थ हो बेलुका चराएर घर फर्काउँछौ, (تسرحون) जब प्रातः चराउनको लागि लैजान्छौ, यी दुबै समयहरूमा यिनी मानिसहरूका दृष्टिमा आउँछन् जसबाट तिम्रो सौन्दर्य तथा सुन्दरता बृद्धि हुन्छ । यी दुबै समयका अतिरिक्त उनीहरू दृष्टिबाट ओझेल रहन्छन अथवा खोरहरूमा बन्द रहन्छन् ।

وَتَحۡمِلُ أَثۡقَالَكُمۡ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمۡ تَكُونُواْ بَٰلِغِيهِ إِلَّا بِشِقِّ ٱلۡأَنفُسِۚ إِنَّ رَبَّكُمۡ لَرَءُوفٞ رَّحِيمٞ ٧

(७) तथा उनीहरूले तिम्रो भारी ती नगरहरूसम्म बोकेर लग्छन्, जहाँ तिमी ठूलो परिश्रम बिना पुग्न सक्दैनथ्यौ । नि:सन्देह तिम्रो प्रभु निकै नै करूणाकारी तथा अत्यन्त कृपालु छ ।

وَٱلۡخَيۡلَ وَٱلۡبِغَالَ وَٱلۡحَمِيرَ لِتَرۡكَبُوهَا وَزِينَةٗۚ وَيَخۡلُقُ مَا لَا تَعۡلَمُونَ ٨

(८) तथा घोडाहरूलाई, खच्चरहरूलाई, गधाहरूलाई (उसले सृष्टि गऱ्यो) ताकि तिमीले उनलाई यातायातको साधनको रूपमा प्रयोगमा ल्याउन सक तथा उनी शोभाका साधन पनि हुन् ।[1] अन्य पनि त्यसल

[1]अर्थात् उनलाई पैदा गर्नुको मूल उद्देश्य एवं लाभ त उनीमाथि सवारी गर्नु हो, तैपनि यिनीहरू शोभाका लागि हुन् । घोडा, खच्चर तथा गधाहरूको अलग्गैबाट वर्णन गर्नाले केही विचारकहरूले अर्थ निकालेका छन् कि घोडा पनि त्यसैप्रकार निषेध (हराम) छ जुनप्रकार गधा तथा खच्चर । त्यसका अतिरिक्त उपभोग गरिने पशुहरूको वर्णन अघि आइसकेको छ । अत: यस आयतमा जुन तीन पशुहरूको वर्णन छ, यी केवल बाहन (सवारी) का लागि हुन् । तर यो अर्थ यसकारण उचित छैन किनकि हदीसमा घोडा खानुको औचित्य प्रमाणित छ । आदरणीय जा़बिर (رضى الله عنه) को कथन छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले घोडाहरूको मासु खानुको अनुमति दिनुभएको छ । (أَذِنَ فِي لُحُومِ الْخَيْلِ) (सहीह बुख़ारी किताबुल ज़बाएह बाबु लुहूमिल ख़ैले तथा सहीह मुस्लिम किताबुस सैदे बाब फी़ अकले लुहुमिल ख़ैले) । यसका अतिरिक्त सहाबा कि़रामले नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका उपस्थितिमा ख़ैबर तथा मदीनामा घोडालाई वध गरी त्यसको मासु पकाए तथा खाए, उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले मना गर्नु भएन । (हेर्नुस् सहीह मुस्लिम उपरोक्त वर्णित अध्यायमा तथा मुसनद अहमद भाग ३, पृष्ठ ३५६ र अबू दाऊद किताबुल अत्एम:, बाब फी़ अक्ले लुहुमिल ख़ैले) यसकारण अधिकांश आलिम तथा सलफ तथा उनका पश्चातका अधिकांश, घोडाको मासु उचित (हलाल) हुनुको पक्षमा छन् । (तफ़सीर इब्ने क़सीर) यहाँ घोडाको वर्णन सवारीको विषयमा यसकारण गरिएको छ कि यसको अधिकतर प्रयोग यसै उद्देश्यले छ, त्यो सम्पूर्ण संसारमा यति मुल्यवान छ कि यसको भोजनको रूपमा प्रयोग अत्याधिक कठिन छ । भेंडा, बाखाको जस्तै यसलाई वध गरिदैन । तर यसको अर्थ होइन कि यसलाई बिना कुनै प्रमाण अनुचित (हराम) ठहराइयोस् ।

यस्ता कुराहरू पैदा गर्दछ जसको तिमीलाई ज्ञान पनि छैन ।[1]

(९) तथा अल्लाहको काम सोझो मार्ग भनिदिनु हो ।[2] तथा केही बाङ्गा मार्ग छन् । तथा यदि त्यसले चाहेको भए तिमी सबैलाई सोझो मार्गमा लगाइदिन्थ्यो ।[3]

وَعَلَى اللّٰهِ قَصْدُ السَّبِيْلِ وَمِنْهَا جَآئِرٌ ؕ وَلَوْ شَآءَ لَهَدٰىكُمْ اَجْمَعِيْنَ ﴿٩﴾

(१०) त्यसैले नै तिम्रो लागि आकाशबाट वर्षा गर्दछ, जसलाई तिमी पिउँछौ पनि तथा त्यसैबाट उम्रेका वृक्ष तथा बनस्पतिहरूमा आफ्ना पशुहरू चराउँछौ ।

هُوَ الَّذِيْٓ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً لَّكُمْ مِّنْهُ شَرَابٌ وَّمِنْهُ شَجَرٌ فِيْهِ تُسِيْمُوْنَ ﴿١٠﴾

(११) यसैबाट त्यसले तिम्रो लागि खेती एवं जैतून तथा खजूर र अंगूर एवं हरप्रकारको फल उब्जाउँछ । निःसन्देह विचार गर्ने मानिसहरूका लागि त यसमा निकै निशानीहरू छन् ।[4]

يُنْۢبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُوْنَ وَالنَّخِيْلَ وَالْاَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرٰتِ ؕ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُوْنَ ﴿١١﴾

[1]धर्तीको तल्लो भागमा, यसैप्रकार समुद्रमा, तथा निर्जल मरूस्थलमा तथा बनहरूमा अल्लाह तआला जीवधारी उत्पन्न गर्दछ, जसका ज्ञान अल्लाहका अतिरिक्त कसैलाई छैन तथा त्यसैमा मनुष्यद्वारा निर्मित कुराहरू पनि आउँछन्, जुन अल्लाहद्वारा प्रदान गरिएको बुद्धि तथा विचारलाई प्रयोग गर्दै उसैबाट उत्पन्न गरिएका विभिन्न कुराहरूलाई विभिन्न प्रकारले जोडेर निर्मित गर्दछ, जस्तै बस, कार, रेलगाडी, जहाज तथा वायुयान एवं यसै प्रकारका असंख्य वस्तुहरू तथा जुन भविष्यमा पनि आइरहनेछ ।

[2]यसको एउटा अर्थ हो "तथा अल्लाहमा नै निहित छ, सोझो मार्ग ।" अर्थात् त्यसको वर्णन गर्नु । अत: उसले त्यसलाई वर्णित गरिदियो तथा प्रकाश र अन्धकार दुबैलाई स्पष्ट गरिदियो, यसैले अगाडी भन्यो कि केही बाङ्गा मार्ग छन् अर्थात् विचलित गर्नेखालका छन् ।

[3]तर यसमा दवाव हुन्थ्यो तथा मनुष्यको परीक्षा हुन्नथ्यो, यसकारण अल्लाहले आफ्ना इच्छाले सबैलाई वाध्य गरेन । वरु दुबै मार्गहरूका विषयमा भनेर मनुष्यलाई आफ्ना इच्छा तथा अधिकारको स्वतन्त्रता प्रदान गरिदियो ।

[4]यसमा वर्षाका ती लाभ वर्णन गरिएका छन्, जसलाई प्रत्येक व्यक्तिले देख्दछ तथा अनुभव गर्दछ, यो कसैलाई भन्न आवश्यक छैन, यसका अतिरिक्त यिनको वर्णन पहिला पनि आइसकेको छ ।

وَسَخَّرَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَٰتٌۢ بِأَمْرِهِۦٓ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٢﴾

(१२) तथा उसैले रात-दिन तथा सूर्य एवं चन्द्रमालाई तिम्रो सेवामा लगाएको छ तथा ताराहरू पनि उसैको आदेशका अधीन छन्। निःसन्देह यसमा बुद्धि भएकाहरूका लागि कैयन् प्रकारका निशानीहरू विद्यमान छन्।[1]

وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِى الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَٰنُهُۥٓ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً لِّقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٣﴾

(१३) तथा अन्य पनि (थरी-थरीका) वस्तुहरू विभिन्न रङ्ग-रूप भएका उसले तिम्रो लागि धर्तीमा फैलाएको छ। निःसन्देह शिक्षा ग्रहण गर्नेहरूका लागि यसमा निकै ठूला निशानीहरू छन्।[2]

وَهُوَ الَّذِى سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا۟ مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا۟ مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاخِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا۟ مِن فَضْلِهِۦ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٤﴾

(१४) तथा नदीहरू पनि उसैले तिम्रो वशमा गरिदिएको छ ताकि तिमी यसबाट निस्केको ताजा मासु खाउ तथा त्यसबाट आफूले लगाउने आभूषण निकाल्न सक। र तिमी देख्ने छौ कि डुङ्गाहरू यसमा पानी चिर्दै (तैरन्छन्) तथा यसकारण पनि कि तिमीले त्यसको कृपाको खोजी गर तथा हुनसक्छ कि तिमी कृतज्ञता पनि व्यक्त गर।[3]

[1]कुन प्रकारले रात तथा दिन साना तथा ठूला हुन्छन्, चन्द्रमा तथा सूर्य कुन प्रकारले आफ्ना लक्ष्यतिर अग्रसर छन् उनीहरूमा कुनै अन्तर उत्पन्न हुँदैन, ताराहरू कुन किसिमले आकाशको शोभा छन् तथा रातका अँध्यारोमा बाटो गुमिएका मानिसहरू तथा यात्रीहरूका लागि पथ-प्रदर्शक छन्। यी सबै अल्लाह तआलाको पूर्ण सामर्थ्य तथा विस्तृत राज्यका प्रमाण हुन्।

[2]अर्थात् धर्तीमा अल्लाहले जुन खनिज, वनस्पति, निर्जीव तथा जीवधारी एवं उनीहरूबाट हुने लाभ तथा विशेषता उत्पन्न गरेको छ, तिनमा पनि शिक्षा प्राप्त गर्नेहरूका लागि निशानीहरू छन्।

[3]यसमा समुद्रमा तीव्र धाराहरूलाई मनुष्यको अधीन गरिदिनुको वर्णनका साथै, त्यसका तीन लाभ पनि वर्णित गरेका छन्। एउटा यो कि त्यसबाट माछाको रूपमा ताजा मासु खान्छौ तथा माछा मरेको भएपनि हलाल छ।

(१५) तथा उसले धर्तीमा गाडि पर्वत स्थापित गरिदियो ताकि तिमीलाई लिएर नहल्लोस् ।[1] तथा नदीहरू एवं मार्ग बनाइदियो ताकि तिमी लक्ष्यसम्म पुग ।[2]

وَأَلْقَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَن تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَارًا وَسُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ⑮

(१६) अन्य पनि धेरै निशानीहरू (निर्धारित गऱ्यो) । तथा ताराहरूबाट पनि मानिसहरू मार्ग-प्राप्त गर्छन् ।

وَعَلَامَاتٍ ۚ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ ⑯

(१७) त के त्यो जसले सृष्टि गर्दछ, त्यो जस्तो छ जसले सृष्टि गर्न सक्दैन ? के तिमीले कदापि साच्दैनौ ?[3]

أَفَمَن يَخْلُقُ كَمَن لَّا يَخْلُقُ ۗ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ⑰

यहाँसम्मकि एहरामको अवस्थामा पनि त्यसको शिकार हलाल (वैध) छ । दोस्रो कुरा त्यसबाट तिमी मोती, सीपहरू, (जवाहेरात) निकाल्दछौ । तेस्रो यसमा तिमी डुङ्गा तथा जहाज चलाउँछौ, जसद्वारा तिमी एक देशबाट अर्को देशमा जान्छौ, व्यापारिक सामाग्रीहरू पनि ल्याउँछौ, लैजान्छौ, जसबाट तिमीलाई अल्लाहको अनुकम्पा प्राप्त हुन्छ जसको लागि तिमी अल्लाहको कृतज्ञ हुनुपर्छ ।

[1]यो पर्वतहरूको लाभ वर्णन गरिदैछ । तथा अल्लाहको एक महान उपकार पनि किनभने यदि धर्ती हल्लिरहन्थ्यो भने त्यो धर्तीमा वास गर्नु नै असम्भव हुन्थ्यो । यसको अनुमान ती भूकम्पहरूबाट लगाउन सकिन्छ जुन क्षणिक अथवा केहीबेरका लागि आउँछन्, तर कसरी अग्ला-अग्ला भवनहरूलाई धराशायी गरी नगरहरूलाई भग्नावशेषमा परिवर्तित गरिदिन्छन् ।

[2]नदीहरूको क्रम पनि विचित्र छ, कहाँबाट उनी प्रारम्भ हुन्छन् तथा कहाँ-कहाँ दायाँ-बायाँ, उत्तर-दक्षिण, पूर्व-पश्चिम प्रत्येक दिशालाई सिञ्चित गर्छन् । यसैप्रकार मार्ग बनायो, जसबाट तिमी आफ्ना लक्ष्यसम्म पुग्दछौ ।

[3]यी सबै अनुकम्पा तथा उपकारहरूको वर्णनबाट एकेश्वरको महत्वलाई स्पष्ट तथा प्रदर्शित गऱ्यो कि अल्लाह त यी सबै वस्तुहरूको स्रष्टा हो, तर उसलाई छोडेर जसको तिमी पूजा गर्दछौ, के उनीहरूले पनि केही उत्पन्न गरेका छन् ? होइन, बरु उनी त स्वयं अल्लाहका सृष्टि हुन् त्यसपछि कसरी स्रष्टा एवं सृष्टि समान हुन सक्छन्, जबकि तिमीले स्वयं उनीहरूलाई ईष्टदेव बनाएर अल्लाहको समान साझीदार ठहराएका छौ ? के तिमी अलिकति पनि विचार गर्दैनौ ?

وَاِنْ تَعُدُّوْا نِعْمَةَ اللّٰهِ لَا تُحْصُوْهَا ؕ اِنَّ اللّٰهَ لَغَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ⑱

(१८) तथा यदि तिमीले अल्लाहका अनुकम्पाहरूको गणना गर्न चाहन्छौ भने तिमीले त्यो गर्न सक्दैनौ। नि:सन्देह अल्लाह बडो क्षमाशील कृपालु छ।

وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّوْنَ وَمَا تُعْلِنُوْنَ ⑲

(१९) तथा जति तिमी लुकाउँछौ अथवा व्यक्त गर्दछौ, अल्लाह सबै जान्दछ।[1]

وَالَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ لَا يَخْلُقُوْنَ شَيْـًٔا وَّهُمْ يُخْلَقُوْنَ ؕ ⑳

(२०) तथा ज-जसलाई यिनीहरू अल्लाह (तआ़ला) का अतिरिक्त पुकार्दछन्, उनीहरू कुनै कुरा सृष्टि गर्न सक्दैनन्, बरु उनीहरू स्वयं पैदा गरिएका छन्।[2]

اَمْوَاتٌ غَيْرُ اَحْيَآءٍ ۚ وَمَا يَشْعُرُوْنَ ۙ اَيَّانَ يُبْعَثُوْنَ ؕ ㉑

(२१) (तिनीहरू) मृत छन्, जीवित छैनन्,[3] उनीहरूलाई थाहा छैन कि उनीहरू कहिले उठाइनेछन्।[4]

اِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ ۚ فَالَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِالْاٰخِرَةِ قُلُوْبُهُمْ

(२२) तिमी सबैको पूज्य मात्र अल्लाह (तआ़ला) एक्लो हो तथा परलोक (आख़िरत) मा ईमान

[1]तथा यसका अनुसार त्यसले क़ेयामतका दिन फल तथा दण्ड दिनेछ। सत्कर्मीहरूलाई सत्कर्मको प्रतिफल प्राप्त हुनेछ तथा कुकर्मीहरूलाई कुकर्मको दण्ड।

[2]यसमा एउटा वस्तुको अधिकता छ अर्थात् विशेष गुण (रचयिता हुनु) को इन्कारका साथ न्यूनता अर्थात् कमी (रचयिता नहुनु) लाई प्रमाणित गर्नु। (फ़तहुल क़दीर)

[3]मृतबाट तात्पर्य ती पाषाण (ढुङ्गा) पनि हुन्, जुन निर्जीव तथा निर्बोध छन् तथा मरेका महात्मा पनि हुन्, किनभने मरे पश्चात उठाइनु (जसको उनलाई ज्ञान छैन) त्यो त निर्जीवको अतिरिक्त महात्माको लागि पनि सत्य सिद्ध हुनसक्दछ। उनलाई केवल मृत भनेन, वरु अझ अधिक स्पष्ट गरिदियो कि "उनी जीवित छैनन्।" यसबाट कब्र पूजन गर्नेहरूको पनि स्पष्ट खण्डन हुन्छ, जो भन्दछन् कि कब्रमा गाडिएका मृत छैनन्, जीवित छन् तथा हामी जीवितहरूलाई नै पुकार्दछौं। अल्लाह तआ़लाको यस कथनबाट ज्ञात भयो कि मृत्यु भए पश्चात सांसारिक जीवन कसैलाई प्राप्त हुन सक्दैन, न संसारसित उनको कुनै सम्बन्ध शेष रहन्छ।

[4]अनि उनीबाट लाभको तथा पुण्य वा प्रतिफलको आशा कसरी गर्न सकिन्छ?

مُّنكِرَةٌ وَهُم مُّسْتَكْبِرُونَ ٢٢

नराख्नेवालाहरूका हृदय भ्रष्ट छन् तथा उनी स्वयं गर्वले परिपूर्ण छन् ।[1]

لَا جَرَمَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ۚ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ ٢٣

(२३) निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) प्रत्येक त्यस कुरालाई जसलाई उनीहरूले लुकाउँछन् तथा जसलाई व्यक्त गर्दछन्, राम्ररी जान्दछ, त्यसले अभिमानीहरूलाई प्रिय ठान्दैन ।[2]

وَإِذَا قِيلَ لَهُم مَّاذَا أَنزَلَ رَبُّكُمْ ۙ قَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ٢٤

(२४) तथा उनीहरूसित जब सोधिन्छ कि तिम्रो प्रभुले के उतारेको छ, त उत्तर दिन्छन् कि पूर्वजका कथाहरू हुन् ।[3]

---

[1]अर्थात् एक पूज्यलाई मान्नु नास्तिक तथा अनेकेश्वरवादीहरूका लागि अत्यन्त कठिन छ । उनीहरू भन्दछन् ।

﴿أَجَعَلَ الْآلِهَةَ إِلَٰهًا وَاحِدًا ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ﴾

"उसले सबै पूजनीयहरूलाई एउटै पूज्य गरिदियो, यो त अत्यन्त विचित्र कुरो हो ।" (सूरः साद-५) अन्य स्थानमा भन्यो :

﴿وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ ۖ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ﴾

"जब एक अल्लाहको वर्णन गरिन्छ तब आख़िरतलाई नकार्नेवालाहरूको हृदय संकुचित हुन जान्छन् तथा जब अल्लाहका अतिरिक्त अन्य देवताहरूको वर्णन गरिन्छ तव प्रसन्न हुन्छन् । (सूरः अज्जुमर-४५)

[2](استكبار) को अर्थ हुन्छ आफूलाई ठूलो ठान्दै सत्य तथा उचित कुरोलाई अस्वीकार गरिदिनु तथा अन्य व्यक्तिहरूलाई तुच्छ एवं हीन ठान्नु । (كبر) को यही परिभाषा हदीसमा पनि वर्णन गरिएको छ । (सहीह मुस्लिम, किताबुल ईमान, बाब तहरीमिल किब्रे व बयानेहि) यो घमण्ड तथा अहङ्कार अल्लाहलाई अति अप्रिय छ । हदीसमा छ कि त्यो व्यक्ति स्वर्गमा जाने छैन, जसको हृदयमा लेश मात्र पनि घमण्ड हुनेछ । (उपरोक्त सन्दर्भ)

[3]अर्थात् विमुखता तथा उपहासको प्रदर्शन गर्दै यिनीले भूटा उत्तर दिन्छन् कि अल्लाह तआ़लाले त केही अवतरित गरेको छैन तथा यो मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) हामीलाई जे पढेर सुनाउँछ, ती त पूर्वकालका कथाहरू हुन्, जुन कहींबाट सुनेर वर्णन गर्दछ ।

(२५) (यसको परिणाम यो हुनेछ) कि क़ेयामतका दिन यिनीहरू आफ्नो पूर्ण बोझका साथ नै उनका बोझका पनि भागीदार हुनेछन् जसलाई अज्ञानताका कारण पथभ्रष्ट गरिरहे । हेर त कस्तो नराम्रो बोझ बोकिराखेका छन् ।[1]

لِيَحْمِلُوٓا۟ أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَـٰمَةِ ۙ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُم بِغَيْرِ عِلْمٍ ۗ أَلَا سَآءَ مَا يَزِرُونَ ﴿٢٥﴾

(२६) उनीभन्दा पहिलाका मानिसहरूले पनि छल गरेका थिए । (अन्त्यमा) अल्लाहले उनका (षड्यन्त्रका) घरहरूलाई जरैदेखि उखेलिदियो तथा उनको (टाउकामाथि) छतहरू माथिबाट खसिहाले ।[2] तथा उनका पासमा प्रकोप त्यहाँबाट आइपुग्यो, जसको उनीहरूलाई ध्यान तथा विचार पनि थिएन ।[3]

قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَأَتَى اللَّهُ بُنْيَـٰنَهُم مِّنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِن فَوْقِهِمْ وَأَتَىٰهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾

[1]अर्थात् उनका मुखबाट यो कुरा अल्लाह तआलाले भन्न लगायो ताकि उनीहरू आफ्ना भारीका अतिरिक्त अरुहरूको पनि बोझ उठाऊन् । जस्तो कि हदीसमा वर्णित छ । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो : “जसले मानिसहरूलाई सन्मार्गतिर आव्हान गर्‍यो, त्यस व्यक्तिलाई ती सबै व्यक्तिहरूको पनि प्रतिफल प्राप्त हुनेछ, जो त्यसको आमन्त्रणमा सत्यको मार्ग अपनाउनेछन् तथा जसले पथ-विचलनतिर बोलायो, उसलाई ती सबै मानिसहरूका पापको भार पनि बोक्नु पर्नेछ जो त्यसको प्रयत्नमा विचलित भए ।” (अबू दाऊद किताबुस सुन्नः बाबु लोजूमिस सुन्नः)

[2]केही व्याख्याकारहरू इस्राईली कथाहरूको आधारमा भन्छन् कि यसबाट तात्पर्य नमरूद अथवा बुख़्त नस्सर हो, जसले कुनै प्रकार आकाशतिर उक्लेर अल्लाहका विरूद्ध षडयन्त्र गरे, तर उनीहरू विफल भई फर्के तथा केही व्याख्याकारहरूका निकट एउटा उदाहरण हो, जसबाट यो भन्नु उद्देश्य हो कि अल्लाहसँग कुफ्र तथा साझी बनाउनेहरूका कर्म यसैप्रकार विफल हुनेछन्, जुनप्रकार कुनै घरको जग हल्लियोस् तथा त्यो छतसहित भत्केर जाओस् । तर अधिक उचित कुरो यो लाग्छ कि यसको उद्देश्य ती समुदायहरूको परिणामतिर संकेत गर्नु हो, जुन समुदायले पैग़म्बरहरूलाई निरन्तर असत्य भने तथा अन्त्यमा अल्लाहका प्रकोपको भोगी भई आफ्ना घरहरूसहित ध्वस्त हुन पुगे । जस्तै आदको समुदाय तथा लूतका समुदाय आदि ।

[3]जस्तो अन्य स्थानमा छ । ﴿مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا۟﴾

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يُخْزِيْهِمْ وَيَقُوْلُ أَيْنَ شُرَكَآءِيَ الَّذِيْنَ كُنْتُمْ تُشَآقُّوْنَ فِيْهِمْ ۚ قَالَ الَّذِيْنَ أُوْتُوا الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوْٓءَ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ ﴿٢٧﴾

(२७) अनि कयामतका दिन पनि अल्लाह (तआला) ले उनीहरूलाई अपमानित गर्नेछ तथा भन्नेछ कि मेरा ती साझीदारहरू कहाँ छन्, जसका विषयमा तिमीले वाद-विवाद गर्दथ्यौ ।[1] जसलाई ज्ञान दिइएको थियो, उनीहरूले उत्तर दिनेछन्[2] कि आज त इन्कार गर्नेहरूलाई अपमान तथा खराबीले छोपिहाल्यो ।

الَّذِيْنَ تَتَوَفّٰىهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ ظَالِمِيْٓ أَنْفُسِهِمْ ۖ فَأَلْقَوُا السَّلَمَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوْٓءٍ ۚ بَلٰىٓ

(२८) उनीहरू जसले आफ्ना प्राणहरूमाथि अत्याचार गर्दछन्, फरिश्ताहरूले जब उनका प्राण निकाल्न थाल्छन् त त्यसबेला उनीहरूले सन्धिका कुरा गर्दछन् कि हामी कुनै नराम्रो काम गर्दैनथ्यौ ।[3] किन होइन ? अल्लाह

"तसर्थ अल्लाह (को प्रकोप) उनको पासमा यस्तो स्थानबाट आयो जसवारे उनीहरूले कहिले सोचेका पनि थिएनन् ।" (सूर: अल-हस्र-२)

[1]अर्थात् यी त ती प्रकोप थिए जुनकि उनीमाथि संसारमा आए तथा कयामतका दिन अल्लाह तआला उनीहरूलाई यसप्रकार अपमानित तथा निरादार गर्नेछ कि उनीसित सोध्नेछ, तिम्रा ती भागीदार कहाँ छन्, जुन तिमीले मेरा लागि बनाएको थियौ तथा जसका कारण तिमी निष्ठावानहरूसित झगडा गर्दथ्यौ ।

[2]अर्थात् जसलाई धर्मको ज्ञान थियो, उनीहरू धर्ममा दृढ थिए, उनीहरूले उत्तर दिनेछन् ।

[3]यो मूर्तिपूजक अत्याचारीहरूको मृत्युको समयको अवस्थाको वर्णन हो । जब फरिश्ताहरू उनका प्राण निकाल्दछन्, त्यसबेला उनी आज्ञाकारी भई सन्धिको कुरा गर्दछन् अर्थात् सुन्ने, मान्ने तथा लाचारीको प्रदर्शन गर्दै भन्दछन् कि हामी त नराम्रो कुरा गर्दैनथ्यौ । जस्तै प्रलयको मैदानमा अल्लाह समक्ष पनि झूटो कसम खानेछन् तथा भन्नेछन् :

﴿وَاللّٰهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِيْنَ﴾

"अल्लाहको सौगन्ध हामी मुश्रिक (मिश्रणवादी) थिएनौं ।" (सूर: अल-अनाम-२३)अन्य स्थानमा अल्लाहको आदेश छ :

﴿يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ جَمِيْعًا فَيَحْلِفُوْنَ لَهٗ كَمَا يَحْلِفُوْنَ لَكُمْ﴾

"जुन दिन अल्लाह तआलाले ती सबैलाई जीवित पारी (आफ्नो समक्ष एकत्रित गर्नेछ) त त्यस समक्ष पनि यिनीहरू यसैप्रकार (झूठो कसम खानेछन्, जुनप्रकार तिम्रो समक्ष कसम खान्छन् ।" (सूर: अल-मुजादिल:-१८)

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌۢ بِمَا كُنتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾

(तआला) राम्ररी जान्दछ, जे-जति तिमीले गर्दथ्यौ ।[1]

فَادْخُلُوٓا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ
فِيهَا ۖ فَلَبِئْسَ مَثْوَى
الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٢٩﴾

(२९) त अब तिमी सधैंको लागि नरकका द्वारहरू (बाट नरक) मा प्रवेश गर,[2] अतः यो अहङ्कारीहरूको साह्रै नराम्रो स्थान हो ।

وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَآ أَنزَلَ
رَبُّكُمْ ۚ قَالُوا خَيْرًا ۗ لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِى
هَٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ ۚ وَلَدَارُ
الْءَاخِرَةِ خَيْرٌ ۚ وَلَنِعْمَ دَارُ
الْمُتَّقِينَ ﴿٣٠﴾

(३०) तथा सदाचारीहरूसित प्रश्न गरिन्छ कि तिम्रो पालनकर्ताले के अवतरित गरेको छ ? त उनीहरू उत्तर दिन्छन् कि जुन सबैभन्दा उत्तम छ । जसले सत्कर्म गरे उनको लागि यस लोकमा भलाई छ र परलोकको घर त अति उत्तम छँदै छ । र कति राम्रो घर छ सदाचारीहरूको लागि !

جَنَّٰتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا تَجْرِى
مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَٰرُ ۖ لَهُمْ فِيهَا مَا
يَشَآءُونَ ۚ كَذَٰلِكَ يَجْزِى اللَّهُ
الْمُتَّقِينَ ﴿٣١﴾

(३१) सधैं रहने बगैंचाहरूमा उनीहरू जानेछन्, जसमा नहरहरू बगिराखेका हुनेछन्, जे उनीहरूले माग गर्नेछन्, त्यहाँ उनको लागि उपस्थित हुने छन् सदाचारीहरूलाई अल्लाह यस्तै प्रतिफल प्रदान गर्दछ ।

الَّذِينَ تَتَوَفَّىٰهُمُ الْمَلَٰٓئِكَةُ
طَيِّبِينَ ۙ يَقُولُونَ سَلَٰمٌ عَلَيْكُمُ

(३२) उनीहरू जसका आत्मा (प्राण) फरिश्ताहरू यस अवस्थामा ग्रस्त गर्दछन् जबकि उनीहरू स्वच्छ पवित्र हुन्छन्, त उनीहरू (फरिश्ताहरू) भन्छन्, तिम्रो लागि शान्ति छ, आफ्ना

[1]फरिश्ताहरू उत्तर दिनेछन्, किन होइन ? अर्थात तिमी झूटो बोल्दछौ । तिम्रो त पूरा उमेर नै नराम्रो कुरामा व्यतीत भएको छ । तथा अल्लाहको पासमा तिम्रा सबै कर्महरूको लेख सुरक्षित छ, तिम्रो यस इन्कारबाट के हुनेछ ?

[2]इमाम इब्ने कसीर भन्दछन् कि उनका मृत्यु पश्चात तुरुन्तै उनका आत्माहरू नरकमा जान्छन् तथा उनका शव समाधि (चिहान) मा रहन्छन् जहाँ अल्लाह आफ्नो सामर्थ्यले शरीर तथा आत्मामा दूरी हुँदा-हुँदै पनि एक प्रकारको सम्बन्ध पैदा गरी यातना दिन्छ तथा प्रातः बेलुका उनीमाथि आगो प्रस्तुत गरिन्छ । अनि जब प्रलय स्थापित हुनेछ, त्यतिखेर उनको आत्मा उनका शरीरहरूमा पुनः आउनेछन् तथा उनी सधैंका लागि नरकमा हालिनेछन् ।

ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٢﴾

आफ्ना कर्महरूका प्रतिफल स्वरुप, जुन तिमीले गरिराखेका थियौ, स्वर्गमा जाउ ।[1]

هَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا أَن تَأْتِيَهُمُ
الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرُ رَبِّكَ ۚ
كَذَٰلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِن
قَبْلِهِمْ ۚ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ
وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٣٣﴾

(३३) के यिनीहरू यस कुराको प्रतिक्षा गरिराखेका छन् कि उनका पासमा फरिश्ताहरू आउन् अथवा तिम्रो प्रभुको आदेश आइहालोस् ?[2] यस्तै ती मानिसहरूले पनि गरे, जो यिनीभन्दा पूर्व थिए ।[3] उनीहरूमाथि अल्लाह (तआ़ला) ले कुनै अत्याचार गरेन ।[4] बरु उनीहरूले स्वयं आफ्ना प्राणमाथि अत्याचार गरिरहे ।

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا
وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٤﴾

(३४) अन्ततः उनका कुकर्महरूको कुफल उनलाई प्राप्त भयो तथा जुन कुराको उपहास गर्दथे, त्यसले उनलाई घेरिहाल्यो ।[5]

---

[1]यी आयतहरूमा अत्याचारी मूर्तिपूजकहरूको तुलनामा ईमान भएकाहरूको आचरण एवं उनको शुभअन्त (परिणाम) को वर्णन गरिएको छ ।

[2]अर्थात् के उनीहरू पनि त्यस समयको प्रतिक्षा गरिराखेका छन् जब फरिश्ताहरू उनका आत्मा निकाल्नेछन् अथवा प्रभुको आदेश (अर्थात् प्रकोप अथवा क़ेयामत) आउनेछ ।

[3]अर्थात् यसप्रकारको दुष्टता तथा अवज्ञा, उनीभन्दा पूर्वका मानिसहरूले पनि अपनाए जस कारण उनीहरू अल्लाहको क्रोधका अधिकारी बने ।

[4]यसकारण कि अल्लाहले उनका निम्ति कुनै बहाना नै शेष छोडेन । रसूलहरूलाई पठाएर तथा किताबलाई अवतरित गरेर उनीमाथि तर्कलाई पूर्ण गरिदियो ।

[5]अर्थात् रसूलहरूको विरोध तथा उनलाई झुट्लाएर स्वयं नै उनीहरूले आफूमाथि अत्याचार गरे ।

[6]अर्थात् जब रसूल उनीसित भन्दछन् कि यदि तिमी उनीमाथि ईमान ल्याउँदैनौ भने अल्लाहको प्रकोप आउनेछ, त्यतिखेर यिनीहरू उपहासस्वरुप भन्दथे कि जाउ आफ्नो अल्लाहसित भनिदेउ कि त्यसले प्रकोप पठाएर हामीलाई नाश गरिदेओस् । अतः त्यस प्रकोपले उनीहरूलाई घेरिहाल्यो, जसको उनी उपहास गर्दथे, अनि त्यसबाट सुरक्षाको कुनै मार्ग उनीसित रहेन ।

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ
مَا عَبَدْنَا مِن دُونِهِ مِن شَيْءٍ نَّحْنُ
وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَّمْنَا مِن دُونِهِ
مِن شَيْءٍ ۚ كَذَٰلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِن
قَبْلِهِمْ ۚ فَهَلْ عَلَى الرُّسُلِ إِلَّا
الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٣٥﴾

(३५) तथा मिश्रणवादीहरू (मुशिरक) ले भने यदि अल्लाह (तआला) ले चाहेको भए हामी तथा हाम्रा पूर्वजले त्यसका अतिरिक्त अन्यको पूजा गर्दैनथे, न उसको आदेशबिना कुनै कुरालाई अवैध ठहराउँथे। यही कर्म उनीभन्दा पूर्वका मानिसहरूले पनि गरे। तसर्थ रसूलहरूको कार्य त केवल स्पष्टरूपले सन्देश पुऱ्याइदिनु हो।[1]

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ
رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا
الطَّاغُوتَ ۖ فَمِنْهُم مَّنْ هَدَى اللَّهُ

(३६) तथा हामीले प्रत्येक समुदायमा रसूल पठायौं कि (मानिसहरू) ! मात्र अल्लाहको उपासना (इबादत) गर तथा (त्यसबाहेक सबै मिथ्या पूज्यहरू) बाट बच। त केही मानिसहरूलाइ

[1]यस आयतमा अल्लाह तआलाले मुशिरकहरूको एउटा भ्रम तथा भ्रान्ति निवारण गरेको छ, उनीहरूले भन्थे कि हामी जसले अल्लाहलाई छाडेर अरुहरूको पूजा गर्दछौं अथवा त्यसको आदेशविना नै केही वस्तुहरूलाई वर्जित (हरामं) गर्दछौं, यदि हाम्रा यी कुरा अनुचित छन् भने अल्लाह तआला आफ्नो सामर्थ्यले हामीलाई तिनीबाट किन रोक्दैन ? त्यो यदि चाहन्छ भने हामी यी कार्यहरूलाई गर्नै सक्दैनौं। यदि त्यसले रोक्दैन भने यसको अर्थ यो हो कि हामीले जे-जति गरिराखेका छौं, त्यसको इच्छा अनुसार छ। अल्लाह तआलाले उनको यस भ्रमको निवारण, “रसूलहरूको कार्य केवल पुऱ्यादिनु हो” भनेर दियो। अर्थ यो हो कि तिम्रो यो भ्रम उचित होइन। अल्लाह तआलाले त तिमीलाई यी मिश्रणका कार्यहरूबाट अति कडाईले रोकेको छ। यसकारण प्रत्येक समुदायमा त्यसले रसूल पठाउँदै तथा किताबहरू अवतरित गर्दै आइराखेको छ। तथा प्रत्येक नबीले आएर सर्वप्रथम आफ्नो समुदायलाई शिर्कबाट नै जोगाउने प्रयत्न गरेको छ। यसको स्पष्ट अर्थ यो हो कि अल्लाह तआला कदापि यो चाहँदैन कि मानिसहरू शिर्क गरून् किनभने उसलाई प्रिय भएको भए यिनका खण्डनको निम्ति त्यसले रसूल किन पठाउँथ्यो ? परन्तु यसका उपरान्त पनि तिमीले रसूलहरूलाई झुट्लाएर शिर्कको मार्ग अपनायौ तथा अल्लाहले आफ्नो उत्पत्ति नीतिको कारण बलपूर्वक तथा दबावले रोकेन, त यो उसको विवेक तथा नीतिको एउटा भाग हो जस अन्तर्गत उसले मनुष्यहरूलाई आफ्ना इच्छा अनुरूप सञ्चालित हुने स्वतन्त्रता प्रदान गरेको छ, किनकि यसबिना उनको परीक्षा सम्भव थिएन। हाम्रा रसूलले हाम्रा सन्देश पुऱ्याएर यही सम्झाउँदै गरे कि यस स्वतन्त्रताको दुरूपयोग नगर, बरु त्यसलाई अल्लाहको प्रसन्नताको अनुरुप प्रयोग गर। हाम्रा रसूलले यी नै कुरा गर्न सक्दथे, जुन उनले गरे। तथा तिमीले शिर्क गरेर त्यसको दुरूपयोग गऱ्यौ, जसको दण्ड स्थायी यातना हो।

وَمِنْهُمْ مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلٰلَةُ ۚ فَسِيْرُوْا فِي الْاَرْضِ فَانْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِيْنَ ۝

(अल्लाहले मार्गदर्शन प्रदान गऱ्यो तथा केहीमाथि पथ-भ्रष्टता सिद्ध भयो ।[1] अब तिमी स्वयं धर्तीमा भ्रमण गरी हेर कि झुट्लाउनेहरूको परिणाम कस्तो भयो ?

اِنْ تَحْرِصْ عَلٰى هُدٰىهُمْ فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِيْ مَنْ يُّضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِّنْ نّٰصِرِيْنَ ۝

(३७) यद्यपि तपाईं उनको मार्गदर्शनका लागि इच्छुक रहँदै आउनु भएको छ तर अल्लाह (तआला) त्यसलाई मार्गदर्शन दिने गर्दैन, जसलाई विचलित गरिदिन्छ तथा यस्ताका लागि कोही सहायक पनि हुँदैन ।[2]

وَاَقْسَمُوْا بِاللّٰهِ جَهْدَ اَيْمَانِهِمْ ۙ لَا يَبْعَثُ اللّٰهُ مَنْ يَّمُوْتُ ۚ بَلٰى وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَّلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ ۝

(३८) तथा उनीहरूले ठूला-ठूला कसम खाएर भन्दछन् कि मरेर गएका मानिसहरूलाई अल्लाह (तआला) ले जीवित गर्नेछैन ।[3] किन होइन, (अवश्य जीवित गर्नेछ) यो त त्यसको सत्य अनिवार्य वचन हो, परन्तु धेरैजसोले अज्ञानता गरिराखेका छन् ।[4]

[1]वर्णित शंकाको समाधानको लागि अरु अधिक भन्यो कि हामीले प्रत्येक समुदायमा रसूल पठायौं तथा यो सन्देश उनीद्वारा पुऱ्यायौं कि मात्र एउटा अल्लाहको इबादत गर । तर जसलाई विचलन सिद्ध भइसकेको थियो, उनीहरूले यसको चिन्ता नै गरेनन् ।

[2]यसमा अल्लाहले भनिराखेको छ : हे पैगम्बर ! तिम्रो इच्छा त यही हो कि यी सबैले मार्ग-दर्शनको बाटो अपनाऊन्, परन्तु अल्लाहका नियमहरूका अधीन जो विचलित भइसकेका छन्, उनलाई प्रकाशको मार्गमा तिमी ल्याउन सक्दैनौ । यिनीहरू त आफ्नो अन्तिम परिणामस्वरूप पुगेर नै रहनेछन्, जहाँ यिनलाई कोही सहायता गर्नेछैन ।

[3]किनभने माटोमा मिसिए पश्चात उनीहरू पुनः जीवित हुने, उनीहरूलाई टाढा तथा असम्भव प्रतीत हुन्थ्यो । यसैकारण रसूल जब मृत्यु पश्चात पुनः उभिनुको कुरो भन्दछ, त त्यसलाई झुठ्लाउँछन्, त्यसलाई स्वीकार गर्दैनन्, बरु यसको विपरीत पुनःजीवित नहुने कुरोमा बलपूर्वक एवं पूर्ण विश्वासका साथ कसम खान्छन् ।

[4]यसै अज्ञानता तथा मूर्खताका कारण रसूलहरूको विरोध गर्दै तथा झुठ्लाउँदै कुफ्रको समुद्रमा डुब्छन् ।

(३९) यसकारण पनि कि यिनीहरूले जुन कुरामा भेद गर्दथे, त्यसलाई अल्लाह (तआला) ले प्रष्ट वर्णन गरिदेओस् तथा यसकारण पनि कि काफ़िरले आफू झूठा हुने कुरो जानिहालून् ।[1]

لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي يَخْتَلِفُونَ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَاذِبِينَ ﴿٣٩﴾

(४०) हामीले जब कुनै कुराको इच्छा गर्दछौं त हामीबाट यति मात्र भन्नु पर्छ "भईहाल" अनि त्यो भईहाल्दछ ।[2]

إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٠﴾

(४१) तथा जुन मानिसहरूले अत्याचार सहन गरे पश्चात अल्लाहको मार्गमा देश छोडेका छन् ।[3]

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ

[1]यहाँ प्रलय (क़ेयामत) आउने कारण तथा रहस्यको वर्णन भइराखेको छ कि त्यस दिन अल्लाह तआला ती कुराहरूको विषयमा निर्णय गर्नेछ जसमा यी मानिसहरू एक-आपसमा मतभेद राख्दथे तथा सत्यवादी तथा अल्लाहसित तर्सनेहरूलाई राम्रो प्रतिफल तथा अधर्मी तथा अवज्ञाकारीहरूलाई उनका कु-कर्महरूको दण्ड हुनेछ । यसका अतिरिक्त त्यस दिन काफ़िरहरूलाई पनि यो स्पष्ट हुनेछ कि उनी क़ेयामत नआउने कुरोमा जुन सौगन्ध खान्दथे, त्यसमा उनीहरू असत्य थिए ।

[2]अर्थात् मानिसहरूको विचारमा प्रलय (क़ेयामत) घटित हुनु जति पनि कठिन तथा असम्भव होस् परन्तु अल्लाहको लागि त केही कठिन छैन, त्यसलाई धर्ती तथा आकाश ध्वस्त पार्नका निम्ति ती मजदूर, इन्जिनियर तथा मिस्त्रीहरू तथा अन्य संसाधनको आवश्यकता छैन । उसलाई त मात्र शब्द (كن) (कुन) भन्नुछ, त्यसको शब्द (كن) (कुन) ले तुरुन्तै क़ेयामत व्याप्त भइहाल्नेछ ।

﴿ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ ﴾

"क़ेयामतको कुरो आँखा चिम्म गर्दाको समय अथवा त्यसभन्दा पनि कम अवधिमा घटित हुनेछ ।" (सूर: अल-नहल-७७)

[3]हिज्रतको अर्थ हो कि अल्लाहको धर्मको लागि, अल्लाहको प्रसन्नता प्राप्त गर्नको निम्ति आफ्नो देश, आफ्ना सम्बन्धि तथा मित्र एवं साथीहरूलाई छाडेर यस्तो क्षेत्रमा गईहाल्नु जहाँ सरलतापूर्वक अल्लाहको कार्य गर्न सकियोस् । यस आयतमा मुहाजिरहरूको विशेषताको वर्णन गरिएको छ । यो आयत सामान्य छ, जुन सबै मुहाजिरहरूलाई सम्मिलित गर्दछ तथा यो पनि संभव छ कि यो ती मुहाजिरहरूको विषयमा अवतरित भयो, जुन आफ्ना समुदायलाई कष्ट दिइएबाट पीडित भई इथोपिया स्थानान्तरित भएका थिए ।

مَا ظُلِمُوا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً ۖ وَلَأَجْرُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ ۚ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

हामीले उनीहरूलाई संसारमा सर्वश्रेष्ठ स्थान प्रदान गर्नेछौं,[1] तथा आख़िरतको प्रतिफल त निकै ठूलो छ,[2] काश ! मानिसहरू यसबाट परिचित भएको भए ।

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٤٢﴾

(४२) यिनीहरू त्यसता मानिसहरू हुन् जसले धैर्यधारण गरे तथा आफ्नो प्रभुमाथि नै भरोसा गरिरहे ।

وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُّوحِي إِلَيْهِمْ ۚ فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِن كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٤٣﴾

(४३) तथा तपाईंभन्दा पहिला पनि हामीले मानव पुरूषलाई नै पठाउँदै गर्‍यौं जसतिर प्रकाशना (वह्यी) अवतरित गर्ने गर्दथ्यौं । यदि तिमी जान्दैनौं भने विद्वानहरूसित सोधिहाल ।[3]

उनीहरूको संख्या स्त्रीहरूसहित एक सय अथवा त्यसभन्दा अधिक थियो, जसमा आदरणीय उस्मान ग़नी तथा उनकी पत्नी, रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमकी पुत्री रूकैय्या पनि थिए ।

[1]यसबाट पवित्र जीविका एवं केही विद्वानहरूले "मदीना" तात्पर्य लिएका छन्, जुन मुसलमानहरूको केन्द्र बन्यो । इमाम इब्ने क़सीर भन्नुहुन्छ कि दुबै कथनहरूमा प्रतिकूलता छैन, यसकारण कि जुन मानिसहरूले आफ्नो व्यापार तथा घर छाडेर स्थानान्तरण (हिज़रत) गरेका थिए, अल्लाह तआलाले संसारमा नै उनको प्रतिफल प्रदान गर्‍यो । "पवित्र जीविका पनि दियो तथा सम्पूर्ण अरबमाथि उनीहरूलाई प्रभुत्व तथा अधिकार प्रदान गर्‍यो ।

[2]आदरणीय उमर (رضی الله عنه) ले जब मुहाजिरहरू तथा अन्सारको भत्ता निर्धारित गर्नुभयो त प्रत्येक मुहाजिरलाई भत्ता दिने समयमा भन्नुभयो (هذا ما وعدك الله فی الدنيا) "यो त्यो हो जसको अल्लाहले संसारमा वचन दिएको छ ।" (وما أدّخر لك في الآخرة أفضل) "तथा परलोकमा तिम्रो निम्ति जुन भण्डार छ, त्यो यसभन्दा कैयौं गुना श्रेष्ठ छ ।" (इब्ने क़सीर)

[3](أهل الذكر) सित तात्पर्य अहले किताब हुन्, जुन अघिका नबीहरू तथा उनका इतिहाससित परिचित थिए । अर्थ यो हो कि हामीले जति पनि रसूलहरू पठायौं उनीहरू मनुष्य नै थिए, यसैले महम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पनि यदि मनुष्य हुन् भने त यो कुनै नयाँ कुरा होइन कि तिमी उनको मनुष्यत्वका कारण उनको रिसालतलाई अस्वीकार गरिदेउ । यदि सन्देह छ भने तिमी अहले किताबसित सोध कि पूर्वकालिक सबै नबी मनुष्य थिए अथवा फरिश्ता, यदि उनीहरू फरिश्ता थिए त निःसन्देह अस्वीकार गरिदिनु, यदि उनी पनि सबै मनुष्य थिए भने महम्मद रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालतलाई मात्र मनुष्य हुनुको कारण इन्कार किन ?

بِالْبَيِّنٰتِ وَالزُّبُرِ ۗ وَاَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ اِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُوْنَ ۝٤٤

(४४) निशानीहरू तथा किताबहरूका साथ, यो स्मृति (पुस्तक) हामीले तपाईंतिर उतारेका छौं ताकि मानिसहरूतिर जे उतारिएको छ तपाईंले त्यसलाई स्पष्टरूपले वर्णन गरिदिनुस् । शायद उनीहरूले सोच-विचार गरून् ।

اَفَاَمِنَ الَّذِيْنَ مَكَرُوا السَّيِّاٰتِ اَنْ يَّخْسِفَ اللّٰهُ بِهِمُ الْاَرْضَ اَوْ يَاْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُوْنَ ۝٤٥

(४५) घिनलाग्दा छलकपट गर्नेहरू के यस कुराबाट निर्भय भइसकेका छन् कि अल्लाह (तआला) ले उनलाई धर्तीमा धसाइ दिन्छ अथवा उनको पासमा यस्तो स्थानबाट प्रकोप आइ पुग्छ जहाँको उनीहरूलाई अनुभूति पनि नहोस् ।

اَوْ يَاْخُذَهُمْ فِيْ تَقَلُّبِهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِيْنَ ۝٤٦

(४६)अथवा उनलाई हिंड्डुल गर्दा नै समातिहालोस्,[१] यिनीहरू कुनै प्रकारले पनि अल्लाह (तआला) लाई विवश गर्न सक्दैनन् ।

اَوْ يَاْخُذَهُمْ عَلٰى تَخَوُّفٍ ۭ فَاِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ ۝٤٧

(४७) अथवा उनीहरूलाई डराई-धम्काई समातोस् ।[२] किन्तु निःसन्देह तिम्रो प्रभु अत्यन्त करूणाकारी तथा अत्यन्त कृपालु छ ।[३]

---

[१]यसका विभिन्न भावार्थ हुन सक्छन् । जस्तै (१)—जब तिमी व्यापार तथा व्यवसायको लागि यात्रामा जान्छौ । (२)—जब तिमी व्यवसायको उन्नतिको लागि विभिन्न साधन तथा रीति अपनाउँछौ । (३)—अथवा, रात्रिमा विश्राम गर्नको निम्ति ओछ्यानमा जान्छौं । यी (تقلب) का विभिन्न भावार्थ हुन् । अल्लाह तआला जब चाहन्छ यी अवस्थाहरूमा पनि तिम्रो पकड गर्नसक्दछ ।

[२](تخوف) को यो अर्थ पनि हुन सक्दछ कि पहिला देखि नै हृदयमा यातना तथा पकडको भय होस् । जुनप्रकार कैयन् पटक मनुष्य कुनै महापाप गर्दछ भने भयको आभास गर्दछ कि अल्लाहले मेरो पकड नगरिहालोस्, अतः कैयन् पटक यसप्रकार पनि पकड हुन्छ ।

[३]कि त्यो पापहरूमाथि तुरून्त पकड गर्दैन बरु अवसर प्रदान गर्दछ तथा त्यस अवसरले त अधिकतर मानिसहरूलाई क्षमा-याचना तथा विन्तीको सौभाग्य पनि प्राप्त हुनसक्छ ।

(४८) के उनीहरूले अल्लाहको सृष्टिमध्ये कुनैलाई पनि देखेनन् ? कि तिनको छायाँ दायाँ-बायाँ झुकि-झुकि अल्लाह (तआला) समक्ष दण्डवत (सजद:) गर्दछन् तथा विवशताको प्रदर्शन गर्दछन् ।[1]

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَىٰ مَا خَلَقَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ يَتَفَيَّأُ ظِلَالُهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِّلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ ﴿٤٨﴾

(४९) तथा निःसन्देह आकाशहरू तथा धर्तीका सबै जीवधारी तथा सबै फरिश्ताहरू अल्लाह (तआला) समक्ष दण्डवत (सजद:) गर्दछन् तथा अलिकति पनि गर्व गर्दैनन् ।

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِن دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةُ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٩﴾

(५०) तथा आफ्ना प्रभुसित, जो उनीमाथि छ, भयभीत (कम्पित) रहन्छन्[2] तथा जो आदेश प्राप्त गर्दछन्, त्यसको पालना गर्नमा लागिरहन्छन् ।[3]

يَخَافُونَ رَبَّهُم مِّن فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ۩ ﴿٥٠﴾

(५१) तथा अल्लाह (तआला) ले भनिसकेको छ कि दुईटा पूज्य न बनाउ । पूज्य त त्यही मात्र एक्लो छ ।[4] अत: तिमी सबै मसित मात्र तर्स ।

وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَٰهَيْنِ اثْنَيْنِ ۖ إِنَّمَا هُوَ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ فَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ ﴿٥١﴾

[1]अल्लाह तआलाको महिमा तथा महानता एवं त्यसको गरिमाको महिमाको वर्णन छ कि प्रत्येक वस्तु त्यसको सामु दण्डवत् (सजदा) मा तथा अधीन छ, निर्जीव अथवा जीवधारी अथवा जिन्न एवं मनुष्य तथा फरिश्ताहरू प्रत्येक कुरो जसको छायाँ दायाँ-बायाँ झुक्दछ, त त्यो बिहान साँझ, आफ्नो छायाँसहित अल्लाहलाई ढोग्दछ । इमाम मुजाहिद भन्नुहुन्छ कि जब सूर्य मध्यान तिर झुक्छ, न प्रत्येक कुरो अल्लाह सामू दण्डवत हुन्छ ।

[2]अल्लाहको भयले कम्पित तथा भयभीत रहन्छ ।

[3]अल्लाहका आदेशहरूको अवहेलना गर्दैनन्, बरु जे आदेश दिईन्छ, पालना गर्दछन्, जसबाट मनाही गरिन्छ, त्यसबाट टाढा रहन्छन् ।

[4]किनभने अल्लाहको अतिरिक्त कोही पूज्य छँदैछैन । यदि आकाश तथा धर्तीका दुई अथवा अन्य ईष्टदेव भएको भए संसारको यो सारा व्यवस्था स्थिर रहन सक्दैनथ्यो, विगाड तथा विनाशको निशाना भइसकेको हुन्थ्यो । ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا﴾ "यदि आकाश र पृथ्वीमा एक अल्लाहबाहेक अन्य ईश्वरहरु हुन्थे भने यो दुबै क्षतिग्रस्त हुने थिए ।" (सूर: अल-अम्बिया-२२) यसकारण (ثنوية) (दुई उपास्यहरू) को विश्वास जसलाई (अग्नि पूजक) मान्ने रहँदैआएका छन्

(५२) तथा आकाशहरूमा तथा धर्तीमा जे-जति छ, सबै उसैको हो तथा उसैको पूजा सधैं अनिवार्य छ,[1] के तैपनि तिमी त्यसको अतिरिक्त अरुहरूसित तर्सन्छौ ?

وَلَهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ وَلَهُ الدِّيْنُ وَاصِبًا ۭ اَفَغَيْرَ اللّٰهِ تَتَّقُوْنَ ۝

(५३) तथा तिम्रो पासमा जति पनि सामग्री छन्, सबै उसैबाट प्रदान गरिएका हुन्,[2] अहिले पनि जब तिमीलाई कुनै कठिनाई आउँछ, त उसैतिर प्रार्थना तथा विन्ति गर्दैरह ।[3]

وَمَا بِكُمْ مِّنْ نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللّٰهِ ثُمَّ اِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَاِلَيْهِ تَجْـــَٔــرُوْنَ ۝

(५४) अनि जब उसले तिमीबाट कठिनाई हटाइदियो, त तिमीमध्ये केही मानिसहरू आफ्नो प्रभुको साथमा साझेदार बनाउन थाल्छन् ।

ثُمَّ اِذَا كَشَفَ الضُّرَّ عَنْكُمْ اِذَا فَرِيْقٌ مِّنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُوْنَ ۝

अथवा (تعدد إله) (अनेकेश्वरवादी) को विश्वास, जसलाई अधिकतर मूर्तिपूजक मान्ने रहँदै आएका छन्, यी सब असत्य छन् । जब सृष्टिको स्रष्टा एक छ तथा त्यही बिना कसैको साझेदारी सृष्टिलाई व्यवस्थित गरिराखेको छ,त पूज्य पनि केवल त्यही छ, जो एक्लो छ, दुई अथवा दुईभन्दा अधिक छैन ।

[1]उसैको उपासना (इबादत) तथा आज्ञा-पालन स्थाई तथा अनिवार्य छ । (واصب) को अर्थ 'सदैव' हो । "उनका लागि यातना छ, सधैंका निम्ति ।" (सूर: अल-साफ़्फात-९) तथा यसको यही अर्थ हो जुन अन्य स्थानमा वर्णन गरिएको छ ।

﴿ فَاعْبُدِ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَّهُ الدِّيْنَ ☆ اَلَا لِلّٰهِ الدِّيْنُ الْخَالِصُ ﴾

"तसर्थ अल्लाहको इबादत गर, उसैको लागि दीनलाई (धर्मलाई) विशेष गर्दै, सावधान ! उसैको लागि विशेषरुपले भक्ति छ ।" (सूर: अल-जुमर-२,३)

[2]जब सबै सुख-सुविधा अल्लाहले नै दिन्छ त त्यसपछि उपासना (इबादत) अरुहरूको किन ?

[3]यसको अर्थ यो हो कि अल्लाह एक हुनुको विश्वास हृदयका गहिराईमा स्थित छ, जो त्यसबेला सामू आउँछ, जब हरेकतिरबाट निराशाका बादल घना हुँदै जान्छन् ।

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ ۚ فَتَمَتَّعُوا ۖ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾

(५५) कि हाम्रा प्रदान गरिएका अनुकम्पाहरूमाथि कृतघ्नता व्यक्त गरून्।[1] (ठीक छ) केही लाभ उठाइहाल। अन्तमा तिमीलाई ज्ञान भईनै हाल्नेछ।[2]

وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِّمَّا رَزَقْنَاهُمْ ۗ تَاللَّهِ لَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَفْتَرُونَ ﴿٥٦﴾

(५६) तथा जसलाई जान्दै जान्दैनन्, त्यसको भाग हाम्रा प्रदान गरिएका वस्तुहरूमा निर्धारित गर्दछन्।[3] अल्लाहको सौगन्ध! तिम्रो यस आक्षेपको प्रश्न तिमीसित अवश्य नै गरिनेछ।[4]

[1]तर मानिस पनि कति कृतघ्न छ कि कष्ट (रोग, दरिद्रता तथा हानि आदि) समाप्त हुने बित्तिकै त्यसले पुनः प्रभुसँग शिर्क गर्न थाल्छ।

[2]यो त्यसैप्रकार नै छ, जस्तो यसभन्दा पूर्व भनेको थियो।

﴿قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ﴾

"क्षणिक जीवनमा लाभ उठाइहाल, अन्ततः तिम्रो वासस्थान नरक छ।" (सूरः इब्राहीम-३०)

[3]अर्थात् जसलाई यिनी हितकारक संकट समाधान गर्ने तथा पूज्य ठान्दछन्, तिनीहरू ढुङ्गाका मूर्ति हुन्, जसका वास्तविकता पनि कोही जान्दैन कि उनीसँग के घटित भइराखेको छ? यी कुराहरूलाई कोही जान्दैन तर यी अत्याचारी मानिसहरूले उनको वास्तविकताबाट अनभिज्ञ हुँदाहुँदै पनि उनीहरूलाई अल्लाहका साझीदार बनाएका छन्। तथा अल्लाहद्वारा दिइएका मालमध्ये उनका लागि पनि (भोग-प्रसादको रुपमा) भाग निर्धारित गर्दछन्, बरु अल्लाहको भाग छैन भने कुनै चिन्ता छैन, उनीहरूको भागमा कमी गर्दैन, जस्तो कि सूरः अल-अनाम-१३६ मा वर्णन गरिएको छ।

[4]तिमी जुन अल्लाहमाथि मिथ्या आरोप लगाउँछौ कि उसका साझी अथवा उसका कैयन् साझेदारहरू छन्, उनका विषयमा क़ियामतका दिन तिमीसित सोधिनेछ।

(५७) तथा उनीहरू पवित्र अल्लाह (तआ़ला) का लागि छोरीहरू निर्धारित गर्दछन् तथा आफ्ना लागि त्यो जुन आफ्ना इच्छा अनुसार हुन्छ ।[1]

وَيَجْعَلُونَ لِلّٰهِ الْبَنٰتِ سُبْحٰنَهٗ ۙ وَلَهُمْ مَّا يَشْتَهُوْنَ ﴿٥٧﴾

(५८) तथा उनीहरूमध्ये कसैलाई छोरी हुने सूचना दिईन्छ भने उसको अनुहारमा अन्धकार छाउँछ तथा मनमा दुखको आभास गर्दछ ।

وَاِذَا بُشِّرَ اَحَدُهُمْ بِالْاُنْثٰى ظَلَّ وَجْهُهٗ مُسْوَدًّا وَّهُوَ كَظِيْمٌ ﴿٥٨﴾

(५९) यस नराम्रो सूचनाको कारण मानिसहरूबाट लुकि-लुकि हिंड्छ। विचार गर्दछ कि के यस अपमानलाई बोकिराखोस् अथवा माटोमा गाडिदेओस् । ओह ! कस्तो नराम्रा निर्णय गर्दछन् ?[2]

يَتَوَارٰى مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوْٓءِ مَا بُشِّرَ بِهٖ ؕ اَيُمْسِكُهٗ عَلٰى هُوْنٍ اَمْ يَدُسُّهٗ فِى التُّرَابِ ؕ اَلَا سَآءَ مَا يَحْكُمُوْنَ ﴿٥٩﴾

[1]अरबका केही जनजाति (खुजाआ तथा किनाना) फरिश्ताहरूको पूजा गर्दथे तथा भन्थे कि यिनी अल्लाहका पुत्रीहरू हुन्, अर्थात् एउटा अत्याचार त यो गरे कि अल्लाहका सन्तान बनाए, जबकि उसका कुनै सन्तान छैन । अनि सन्तान पनि स्त्रीलिङ्ग, जसलाई उनीहरूले आफ्नो लागि अप्रिय ठान्थे, अल्लाहको लागि त्यो रूचाए । जस्तो कि अन्य स्थानमा अल्लाहको आदेश छ :

﴿اَلَكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْاُنْثٰى☆تِلْكَ اِذًا قِسْمَةٌ ضِيْزٰى﴾

"के तिम्रो लागि पुत्र तथा उसको लागि पुत्रीहरू ? यो त बडो भद्दा विभाजन हो ।" (सूरः अल-नज्म-२१, २२)

यहाँ यो भन्यो कि तिमी त यो कामना गर्दछौ कि पुत्र होस्, कुनै पुत्री नहोस् ।

[2]अर्थात् पुत्रीको जन्म सुनेर उनको यो दशा हुन्छ, जुन वर्णित भयो, तथा अल्लाहको लागि पुत्रीहरू चयन गर्दछन् । कस्तो अनुचित निर्णय छ ? यहाँ यो नबुझियोस् कि अल्लाह तआ़ला पनि छोराहरूको अपेक्षा छोरीहरूलाई तुच्छ ठान्दछ । होइन, अल्लाहका समक्ष छोराछोरीमा कुनै अन्तर छैन । न त लिङ्गको आधारमा कसैको हीनता तथा श्रेष्ठताको विचार उसकहाँ छ । यहाँ त मात्र अरबहरूको यस अन्याय तथा पूर्णरुपले अनुचित व्यवहारको स्पष्टीकरण उद्देश्य हो, जुन उनीहरूले अल्लाहसँग गरेका छन्, जबकि अल्लाहको महिमा तथा श्रेष्ठतालाई उनीहरूले पनि स्वीकार गर्दछन् । यसको तर्कपूर्ण परिणाम यो थियो कि जुन कुरो यिनी आफ्नो लागि प्रिय ठान्दैनथे, अल्लाहको लागि पनि त्यो निर्धारित गर्नु पर्दैनथ्यो, परन्तु उनीहरूले यसको विपरीत गरे । यहाँ केवल त्यसै अन्यायको स्पष्टीकरण गरिएको छ ।

(६०) परलोक (आख़िरत) मा ईमान नहुनेहरूकै नराम्रो उदाहरण छ,[1] अल्लाहको लागि त अति उच्च महिमा छ, त्यो बडो प्रभावशाली तथा विवेकी छ ।[2]

لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ ۖ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ⑥٠

(६१) तथा यदि मानिसहरूको अत्याचारमा अल्लाहले उनको पकड गर्ने भए भने धर्तीमा एउटा पनि जीव बाँच्ने थिएन,[3] तर त्यसले त उनीहरूलाई एक निर्धारित समयसम्म छुट दिन्छ,[4] अनि जब उनको

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِم مَّا تَرَكَ عَلَيْهَا مِن دَابَّةٍ وَلَٰكِن يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۖ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ

[1]अर्थात् काफ़िरहरूका जुन घोर कुकर्म वर्णन गरिएका छन्, उनैको लागि नराम्रो उदाहरण तथा दुर्गुण हो अर्थात् अज्ञान तथा कुफ्रको दुर्गुण । अथवा यो अर्थ हो कि अल्लाहको लागि पत्नी तथा सन्तान जुन यिनीहरू निर्धारित गर्दछन्, यो नराम्रो उदाहरण हो, जुन आख़िरतलाई नकार्नेवालाहरू अल्लाहको लागि वर्णन गर्दछन् ।

[2]अर्थात् त्यसको प्रत्येक गुण सृष्टिको तुलनामा श्रेष्ठतम् तथा महान छ । जस्तै त्यसको ज्ञान विस्तृत छ, त्यसको सामर्थ्य असीम छ, त्यसको दया तथा वरदान अनुपम छ । (وعلى هذا القياس) अथवा यो अर्थ हो कि त्यो सामर्थ्यवान् हो, स्रष्टा हो, जीविका प्रदान गर्ने हो तथा हेर्ने, सुन्ने हो आदि । (फ़तहुल क़दीर) अथवा नराम्रो उदाहरणको अर्थ कमी, आलस्य हो तथा (مثل أعلى) को अर्थ पूर्ण सामर्थ्य, प्रत्येकरुपले अल्लाहको लागि हो । (इब्ने कसीर)

[3]यो उसको धैर्य हो तथा उसको विवेक एवं ज्ञानको परिणाम हो कि त्यो आफ्नो अवहेलना देख्दछ परन्तु तैपनि त्यो आफ्नो जीविका प्रदान गर्ने काम रोक्दैन तथा न तुरुन्तै पकड गर्दछ । यदि त्यसले कुकर्म गर्न साथ पकड गर्न प्रारम्भ गर्दछ भने अत्याचार, पाप तथा कुफ्र एवं शिर्क यति अधिक छन् कि धर्तीमा कुनै जीवधारी शेष रहँदैन, किनभने जब नराम्रो कुरा चारैतिर फैलिन्छ त प्रकोप पनि चारैतिर हुनेछ, जसले गर्दा सत्कर्मी पनि नाश गरिन्छन् । तर परलोकमा अल्लाहको तर्फबाट ती (सत्कर्मी) सम्मानित हुनेछन्, जस्तो कि हदीसमा स्पष्टीकरण छ । (हेर्नुस् सहीह बुख़ारी संख्या २११८ तथा मुस्लिम संख्या २२०६ तथा २२१०)

[4]यो त्यस विवेकको वर्णन हो जसको अधीन त्यो एक निर्धारित समयसम्म अवसर दिन्छ, ताकि उनको लागि कुनै तर्क शेष नरहोस्, दोस्रो उनका सन्तानहरूमध्ये केही ईमानदार निस्केर आऊन् ।

لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً
وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٦١﴾

त्यो समय आइपुग्छ, त उनीहरू एकछिन पछाडी रहन सक्दैनन् तथा न अगाडी बढ्न सक्छन् ।

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ
وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكَذِبَ أَنَّ
لَهُمُ الْحُسْنَىٰ ۖ لَا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ
النَّارَ وَأَنَّهُم مُّفْرَطُونَ ﴿٦٢﴾

(६२) तथा उनीहरू आफ्ना लागि जुन कुरो अप्रिय ठान्दछन्, त्यसलाई अल्लाहको निम्ति सिद्ध गर्दछन् ।[१] तथा उनका जिभ्रा असत्य कुराहरूको वर्णन गर्दछन् कि उनको लागि श्रेष्ठता छ ।[२] कदापि होइन वास्तवमा उनको लागि अग्नि छ तथा यिनीहरू नरकवासीहरूका अग्रणी हुन् ।[३]

تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ
مِّن قَبْلِكَ فَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ
أَعْمَالَهُمْ فَهُوَ وَلِيُّهُمُ الْيَوْمَ

(६३) अल्लाहको सौगन्ध ! हामीले तिमीभन्दा पूर्वका समुदायतिर पनि (आफ्ना रसूल) पठायौं तर शैतानले उनका कुकर्महरूलाई उनको दृष्टिमा उचित ठहरायो,[४] त्यो शैतान आज पनि

[१]अर्थात् पुत्रीहरू, यो पुनरावृत्ति विशेष जोडको लागि छ ।

[२]यो उनको दोस्रो दुर्गुणको वर्णन हो कि अल्लाहसँग अन्यायको कुरा गर्दछन् । परन्तु उनका मुख झुटा कुरा बोल्दछन् कि उनको अन्त्य राम्रो छ, उनका लागि भलाईहरू छन् तथा संसारको जस्तै उनको आख़िरत पनि राम्रो हुनेछ । जबकि यस्तो होइन, न त यो सम्भव पनि छ ।

[३]अर्थात् निःसन्देह उनको अन्त राम्रो छैन तथा त्यो हो नरकको आगो, जसमा उनीहरूले नरकमा जानेहरूको नेतृत्व गर्नेछन् । (فرط) को यही अर्थ हदीसमा पनि सिद्ध छ । नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो : (أنا فرطكم على الحوض) (सहीह बुख़ारी संख्या ६५८४ तथा मुस्लिम संख्या १७९३) "म हौज़े कौसरमा तिम्रो नेतृत्व गर्नेछु ।" एउटा अर्को अर्थ مُفرطون को यो गरिएको छ कि उनीहरूलाई नरकमा हालेर बिर्सिदिइने छ ।

[४]जसको कारण उनीहरूले पनि रसूलहरूलाई झुट्लाए जुनप्रकारले, हे पैग़म्बर, मक्काका कुरैशले तिमीलाई झुट्लाई राखेका छन् ।

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ⑥٣

उनको मित्र बनेको छ ।[1] तथा उनका लागि दुखदायी यातना छ ।

وَمَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ ۙ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ⑥٤

(६४) यस किताबलाई हामीले तपाईंमाथि यसकारण अवतरित गरेका छौं कि तपाईंले हरेक त्यस कुरालाई व्यक्त गरिदिनुस् जसमा उनीहरू मतभेद गरिराखेका छन् ।[2] र यो निष्ठावानहरूको लागि मार्गदर्शन तथा कृपा हो ।

وَاللَّهُ أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ⑥٥

(६५) तथा अल्लाह (तआला) ले आकाशहरूबाट वर्षा गरेर त्यसबाट धर्तीलाई त्यसको मृत्यु पश्चात जीवित गर्दछ। निःसन्देह यसमा उनीहरूका लागि निशानी छन्, जो सुन्दछन् ।

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً ۖ نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهِ مِن بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَّبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِّلشَّارِبِينَ ⑥٦

(६६) तथा तिम्रा लागि त[3] पशुहरूमा पनि ठूलो शिक्षा छ कि हामीले तिमीलाई उनीहरूका पेटमा जे छ, त्यसैमा गोबर तथा रक्तको मध्येबाट शुद्ध दूध पिलाउँछौं, जुन पिउनेहरूलाई सजिलैसँग पच्दछ ।[4]

---

[1](اليوم) सित तात्पर्य सांसारिक समय हो, जस्तो कि अनुवादबाट स्पष्ट छ, यसबाट तात्पर्य आख़िरत हो कि त्यहाँ पनि यो उनको साथी हुनेछ। अथवा (وليهم) मा (هم) को संकेत मक्काका काफ़िरहरूतिर छ । अथवा यही शैतान जसले अघिका समुदायहरूलाई मार्ग-विचलित गऱ्यो, आज त्यो यी मक्काका काफ़िरहरूको मित्र छ तथा उनीहरूलाई रिसालत झुट्लाउनुको लागि बाध्य गरिराखेको छ ।

[2]यसमा नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको यो पदवी वर्णन गरिदैछ कि आस्था तथा धार्मिक नियमहरूको सम्बन्धमा यहूदी तथा इसाईकामध्ये, त्यसैप्रकार अन्धविश्वासी तथा मूर्तिपूजकहरूका बीच तथा अन्य धर्महरूका अनुयायीहरूका बीच जुन आपसी मतभेद छ, तिनका विस्तृत वर्णन यसप्रकार गरून् कि सत्य तथा असत्य स्पष्ट होस् ताकि मानिसहरू सत्यलाई अपनाएर असत्यबाट बचन् ।

[3](أنعام) (चौपायाहरू, पशु) सित ऊँट, गाई, बाख्रा (तथा भेंडा एवं दुम्बा) तात्पर्य छ ।

[4]यी चौपायाहरू जे-जति खान्छन्, आमाशयमा जान्छ, त्यसै भोजनबाट दूध, रक्त, गोबर तथा मूत्र बन्दछ। रक्त नसाहरूमा तथा थनहरूमा, त्यसैप्रकार गोबर तथा मूत्र आ-आफ्ना

وَمِنْ ثَمَرٰتِ النَّخِيْلِ وَالْاَعْنَابِ تَتَّخِذُوْنَ مِنْهُ سَكَرًا وَّرِزْقًا حَسَنًا ؕ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِّقَوْمٍ يَّعْقِلُوْنَ ﴿٦٧﴾

(६७) तथा ख़जूर एवं अंगुरका बोटहरूका फलबाट तिमीले मदिरा बनाउँछौ तथा उत्तम जीविका सामग्री पनि । जुन मानिसहरू बुद्धि भएका छन्, उनका लागि त यसमा पनि निकै ठूलो निशानी छ ।

وَاَوْحٰى رَبُّكَ اِلَى النَّحْلِ اَنِ اتَّخِذِيْ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوْتًا وَّمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُوْنَ ﴿٦٨﴾

(६८) तथा तपाईंको प्रभुले माहुरीलाई यो ज्ञान दियो ।[1] कि पर्वतहरूमा, बृक्षहरूमा तथा मानिसहरूद्वारा बनाइएका अग्ला-अग्ला घरहरूमा आफ्नो घर (चाका) बनाउ ।

ثُمَّ كُلِيْ مِنْ كُلِّ الثَّمَرٰتِ فَاسْلُكِيْ سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا ؕ يَخْرُجُ مِنْۢ بُطُوْنِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ اَلْوَانُهٗ فِيْهِ شِفَآءٌ

(६९) तथा हरेक प्रकारको फल खाउ तथा आफ्नो (पालनकर्ता) का सरल मार्गहरूमा हिंड्ने गर, उनका पेटबाट (पिउने पदार्थ) पेयद्रव निस्कन्छ,[2] जसका रङ्ग भिन्न छन् ।[3] तथा जसमा मानिसहरूका लागि आरोग्य छ,[4]

निकास स्थानबाट स्थान्तरित हुन्छ तथा दूधमा न त रक्तको रङ्ग हुन्छ तथा न गोबर एवं मुत्रको दुर्गन्ध । सेतो, स्वच्छ दूध बाहिर आउँछ, जो अत्यन्त सरलताले घाँटीबाट पेटमा जान्छ ।

[1]प्रकाशना (वह्‌यी) सित तात्पर्य त्यो बोध तथा त्यो सुझबुझ हो, जुन अल्लाह तआलाले आफ्नो स्वभाविक आवश्यकताको पूर्तिका लागि जीवहरूलाई प्रदान गरेको छ ।

[2]माहुरी प्रथम पर्वतमा, वृक्षमा तथा अग्ला भवनहरूमा आफ्नो घर यसप्रकार वनाउँछ कि त्यसमा कुनै छिद्र अथवा चिरा रहँदैन । अनि त्यो बगैंचा, वन, घाटी एवं पर्वतहरूमा घुमफिर गर्छ तथा हरेक प्रकारका फलहरूको रस आफ्नो पेटमा एकत्रित गर्दछ तथा त्यसपछि तिनै मार्गबाट जहाँबाट गुज्रन्छ, फर्कन्छ तथा आफ्नो घरमा आएर वस्छ, जहाँ त्यसको मुखबाट मधु निस्कन्छ, जसले कुरआनले पेयद्रव भनेको छ अर्थात् स्वास्थ्यवर्धक पेय पदार्थ ।

[3]कुनै रातो, कुनै सेतो, कुनै नीलो, कुनै बसन्ती रङ्गको । जुनप्रकार फल तथा खेतहरूबाट त्यो भोजन प्राप्त गर्दछ, त्यसैप्रकार त्यसको रङ्ग तथा स्वाद पनि भिन्न हुन्छ ।

[4] شِفَآءٌ जातिवाचक संज्ञा, महत्व दर्शाउनको लागि हो अर्थात धेरैजसो रोगहरूका लागि मधु स्वास्थ्यवर्धक छ । यो होइन कि प्रत्येक रोगको औषधि हो । वैध तथा चिकित्सकहरूले पनि महलाई स्वस्थ्यवर्धक प्राकृतिक द्रवको रूपमा मानेका छन् ।

لِّلنَّاسِ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٦٩﴾

चिन्तन तथा विचार गर्नेहरूका लागि यसमा पनि निकै ठूलो निशानी (लक्षण) छ ।

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَفَّاكُمْ ۚ وَمِنكُم مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْ لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٧٠﴾

(७०) तथा अल्लाह (तआ़ला) ले नै तिमी सबैलाई जन्म दिएको छ, त्यसैले फेरि तिमीलाई मृत्यु दिनेछ, तथा तिमीमध्ये यस्ता पनि छन् जो निकै नराम्रो आयुतिर फर्काइन्छन् कि धेरै जानिसके पश्चात पनि त्यो केही नजानोस् ।[1] निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) सर्वज्ञाता सामर्थ्यवान छ ।

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ ۚ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا

(७१) तथा अल्लाह तआ़ला ले नै तिमी मध्ये एक लाई अर्का माथि जीविकामा अधिक प्रदान गरेको छ । परन्तु जसलाई अधिक प्रधान

तर विशेष रोगहरूका लागि न कि प्रत्येक रोगको निम्ति हदीसमा वर्णित छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई मिष्ठान एवं मधु (मह) रूचिकर थिए । (सहीह बुखारी किताबुल अशरिबः बाबु शराबिल हलवाए वल असले) एक अन्य कथनमा छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि तीन कुरामा स्वास्थ्य छ सिंघी (पोछ्ना) लगाइनुमा, मधु पिउनमा तथा आगोले दाग्नुमा । तर (सहीह बुखारी बाबुद दवाए बिल अस्ले) । हदीसमा एउटा घटनाको वर्णन पाईन्छ । पखाला (दस्त) को रोगमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले मधु प्रयोग गर्नुको सल्लाह लिनुभयो, जसबाट पखाला झन् बढिहाल्यो, आएर भनियो, त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले पुनः मधु पिउन सल्लाह दिनुभयो अझै अधिक उदरामय आउन थाल्यो तथा घरका मानिसहरूले ठाने कि सायद रोगमा बृद्धि भइसकेको छ । अनि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको पासमा आए । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले तेस्रो पटक पनि भन्नुभयो अल्लाह साँचो छ तथा तिम्रो भाईको पेट झुटो छ । जाउ, तथा उसलाई मधु खुवाउ । अतः तेस्रो पटकमा त्यो पूर्ण स्वस्थ भयो । (सहीह बुखारी बाबु दवाइल मबतून तथा सहीह मुस्लिम किताबुस् सलाम)

[1] जब मनुष्य प्राकृतिक आयुभन्दा बढ्दछ तब त्यसपछि त्यसको बुद्धि पनि कमजोर हुदैजान्छ तथा कैयन् पटक बुद्धि समाप्त हुनजान्छ तथा त्यो बच्चा सरह हुनपुग्छ । यही बृद्धावस्था हो जसबाट नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले शरण माँग्नु भएको छ ।

بِرَآدِّيْ رِزْقِهِمْ عَلٰى مَا مَلَكَتْ
اَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيْهِ سَوَآءٌ ط
اَفَبِنِعْمَةِ اللّٰهِ يَجْحَدُوْنَ ﴿٧١﴾

गरिएको छ, उनी आफ्नो अधिक जीविकाबाट आफ्ना दासलाई दिँदैन कि त्यो र यिनी त्यसमा समान भइहालून्,[1] त के यी मानिसहरू अल्लाहका उपकारहरूलाई अस्वीकार गरिराखेका छन् ?[2]

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ
اَزْوَاجًا وَّجَعَلَ لَكُمْ مِّنْ
اَزْوَاجِكُمْ بَنِيْنَ وَحَفَدَةً
وَّرَزَقَكُمْ مِّنَ الطَّيِّبٰتِ ط
اَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُوْنَ وَبِنِعْمَتِ
اللّٰهِ هُمْ يَكْفُرُوْنَ ﴿٧٢﴾ لا

(७२) तथा अल्लाह (तआला) ले तिम्रो लागि तिमीहरू मध्येबाट नै तिम्रा पत्नीहरू पैदा गऱ्यो तथा तिम्रा पत्नीहरूबाट तिम्रा पुत्र तथा पौत्र पैदा गऱ्यो तथा तिमीलाई राम्रा-राम्रा कुराहरू खानलाई प्रदान गऱ्यो । त के तैपनि मानिसहरूले असत्यमाथि ईमान स्थपित गर्नेछन्[3] तथा अल्लाह तआलाका उपकारहरूको कृतघ्नता गर्नेछन् ?

وَيَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَا لَا
يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِّنَ السَّمٰوٰتِ
وَالْاَرْضِ شَيْـًٔا وَّلَا يَسْتَطِيْعُوْنَ ﴿٧٣﴾ ع

(७३) तथा उनीहरूले अल्लाह (तआला) का अतिरिक्त उनीहरूको पूजा गर्दछन्, जसले आकाशहरू तथा धर्तीबाट उनीहरूलाई केही पनि जीवन साधन दिन सक्दैन तथा न केही शक्ति राख्दछन् ।[4]

[1]अर्थात् जब तिमी आफ्ना दासहरूलाई यति धन तथा सांसारिक सुख साधन दिँदैनौ कि उनी तिम्रो समान भईहालून् त अल्लाह तआलाले यो कसरी प्रिय ठान्नेछ कि तिमी केही मानिसहरूलाई, जो अल्लाहका भक्त तथा दास हुन्, अल्लाहको साझीदार तथा समान बनाउ ।

[2]कि अल्लाहद्वारा दिइएको धनबाट अन्य देवताहरूको भोग-प्रसाद निकाल्दछौ तथा यसप्रकार त्यसको अनुकम्पाको कृतघ्ना गर्दछौ ।

[3]अर्थात् अल्लाह तआला आफ्ना यी उपहारहरूको वर्णन गरेर जुन आयतमा वर्णित छन्, प्रश्न गरिराखेको छ कि सबैथोक दिने त अल्लाह नै हो, तर यिनीहरू त्यसलाई छाडेर अरुहरूको पूजा गर्दछन् तथा अन्यको भनाई मान्दछन् ।

[4]अर्थात् अल्लाहलाई छाडि पूजा पनि त्यस्ता मानिसहरूको गर्दछन्, जोसित कुनै कुराको अधिकार छैन ।

(७४) तसर्थ अल्लाह (तआला) का लागि समतुल्य न बनाउ,[1] अल्लाह (तआला) राम्ररी जान्दछ तथा तिमी जान्दैनौ ।

فَلَا تَضْرِبُوا لِلّٰهِ الْأَمْثَالَ ۚ إِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧٤﴾

(७५) अल्लाह (तआला) एउटा उदाहरणको वर्णन गरिराखेको छ कि एउटा दास छ, अन्यको स्वामित्वको, जो कुनै कुराको अधिकार राख्दैन तथा एउटा अन्य व्यक्ति छ, जसलाई हामीले आफ्नो पासबाट समुचित धन दिएका छौं, जसबाट त्यो गोप्य तथा खुल्लारूपले खर्च गर्दछ । के यी सबै समान हुन सक्दछन् ?[2] अल्लाह (तआला)

ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَىٰ شَيْءٍ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا ۖ هَلْ يَسْتَوُونَ ۚ الْحَمْدُ لِلّٰهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾

[1]जुन प्रकारले मुश्रिकहरू उदाहरण दिन्छन् कि जस्तो राजालाई भेट्नु छ अथवा त्यसबाट कुनै काम छ भने कोही सोभ्कै राजासित सम्पर्क स्थापित गर्न सक्दैन, उसले सर्वप्रथम राजाका निकटवर्तीसित सम्बन्ध स्थापित गर्नुपर्छ, अनि बल्ल उसको राजासित सम्पर्क हुन्छ । त्यसैप्रकार अल्लाहको मान तथा महिमा अपरम्पार छ । त्यससम्म पुग्नका लागि हामीले यी देवताहरूलाई साधन बनाउँछौ अथवा महात्माको माध्यम समात्छौ । अल्लाह (तआला) ले भन्यो कि तिमी अल्लाहलाई आफूजस्तो नठान न यस किसिमको उदाहरण देउ, यसकारण कि त्यो त एक्लो छ, जसको कुनै उपमा नै छैन । अनि राजा न त लुकेका कुराहरू जान्दछ, न अन्तर्यामी न सबैकुरा देख्ने र सुन्ने हुन्छ कि बिना कुनै साधन जनताको दशा तथा आवश्यकताहरूलाई जान्न सकोस् । जबकि अल्लाह तआला प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष स्पष्ट-अस्पष्ट, दर्शी-अदर्शी हरप्रकारको कुराको ज्ञान राख्दछ तथा प्रत्येकको विन्ती सुन्ने सामर्थ्य राख्दछ । तसर्थ एउटा मनुष्य राजाको अल्लाहसँग के तुलना तथा उदाहरण ?

[2]केही विद्वानहरू भन्दछन् कि यो दास तथा स्वतन्त्रको उदाहरण हो कि प्रथम व्यक्ति दास तथा द्वितीय स्वतन्त्र छ । यी दुबै समान हुन सक्दैनन् । केही ज्ञाताहरूको भनाई छ कि यो ईमानवालाहरू तथा काफिरहरूको तुलना हो । प्रथम काफिर तथा द्वितीय ईमानवाला हो । यी समान छैनन् । केही विद्वानहरू भन्छन् कि यो अल्लाह तआला तथा भूटा देवताहरूको तुलना हो । प्रथमसित तात्पर्य भूटा देवता तथा द्वितीयसित अल्लाह हो । यी दुबै समान सक्दैनन् । अर्थ यही हो कि यो एक दास तथा स्वतन्त्र, यसका उपरान्त यी दुबै मनुष्य हुन्, दुबै अल्लाहको सृष्टि हुन् तथा अन्य पनि धेरैजसो कुरा दुबै बीच समान छन् । यसको उपरान्त मान, सम्मान, मर्यादा तथा आदरमा दुबैलाई समान ठान्दैनन् । तसर्थ

के लागि सारा प्रशंसा हुन्, तर उनीहरूमध्ये अधिकतर मानिसहरू जान्दैनन् ।

(७६) तथा अल्लाह (तआ़ला) ले एउटा अर्को उदाहरण वर्णन गर्दछ[1] दुईटा व्यक्ति छन्, जसमध्ये एउटा लाटो छ तथा कुनै कुरामाथि उसलाई अधिकार प्राप्त छैन, बरु त्यो आफ्नो स्वामीमाथि एउटा बोझ छ, त्यसलाई उसले जहाँ पठाउँछ, केही राम्रो गरेर ल्याउँदैन । के यो तथा त्यो जो न्यायको आदेश दिन्छ र स्वयं पनि सोझो मार्गमा छ, समान हुन सक्दछन् ?

وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا رَّجُلَيْنِ اَحَدُهُمَآ اَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلٰى شَيْءٍ وَّهُوَ كَلٌّ عَلٰى مَوْلٰىهُ ۙ اَيْنَمَا يُوَجِّهْهُّ لَا يَاْتِ بِخَيْرٍ ۭ هَلْ يَسْتَوِيْ هُوَ ۙ وَمَنْ يَّاْمُرُ بِالْعَدْلِ ۙ وَهُوَ عَلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿٧٦﴾

(७७) तथा आकाशरू र धर्तीका परोक्षका कुरा मात्र अल्लाहलाई नै ज्ञात छ ।[3] र त्यस क़ियामतको कुरा त मात्र यस्तो छ, जस्तै आँखा झिम्म गर्नु बरु त्यसभन्दा पनि धेरै निकट । निःसन्देह

وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۭ وَمَآ اَمْرُ السَّاعَةِ اِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ ۭ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ

अल्लाह तआ़ला तथा ढुङ्गाको एउटा मूर्ति अथवा एउटा चिहानको थुप्रो, यी दुबै कुन प्रकार समान हुन सक्दछन् ?

[1]यो एउटा अन्य उदाहरण हो, जुन पहिलोभन्दा धेरै स्पष्ट छ ।

[2]तथा प्रत्येक कार्य गर्नुको सामर्थ्य राख्दछ किनभने हरेक कुरो बोल्दछ, बुझ्दछ तथा छ पनि सोझो मार्गमा अर्थात् प्राकृतिक धर्म तथा सुचरित्रमा । अर्थात् अधिकता एवं कमीवाट पवित्र । जसरी यी दुबै समान छैनन्, त्यसरी नै अल्लाह तआ़ला तथा ती वस्तुहरू जसलाई मानिसहरू अल्लाहको साझीदार ठहराउँछन्, समान हुनै सक्दैनन् ।

[3]अर्थात् आकाश तथा धर्तीमा जुन कुराहरू अप्रत्यक्ष छन् तथा उनी असंख्य छन् एवं तिनैमा क़ियामतको ज्ञान छ, ती सबैको ज्ञान अल्लाहका अतिरिक्त कसैलाई छैन । यसकारण इबादत (उपासना) को योग्य एक अल्लाह नै छ न कि ती मूर्तिहरू अथवा मृत धर्मात्मा व्यक्तिहरू जसलाई कुनै वस्तुको ज्ञान छैन, न उनी कसैलाई लाभ-हानि पुऱ्याउन सामर्थ्य राख्दछन् ।

شَيْءٍ قَدِيْرٌ ۝٧٧

अल्लाह (तआला) हरेक कुरोमाथि सामर्थ्यवान छ ।[1]

وَاللّٰهُ اَخْرَجَكُمْ مِّنْۢ بُطُوْنِ اُمَّهٰتِكُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ شَيْـًٔا ۙ وَّجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْـِٕدَةَ ۙ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ۝٧٨

(७८) तथा अल्लाह (तआला) ले तिमीलाई तिम्रा आमाहरूको गर्भबाट त्यस दशामा निकालेको छ जब कि तिमी केही पनि जान्दैनथ्यौ,[2] उसैले तिम्रा कान तथा आँखा एवं हृदय बनायो[3] ताकि तिमी कृतज्ञता व्यक्त गर्न सक ।[4]

[1]अर्थात् उसको सामर्थ्यको प्रमाण हो कि यो विस्तृत विशाल सृष्टि त्यसको आदेशबाट आँखा झिम्म गर्दाको समय बरु त्यसभन्दा पनि कम समयमा प्रलय तथा समाप्त भइहाल्नेछ । यो कुरो अतिश्योक्तिको रूपमा होइन बरु यो एउटा वास्तविक घटना हो किनभने त्यसको सामर्थ्य असीम छ, जसको हामी अनुमान पनि गर्न सक्दैनौं, त्यसको एक शब्द कुन (كن) बाट त्यो सबै हुन्छ जुन त्यो चाहन्छ। तसर्थ यो कयामत पनि त्यसको (كن) कुन शब्द भन्नासाथ भइहाल्नेछ ।

[2](شيئا) जातिवाचक हो, तिमी केही पनि जान्दैनथ्यौ, न शुभ-अशुभलाई, न लाभ हानिलाई ।

[3]ताकि कानहरूद्वारा तिमी स्वर सुन, आँखाहरूद्वारा वस्तुहरूलाई हेर तथा हृदय अर्थात बुद्धि (किनभने बुद्धिको केन्द्र हृदय हो), दियो, जसबाट विभिन्न वस्तुहरू बीच अन्तर गर्न सक तथा लाभ-हानि जान्न सक, जस्तो-जस्तो मानिस ठूलो हुँदै जान्छ, त्यसको शक्ति तथा बुद्धिमा बृद्धि हुँदैजान्छ यहाँसम्मकि जब मानिस समझ तथा वयस्क आयुमा पुग्दछ, त त्यसको क्षमता पनि शक्तिशाली हुँदैजान्छ, यहाँसम्मकि पछि पूर्णतःको सीमासम्म पुग्दछ ।

[4]अर्थात् यो क्षमता तथा शक्ति अल्लाह तआलाले यसकारण प्रदान गरेको छ कि मानिसले यी अङ्ग-प्रत्यङ्गहरूलाई यसप्रकार प्रयोग गरोस् कि जसबाट अल्लाह प्रसन्न होस्, तिनीबाट अल्लाहको इबादत तथा आज्ञापालन गरोस् । यही अल्लाहका ती उपहारहरूको व्यवहारिक कृतज्ञता हो । हदसिमा वर्णित छ, मेरो भक्त जुन कुराहरूद्वारा मेरो निकटता प्राप्त गर्दछ, तीमध्ये सबभन्दा अधिक प्रिय कुरा ती हुन्, जुन मैले उसको लागि अनिवार्य गरेको छु । यसका अतिरिक्त ऐच्छिक इबादतद्वारा पनि त्यसले मेरो अधिक निकटता प्राप्त गर्न प्रयत्न गर्दछ । यहाँसम्मकि म त्यसँग प्रेम गर्न थाल्छु । तथा जब म त्यसलाई प्रेम गर्न थाल्छु त म त्यसको कान भइदिन्छु जसबाट त्यो सुन्दछ, आँखा भइदिन्छु जसबाट त्यो हेर्दछ, हात भइदिन्छु जसबाट त्यो समात्छ, खुट्टा भईदिन्छ, जसबाट त्यो हिंड्दछ तथा यदि मसित माँग्दछ भने म त्यसलाई प्रदान गर्दछु ।

أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوِّ السَّمَاءِ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٧٩﴾

(७९) के उनीहरूले पंक्षीहरूलाई आकाशमण्डलमा वशीभूत देखेनन्, जसलाई अल्लाहका अतिरिक्त अन्य कोही थामेको छैन ।[1] निःसन्देह यसमा ईमान भएकाहरूका लगि धेरै लक्षणहरू (निशानी) छन् ।

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَافِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَاثًا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ﴿٨٠﴾

(८०) तथा अल्लाह (तआ़ला) ले तिम्रो निम्ति तिम्रा घरहरूमा बस्ने ठाउँ बनाएको छ । र उसैले तिम्रो निम्ति पशुहरूका छालाबाट पनि घर बनाइदिएको छ, जसलाई तिमीले आफ्नो यात्राको दिन र बासको दिन पनि हलुङ्गो पाउँछौ,[2] तथा उनका ऊन, भुत्ला तथा कपालहरूबाट पनि उसले धेरै वस्तुहरू तथा एउटा निर्धारित समयसम्मको लागि विभिन्न लाभकारी वस्तुहरू बनायो ।[3]

तथा मसित कुनै वस्तुबाट मुक्ति चाहन्छ त म त्यसलाई शरण दिन्छु (सहीह बुख़ारी किताबुर रिक़ाक़ वाबुत तवाजुअ) यस हदीसको गलत अर्थ लगाएर केही मानिस महात्माहरूलाई अल्लाहको शक्तिधारणकर्ता वनाएका छन् , यद्यपि हदीसको स्पष्ट अर्थ यो हो कि जव भक्त आफ्नो इवादत तथा आज्ञा पालनलाई शुद्धरूपले अल्लाहकै निम्ति गर्दछ, त त्यसको प्रत्येक कार्य अल्लाहकै प्रसन्नताको लागि हुन्छ, त्यसको कानहरूले त्यही कुरो सुन्दछन् तथा आँखाले त्यही कुरो देख्दछन्, जसको अल्लाहले आज्ञा प्रदान गरेको छ, जुन कुरोलाई हातले समात्छ तथा खुट्टाले हिंडेर त्यसतर्फ जान्छ, त त्यो त्यही वस्तु हुन्छ, जसलाई धार्मिक नियमहरूले मान्यता दिएका हुन्छन् । त्यसले उनलाई अल्लाहको अवज्ञाको लागि प्रयोग गर्दैन । मात्र आज्ञा-पालनामा प्रयोग गर्दछ ।

[1]यो अल्लाह तआ़ला नै हो जसले पंक्षीहरूलाई यसप्रकार उड्नुको तथा हवाहरूलाई आफूमाथि उचालिराख्नुको शक्ति प्रदान गरेको छ ।

[2]छालाद्वारा निर्मित पालहरू जसलाई तिमी यात्राहरूमा सजिलैसँग बोकेर हिंड्छौ, तथा जहाँ आवश्यक पर्दछ, पाल स्थापित गरेर ऋतुको तीव्रताबाट आफूलाई सुरक्षित गर्दछौ ।

[3](أصواف) बहुवचन हो (صوفٌ) को । (भेडाको ऊन) । (أوبارٌ) बहुवचन हो (وبرٌ) को, ऊँटको रौहरू, (أشعار) बहुवचन हो (شَعْرٌ) को, भेंडा तथा बाखाका भुत्ला । यिनीबाट थरी-थरीका सामग्रीहरु बन्दछन्, जसबाट मानिसलाई धन अर्जित हुन्छ ।

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِّمَّا خَلَقَ ظِلٰلًا وَّجَعَلَ لَكُمْ مِّنَ الْجِبَالِ اَكْنَانًا وَّجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيْلَ تَقِيْكُمُ الْحَرَّ وَسَرَابِيْلَ تَقِيْكُمْ بَاْسَكُمْ ؕ كَذٰلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهٗ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُوْنَ ﴿٨١﴾

(८१) तथा अल्लाहले नै तिम्रो लागि आफूद्वारा पैदा गरिएका कुराहरूबाट छायाँको प्रबन्ध गरेको छ।[1] तथा उसैले तिम्रा निम्ति पर्वतहरूमा गुफा बनाएको छ तथा उसैले तिम्रो लागि वस्त्र बनाएको छ, जुन तिमीलाई गर्मीबाट सुरक्षित राख्दछन्, यस्ता कवच (वस्त्र) पनि जुन तिमीलाई युद्धका समय काम आउँछन्।[2] त्यसले यसैप्रकार आफ्नो पूरा उपहार प्रदान गरिराखेको छ ताकि तिमी आज्ञा पालक बन।

فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلٰغُ الْمُبِيْنُ ﴿٨٢﴾

(८२) तैपनि यदि उनीहरू विमुख रहन्छन्, भने तपाईंको जिम्मेवारी केवल स्पष्टरूपले पुऱ्याइदिनु हो।

يَعْرِفُوْنَ نِعْمَتَ اللّٰهِ ثُمَّ يُنْكِرُوْنَهَا وَاَكْثَرُهُمُ الْكٰفِرُوْنَ ﴿٨٣﴾

(८३) यिनीहरू अल्लाहको उपहार जान्दछन्, बुझ्दछन्, तैपनि तिनीहरूलाई नकारिराखेका छन्, बरु उनीहरूमा अधिकतर त कृतघ्न छन्।[3]

وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ شَهِيْدًا ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَلَا هُمْ

(८४) तथा जुन दिन हामीले प्रत्येक समुदायवाट साक्षी उभ्याउनेछौं, त काफिरहरूलाई त्यसपछि न त

तथा उनीवाट एक समयसम्म लाभ पनि उठाईन्छ।

[1]अर्थात् वृक्ष जसवाट छायाँ प्राप्त गर्दछौ।

[2]अर्थात् ऊन तथा कपासका कुर्ता, कमिज तथा अन्य वस्त्र जो सामान्यतः लगाउनका लागि प्रयोग हुन्छन् तथा फलामको कवच तथा मुकुट जुन युद्धमा लगाइन्छ।

[3]अर्थात् यस कुरालाई जान्दछन् तथा बुझ्दछन् कि यी सारा सुख सुविधाहरू उत्पन्न गर्ने तथा उनलाई प्रयोगमा ल्याउन क्षमता प्रदान गर्ने केवल अल्लाह तआला नै हो, तैपनि अल्लाहलाई मान्दैनन् तथा अधिकतर कृतघ्न हुन्छन्। अर्थात् अल्लाहलाई छाडि अरुहरूको पूजा गर्दछन्।

يُسْتَعْتَبُوْنَ ۝٨٤

आज्ञा दिइनेछ तथा न क्षमा-याचना गर्न भनिनेछ ।[1]

وَاِذَا رَاَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُوْنَ ۝٨٥

(८५) तथा जब यी अत्याचारी मानिसहरूले यातना देखिसकेका हुन्छन्, त्यस पश्चात त्यो न त उनको लागि हलुका गरिनेछ तथा न उनलाई मोहलत (समय) नै दिइनेछ ।[2]

وَاِذَا رَاَ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا شُرَكَآءَهُمْ قَالُوْا رَبَّنَا هٰٓؤُلَآءِ شُرَكَآؤُنَا الَّذِيْنَ كُنَّا نَدْعُوْا مِنْ دُوْنِكَ ۚ فَاَلْقَوْا اِلَيْهِمُ الْقَوْلَ اِنَّكُمْ لَكٰذِبُوْنَ ۝٨٦

(८६) तथा मिश्रणवादी जब आफ्ना भागीदारहरूलाई देखिसकेका हुनेछन्, त भन्नेछन् कि हे हाम्रो प्रभु ! यी नै हाम्रा साझेदार हुन्, जसलाई हामीले तिमीलाई छोडेर पुकार्ने गर्दथ्यौं । अनि तिनीहरूले उनलाई उत्तर दिनेछन् कि तिमीहरू बिल्कुल झुटा हौ ।[3]

[1]अर्थात प्रत्येक अनुयायीहरूका गुटमाथि त्यस अनुयायी समूहको पैग़म्बर साक्षी हुनेछ कि उनीहरूलाई अल्लाहको सन्देश पुऱ्याइएको थियो, परन्तु उनीहरूले त्यसको चिन्ता गरेनन् । यी काफ़िरहरूलाई कारण भन्नको लागि समय पनि दिइने छैन, किनभने वास्तवमा उनीहरूसित कुनै कारण अथवा तर्क हुने नै छैन, न उनीसित फर्कने तथा यातना हटाउनको माँग गरिनेछ, किनभने यसको आवश्यकता त्यस समय आउँछ जब कसैलाई अवसर दिनुको विकल्प हुन्छ । (لا يُستعتبون) को एउटा अन्य अर्थ यो गरिएको छ कि उनीहरूलाई आफ्नो प्रभुलाई प्रसन्न पार्नुको अवसर दिइने छैन किनभने त्यो समय उनलाई संसारमा दिइसकिएको छ, जुन कर्मशाला हो । परलोक त कर्मशाला होइन, त्यो त प्रतिकारको घर हो त्यहाँ त त्यस कुराको प्रतिफल प्राप्त हुनेछ, जुन मनुष्यले संसारमा गरेको हुनेछ, त्यहाँ केही गर्नुको अवसर कसैलाई दिइने छैन ।

[2]हलुको नगर्नुको अर्थ, मध्यमा कुनै विराम हुनेछैन, यातना निरन्तर बिना कुनै विलम्ब हुनेछ । तथा न छुट नै दिइनेछ अर्थात् उनलाई तुरुन्त बलियो तरिकाले समातिनेछ तथा जंजीरहरूवाट जकडिएर नरकमा फ्याँकिदिइनेछ अथवा क्षमा माँग्ने अवसर पनि प्रदान गरिने छैन, किनभने परलोक कर्मस्थली होइन । प्रतिफल प्राप्त गर्ने स्थान हो ।

[3]झूटा देवताहरूको पूजा गर्नेहरू आफ्ना दावीमा त झूठा हुने छैनन् तर ती देवी-देवता जसलाई यिनीहरू अल्लाहको साझीदार भन्दछन्, भन्नेछन् कि यिनीहरू झूटा हुन् । यो या त साझीदारीलाई नकार्नु हो अर्थात् हामीलाई अल्लाह तआलाको साझेदार बनाउनमा यिनी झूटा हुन्, अल्लाहको साझीदार को हुनसक्छ र ? अथवा यसकारण उनीहरूलाई झूटा भन्नेछन् कि

(८७) तथा त्यसदिन उनीहरू सबै (विवश) भएर अल्लाहका सामु आज्ञाकारी हुनु स्वीकार गर्नेछन् तथा जुन आक्षेप गर्दथे, त्यो सबै उनीबाट हराइसकेका हुनेछन्।

وَأَلْقَوْا إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَمَ وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٨٧﴾

(८८) जसले अधर्म (कुफ्र) गरे तथा अल्लाहको मार्गबाट रोके, हामीले उनीहरूको लागि प्रकोपमाथि-प्रकोप बढाउँदै जानेछौं,[1] यो प्रतिकार हुनेछ उनीबाट उपद्रव उत्पन्न गर्नुको।

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ﴿٨٨﴾

उनी तिनका पूजाबाट कदापि अनभिज्ञ थिए। जसरी कुर्आन करीमले विभिन्न स्थानहरूमा यस कुराको वर्णन गरेको छ।

﴿ فَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِن كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ ﴾

"हाम्रो तथा तिम्रो मध्य अल्लाह नै पर्याप्त साक्षी छ कि हामी यस कुराबाट अनभिज्ञ थियौं कि तिमी हाम्रो पूजा गर्दथ्यौ।" (सूर: यूनुस-२९)

अन्य ठाउँमा पनि हेर्नुस् सूर: अल-अहकाफ़ आयत ५ तथा ६, सूर: मरियम-८१ तथा ८२, सूर: अल-अनकबूत-२५,सूर: अल-कहफ़-५२ आदि। एउटा यो अर्थ पनि हुनसक्छ कि हामीले तिमीलाई आफ्नो पूजा गर्न भनेका थिएनौं, यसकारण तिमी नै भुटा हौ। यी देवी-देवता यदि ढुङ्गा तथा वृक्ष हुनेछन् भने अल्लाह तआलाले उनीहरूलाई बोल्ने शक्ति प्रदान गर्नेछ, जिन्नात तथा शैतान हुनेछन् भने कुनै शंका नै छैन तथा यदि अल्लाहका पुण्य आत्मा व्यक्ति हुनेछन्, जसरी मानिसहरू पुण्य आत्मा व्यक्तिहरू, महात्मा एवं अल्लाहको निकटता प्राप्त मानिसहरूलाई पुकार्दछन्, उनका नामको भोग तथा प्रसाद चढाउँछन् तथा उनका चिहान समाधिमा गई उनको त्यसैप्रकार सम्मान गर्दछन्, जुन प्रकारले ईष्टदेवको, भय तथा आशाको भावले गरिन्छ। त अल्लाह तआलाले उनलाई हश्रको मैदानमा मुक्ति प्रदान गर्नेछैन तथा उनका पूजा गर्नेहरूलाई नरकमा हालिदिनेछ। जस्तो कि आदरणीय ईसासित अल्लाह तआलाको प्रश्न तथा उनको उत्तर सूर: मायद:को अन्तमा वर्णित छ।

[1]जसरी स्वर्गमा ईमानवालाहरूका विभिन्न पद हुनेछन्, त्यसरी नै नरकमा काफिरहरूको यातनामा भिन्नता हुनेछ। जो विचलित हुनुका साथ अन्य मानिसहरूलाई विचलित गराउनुको कारण बनेका हुन्छन्, उनीहरूको यातना अरुहरूको अपेक्षा तीब्र हुनेछ।

(८९) तथा (स्मरण गर) जुन दिन हामीले प्रत्येक समुदायमा उनैमध्ये उनीमाथि साक्षी उभ्याउने छौं तथा तिमीलाई ती सबैमाथि साक्षी बनाएर ल्याउने छौं ।[1] तथा हामीले तिमीमाथि यो किताब अवतरित गरेका छौं जसमा हरेक कुराको स्वच्छ वर्णन छ[2] तथा मुसलमानहरूका लागि मार्ग-दर्शन तथा कृपा एवं शुभ-सूचना हो ।

وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِم مِّنْ أَنفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَىٰ هَٰؤُلَاءِ ۚ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٨٩﴾

(९०) नि:सन्देह अल्लाह (तआला) न्यायको, भलाईको तथा निकट सम्बन्धिहरूका साथ सद्व्यवहार गर्नुको आदेश दिन्छ तथा निर्लज्जताका कार्य तथा दुराचारहरू एवं अत्याचार र क्रुरताबाट रोक्दछ ।[3] त्यसले

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ وَالْبَغْيِ ۚ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾

[1]अर्थात् प्रत्येक नबी आफ्ना अनुयायीहरूका लागि साक्षी हुनेछ तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका अनुयायीहरू नबीहरूको विषयमा साक्ष्य दिनेछन् कि यी सत्य हुन्, उनीहरूले नि:सन्देह तिम्रो सन्देश पुऱ्याइदिएका थिए (सहीह बुखारी तफ़सीर सूर: निसा)

[2]कितावसित तात्पर्य अल्लाहको किताव तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको व्याख्या अर्थात् हदीस हो । आफ्ना हदीसहरूलाई पनि अल्लाहका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले अल्लाहको किताब भन्नुभएको छ । जस्तो कि उसैफ़को कथा आदिमा छ । (हेर्नुस् सहीह बुख़ारी कितावुल मुहारेबीन बाब हल यामुरू इमाम रजुलन फ़यज़्रेबुल हद ग़ायवन अन्ह, कितावुस सलात बाबु ज़िकल बैये वश शेराअे अलल मिम्बर फ़िल मस्जिद) तथा प्रत्येक वस्तुको अर्थ छ भूत तथा भविष्यका ती सूचनाहरू, जसको ज्ञान आवश्यक एवं लाभदायक छ । त्यसैप्रकार मान्य तथा निषेधको विवरण तथा ती कुराहरू जसका धर्म एवं संसार तथा व्यवसाय एवं जीविका सम्बन्धमा मनुष्य बाध्य छ । कुरआन तथा हदीस दुबैमा यी सबै कुराहरू स्पष्ट गरिएका छन् ।

[3]न्यायको साधारण अर्थ निष्पक्ष निर्णय गर्नु हो अर्थात आफन्ती तथा अरुहरू सबैसँग न्याय गरियोस् । कसैसँग शत्रुता तथा वैरभाव अथवा प्रेम तथा सम्बन्धका कारण न्यायका नियमहरूको उल्लघंन नहोस् । एउटा अर्को अर्थ सन्तुलन हो अर्थात कुनै विषयमा अधिकता एवं कमी नगरियोस्, यहाँसम्मकि धर्मको विषयमा पनि, किनभने धर्ममा अत्याधिकता, अतिशयोक्ति छ, जुनकि साह्रै निन्दनीय छ तथा कमी, धर्मको कार्यमा आलस्य हो, यो पनि अप्रिय छ । उपकारको एउटा अर्थ सद्व्यवहार, क्षमा हो । अर्को अथ

स्वयं तिमीलाई शिक्षा दिइराखिएको छ, ताकि तिमी शिक्षा प्राप्त गर ।

وَاَوۡفُوۡا بِعَهۡدِ اللّٰهِ اِذَا عٰهَدۡتُّمۡ وَلَا تَنۡقُضُوا الۡاَيۡمَانَ بَعۡدَ تَوۡكِيۡدِهَا وَ قَدۡ جَعَلۡتُمُ اللّٰهَ

(९१) तथा अल्लाहसित गरिएको वचनलाई पूरा गर, तथा जब तिमी आपसमा वचन तथा अनुबन्ध गर्दछौ त सौगन्धहरूलाई उनको दृढता पश्चात भङ्ग नगर, जबकि तिमीले अल्लाह (तआला)

अधिक्य को हो अर्थात् देय अधिकारभन्दा अधिक दिनु अथवा अनिवार्य कर्मभन्दा अधिक कर्म गर्नु। जस्तो कसैको ज्याला सय रुपैयाँ निश्चित गरिएको छ, परन्तु दिंदाखेरि दस, बीस रुपैयाँ अधिक दिनु किनभने निर्धारित मजदूरी (ज्याला) सय रुपैयाँ थियो जुन मजदुरको वास्तविक अधिकार हो तथा यो न्याय हो। दस-बीस रुपैयाँ अधिक दिनु उपकार हो । न्यायवाट समाजमा शान्ति स्थापित हुन्छ, परन्तु उपकारवाट अधिक प्रेमभाव तथा आफ्नोपना उत्पन्न हुन्छ । तथा अनिवार्य कर्मलाई पूर्णरुपले गर्नुका उपरान्त ऐच्छिक कर्मको प्रबन्ध गर्नु, आवश्यक कर्मभन्दा अधिक कर्म हो, जसवाट अल्लाह तआलाको विशेष निकटता प्राप्त हुन्छ । उपकारको एउटा तेस्रो अर्थ हो पवित्र कर्म तथा उपासनाको सुन्दरता, जसलाई हदीसमा (أن تعبُدَ الله كأنّكَ تَراهُ) (अल्लाहको इवादत यसप्रकार गर कि जस्तो तिमीले उसलाई देखिराखेका छौ) भनिएको छ (إيتاء ذي القربى) (सम्वन्धिहरूका अधिकारलाई पूरा गर्नु अर्थात उनको सहायता गर्नु। यसलाई हदीसमा सम्बन्धलाई जोड्नु भनिएको छ तथा यसमाथि हदीसमा अत्याधिक जोड दिइएको छ। न्याय, तथा उपकारको वर्णन पश्चात यसको अलग्गैवाट वर्णन, यो पनि सम्वन्धलाई जोड्नुको महत्वलाई स्पष्ट गरिराखेको छ। (فحشآء) सित तात्पर्य निर्लज्जताका कर्म हुन् । अचेल निर्लज्जता यति सामान्य भइसकेको छ कि त्यसको नाम संस्कृति, उन्नति तथा कला परिहालेको छ अथवा "मनोरञ्जन" को नाममा त्यसको औचित्य मानिहालिएको छ । तर मात्र सुन्दर आवरणले कुनै वस्तुको वास्तविकता वदल्न सकिन्न, यसैप्रकार इस्लामी धार्मिक नियमहरूमा बलात्कार तथा त्यसका साधन, नाच, गीत, नग्नता तथा फैशनलाई, स्त्री-पुरुषका निर्लज्जतापूर्ण मिश्रण तथा मिश्रित समाज एवं अन्य यसैप्रकारका कुकर्महरूलाई निर्लज्जता भनिएको छ, यिनीहरू जति राम्रो नाम दिए पनि, पाश्चात्य देशबाट आयातित कुकर्म मान्यता प्राप्त गर्न सक्दैनन्। (منكر) प्रत्येक त्यो कार्य हो, जसलाई धार्मिक नियमहरूबाट अप्रिय घोषित गरिएको छ। तथा (بغي) को अर्थ अत्याचार तथा क्रुरता गर्नु हो। एक हदीसमा भनिएको छ कि सम्वन्ध विच्छेद तथा (بغي) यी दुबै अपराध अल्लाहलाई यति अप्रिय छन् कि अल्लाहको तर्फबाट (परलोकका अतिरिक्त) संसारमा पनि उनको शीघ्र दण्डको सम्भावनाको भय रहन्छ। (इब्ने माजः किताबुज़ ज़ोहद बाबुल बग्ये)

عَلَيْكُمْ كَفِيلًا ۚ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٩١﴾

लाई आफ्नो उत्तरदायी (जामिन्) ठहराइसकेका छौ ।[1] तिमी जे-जति गर्दछौ, अल्लाह तआ़ला त्यसलाई राम्ररी जान्दछ ।

وَلَا تَكُونُوا كَالَّتِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا ۖ تَتَّخِذُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَىٰ مِنْ أُمَّةٍ ۚ إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ ۚ وَلَيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٩٢﴾

(९२) तथा त्यस (स्त्री) जस्तो नहुनु जसले आफ्नो सूत बलियो रूपले काते पश्चात टुक्रा-टुक्रा गरी चुडालिदियो,[2] कि तिमी आफ्ना कसमहरूलाई परस्पर हस्तक्षेपका कारण बनाउ[3] यस कारण कि एउटा गुट अर्को गुटबाट उच्च हुन जाओस् । कुरा मात्र यही हो कि यस वचनबाट अल्लाहले तिम्रो परीक्षा लिइराखेको छ । नि:सन्देह अल्लाह तआ़लाले तिम्रो लागि

[1]शपथ एक त त्यो हो, जुन कुनै सन्धि अथवा वचनको समय, त्यसलाई पक्का गर्नुको निम्ति खाइन्छ । दोस्रो, शपथ त्यो हो, जुन मनुष्य आफ्नो रूपले कुनै समय पनि लिन्छ कि अमुक कार्य गर्नेछु अथवा गर्नेछैन् । यहाँ आयतमा प्रथम वर्णित शपथको तात्पर्य हो कि तिमीले यहाँ सौगन्ध खाएका छौ, किनभने द्वितीय वर्णित सौगन्धको विषयमा हदीसमा आदेश दिइएको छ कि कुनै व्यक्ति कुनै कार्यको लागि पनि सौगन्ध खान्छ, अनि देख्दछ कि अधिक पुण्य अर्को कर्ममा छ (अर्थात् सौगन्धको विरूद्ध गर्नुमा) त त्यसले पुण्यको कार्य गरोस् तथा सौगन्धलाई तोडेर त्यसको कफ्फारा (प्रायश्चित) पूरा गरोस् । (सहीह मुस्लिम संख्या १२७२) नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको व्यवहारमा पनि यही थियो । (सहीह बुख़ारी संख्या ६६२३ तथा मुस्लिम संख्या १२६९)

[2]शपथद्वारा दिइएको वचनलाई तोड्नु यस्तो नै छ, जस्तो कुनै स्त्रीले सूत काते पश्चात त्यसलाई स्वयं नै टुक्रा-टुक्रा गरिहालोस् । यो उपमा हो ।

[3]अर्थात् धोखा, छल-कपटलाई साधन बनाउ ।

[4](أربى) को अर्थ अधिक हो अर्थात् जब तिमी देख्छौ कि तिमी अधिक भइहाल्यौ त आफ्नो अधिक संख्याको गर्वमा सौगन्ध तोडिदेउ, जबकि सौगन्ध तथा सन्धिको समय त्यो गुट कमजोर थियो, तर कमजोरीको उपरान्त पनि त्यो निश्चित थियो कि सन्धिका कारण हामीलाई हानि पुऱ्याउने छैन । परन्तु तिमीले विश्वासघातबाट तथा सन्धिलाई तोडेर हानि पुऱ्याउँछौ । अज्ञानकालमा चरित्रहीनताको कारण यसप्रकार सन्धिविच्छेद सामान्यरुपले ब्याप्त थियो । मुसलमानहरूलाई यस चरित्रहीनताबाट रोकियो ।

क़ेयामतका दिन प्रत्येक त्यो कुरालाई स्पष्ट गरेर वर्णन गरिदिनेछ, जसमा तिमीहरूले मतभेद गरिराखेका थियौ ।

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً
وَاحِدَةً وَلَٰكِن يُضِلُّ مَن يَشَاءُ
وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ ۚ وَلَتُسْأَلُنَّ عَمَّا
كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

(९३) तथा यदि अल्लाह (तआला) ले चाहेको भए तिमी सबैलाई एउटै समूह बनाइदिन्थ्यो तर त्यसले जसलाई चाहन्छ विचलनमा छाडिदिन्छ तथा जसलाई चाहन्छ सोझो मार्ग देखाउँछ । तिमीले जे-जति पनि गरिराखेका छौ, त्यसको विषयमा अवश्य सोधपूछ गरिनेछ ।

وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ
فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا
السُّوءَ بِمَا صَدَدتُّمْ عَن سَبِيلِ
اللَّهِ ۖ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٩٤﴾

(९४) तथा तिमी आफ्ना सौगन्धहरूलाई आपसको छलकपटको साधन न बनाउ, अनि त तिम्रा पाइला आफ्ना स्थिरता पश्चात डग्मगाई हाल्नेछन् तथा तिमीले कठोर दण्ड चाख्नु पर्नेछ किनभने तिमीले अल्लाहको मार्गबाट रोक्यौ तथा तिमीलाई ठूलो घोर यातना दिइनेछ ।[1]

وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا
قَلِيلًا ۚ إِنَّمَا عِندَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ

(९५) तथा तिमी अल्लाहको प्रतिज्ञालाई तुच्छ मूल्यमा सौदा नगर, याद राख अल्लाह

[1]मुसलमानहरूलाई पुन: उपरोक्त वचन भङ्ग गर्नुबाट रोकिएको छ, त्यसतो नहोस् कि तिम्रो यस नैतिक पतनका कारण कसैको खुट्टा डग्मगाउन थालोस् तथा काफ़िर तिम्रो यो व्यवहार देखेर इस्लाम धर्म धारण गर्नबाट रोकियोस् तथा यसप्रकार तिमी मानिसहरूलाई अल्लाहको मार्गबाट रोक्नुको अपराधी तथा दण्डको अधिकारी बन्नपुग । केही व्याख्याकारहरूले (أيمانٌ) [यमीन (सौगन्ध) को अर्थमा] को बहुवचनबाट रसूलुल्लाह सल्लाहु अलैहि वसल्लमको बैयअत (अर्थात वचन दिनु) तात्पर्य लिएका छन् अर्थात नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको (बैयअत) अर्थात् उहाँसँग गरिएको वचनलाई तोडेर फेरि धर्मबाट विमुख नहुनु किनभने तिम्रो धर्म परिवर्तनलाई देखेर अन्य पनि इस्लाम धर्म धारण गर्नुबाट रोकिने छन् तथा यसप्रकार तिमी दुईगुना यातनाको अधिकारी बन्नेछौ । (फ़तहुल क़दीर)

لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩٥﴾

को पासमा भएको वस्तु नै तिम्रो लागि उत्तम छ यदि तिमीमा ज्ञान छ ।

مَا عِندَكُمْ يَنفَدُ وَمَا عِندَ اللَّهِ بَاقٍ ۗ وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾

(९६) तिम्रो पासमा जे-जति छ, सबै नाशवान छ तथा अल्लाहको पासमा जे-जति छ, स्थायी रहनेछ । तथा धैर्य गर्नेहरूलाई हामीले राम्रा कर्महरूको उत्तम प्रतिफल अवश्य प्रदान गर्नेछौं ।

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٧﴾

(९७) जो व्यक्ति पुण्यको कार्य गर्दछ, नरहोस् अथवा नारी, र त्यो निष्ठावान छ भने हामीले त्यसलाई निःसन्देह सर्वोत्तम जीवन प्रदान गर्नेछौं ।[1] तथा उनका पुण्यका कार्यहरूको उत्तम फल पनि उनीहरूलाई अवश्य दिनेछौं ।

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٩٨﴾

(९८) कुरआन पढ्दाखेरि धिक्कृत शैतानबाट अल्लाहको शरण माँगने गर ।[2]

إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٩٩﴾

(९९) ईमान भएकाहरू तथा आफ्नो प्रभुमाथि भरोसा गर्नेहरूमाथि उसको कदापि केही लाग्दैन ।

[1] पवित्र जीवनसित तात्पर्य सांसारिक जीवन हो, यसकारण कि परलोकको जीवनको वर्णन अघिल्लो वाक्यमा छ तथा अर्थ यो हो कि सदाचारी मुसलमानलाई सत्य संयमशील जीवन व्यतीत गर्न तथा अल्लाहको इबादत तथा आज्ञापालन एवं भक्ति तथा सन्तोषमा जुन स्वाद तथा मिठोपना प्रतीत हुन्छ, त्यो एउटा काफिर तथा अवज्ञाकारीलाई संसारभरिका सुख-सुविधाका उपरान्त पनि प्राप्त हुँदैन, बरु त्यो एउटा व्यग्रता तथा अशान्तिको शिकार रहन्छ ।

﴿ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا ﴾

"जो मेरो स्मरणबाट विमुख भयो, त्यसको निर्वाह संकीर्ण हुनेछ ।" (सूरः ताहा-१२४)

[2] सम्बोधन यद्यपि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित छ तर सम्बोधित सम्पूर्ण मुसलमान छन् । अर्थात् कुरआन पाठ गर्नुको प्रारम्भमा (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ) पढियोस् ।

إِنَّمَا سُلْطَٰنُهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُۥ وَٱلَّذِينَ هُم بِهِۦ مُشْرِكُونَ ۝١٠٠

(१००) हो, त्यसको प्रभाव उनीमाथि अवश्य छ, जो उसलाई मित्र बनाउँछन् तथा उसलाई अल्लाहको साझीदार बनाउँछन् ।

وَإِذَا بَدَّلْنَآ ءَايَةً مَّكَانَ ءَايَةٍ وَٱللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنَزِّلُ قَالُوٓا۟ إِنَّمَآ أَنتَ مُفْتَرٍۭ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۝١٠١

(१०१) जब हामीले कुनै आयतको स्थानमा अन्य आयत ल्याउँछौं– तथा जे-जति अल्लाह (तआला) अवतरित गर्दछ, त्यसलाई त्यो राम्ररी जान्दछ, तब यिनीहरू भन्दछन् कि तिमी त आक्षेप लगाउने व्यक्ति हौ । कुरो यो हो कि तिनीहरूमध्ये अधिकतर जान्दैनन् ।[1]

قُلْ نَزَّلَهُۥ رُوحُ ٱلْقُدُسِ مِن رَّبِّكَ بِٱلْحَقِّ لِيُثَبِّتَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟

(१०२) तपाईं भनिदिनुस् कि त्यसलाई तपाईंको पालनकर्ताको तर्फबाट जिब्रील सत्यका साथ लिएर आएका छन्,[2] ताकि ईमान भएकाहरूलाई अल्लाह

---

[1]अर्थात् एउटा आदेश निरस्त गरी त्यसको स्थानमा अर्को आदेश अवतरित गर्दछौं, जसको रहस्य तथा कारण अल्लाह तआला राम्ररी जान्दछ तथा त्यसका अनुसार आदेशहरूमा परिवर्तन गर्दछ, त काफ़िर भन्दछन् कि यो कथन हे मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ! तिमीले आफूले रचेको कुरा हो किनभने अल्लाह तआला यस्तो गर्न सक्दैन । अल्लाह तआला भन्दछ कि उनका अधिकतर मानिसहरू अज्ञानी छन्, यसकारण यो निरस्त गर्नुको कारण तथा रहस्य के जान्न सक्दछन् (र अधिक जानकारीको लागि हेर्नुस् सूरः अल-बक़र आयत १०६ को व्याखया)

[2]अर्थात् यो क़ुरआन मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमद्वारा रचित होइन । बरु यसलाई आदरणीय जिब्रील जस्ता महान फरिश्ताले सत्यका साथ प्रभुको तर्फबाट उतारेका छन् । जस्तो अन्य स्थानमा छ ।

﴿نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الأَمِينُ ☆ عَلَىٰ قَلْبِكَ﴾

"त्यसलाई सत्यात्मा (जिब्रील) ले तिम्रो हृदयमा अवतरित गरेका छन् ।" (सूरः अल-शुअरा-१९३, १९४)

وَهُدًى وَّبُشْرٰى لِلْمُسْلِمِيْنَ ۝١٠٢

(तआ़ला) ले स्थिरता प्रदान गरोस्[1] तथा मुसलमानहरूका लागि मार्ग-दर्शन तथा शुभ-सूचना होस् ।[2]

وَلَقَدْ نَعْلَمُ اَنَّهُمْ يَقُوْلُوْنَ اِنَّمَا يُعَلِّمُهٗ بَشَرٌ ۭ لِسَانُ الَّذِيْ يُلْحِدُوْنَ اِلَيْهِ اَعْجَمِيٌّ وَّھٰذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُّبِيْنٌ ۝١٠٣

(१०३) तथा हामीलाई राम्ररी ज्ञात छ जे काफ़िर भन्दछन् कि उसलाई त एउटा मानिसले सिकाउँछ[3] त्यसको भाषा जसतिर यिनीहरूले संकेत गरिराखेका छन् अजमी (स्वच्छ अरबी भाषा) होइन तथा यो कुर्आन त स्पष्ट अरबी भाषामा छ ।

اِنَّ الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ ۙ لَا يَهْدِيْهِمُ اللّٰهُ وَلَهُمْ

(१०४) जुन मानिसहरू अल्लाह (तआ़ला) का आयतहरूमा निष्ठावान छैनन्, उनीहरूलाई अल्लाहको तर्फबाट

[1]यसकारण कि उनीहरू भन्दछन् कि निरस्त तथा परिवर्तित दुबै प्रभुका तर्फबाट हुन् । यसका अतिरिक्त, निरस्तको कारण एवं रहस्य पनि जब उनका अगाडी आउँछन् त उनमा झन् अधिक स्थायित्व एवं ईमानमा दृढता आउँछ ।

[2]तथा यो कुर्आन मुसलमानहरूका लागि मार्ग-दर्शन एवं शुभ-सूचनाको साधन हो किनभने कुर्आन पनि वर्षा समान छ जसबाट धर्तीको केही भाग अत्याधिक हराभरा हुन्छ तथा केहीमा काँडा एवं सुख्खा घाँसका अतिरिक्त केही उम्रिँदैन । ईमानवालाहरूको हृदय पवित्र एवं उज्ज्वल छ, जुन कुर्आनको महिमाबाट तथा ईमानको प्रकाशले प्रकाशित हुन्छ तथा काफ़िरको हृदय बाँझो भूमिको जस्तो छ, जुन कुफ्र एवं मार्ग-भ्रष्टताको अँध्यारोले भरिएको छ, जहाँ कुर्आनको ज्योतिको पनि प्रभाव हुँदैन ।

[3]केही दास थिए, जो तौरात तथा इंजीलसित अवगत थिए, पहिला उनीहरू यहूदी तथा ईसाई थिए, त्यस पश्चात मुसलमान भए, उनको भाषा पनि अस्वच्छ थियो, मक्काका मूर्तिपूजक भन्दथे कि अमुक दास मुहम्मदलाई कुर्आन सिकाउँछ ।

[4]अल्लाह तआ़लाले उत्तरमा भन्यो कि यिनी जुन व्यक्ति अथवा व्यक्तिहरूको नाम लिन्छन्, तिनीहरू त अरबी भाषा पनि उचित ढङ्गले बोल्न सक्दैनथे, जबकि कुर्आन त यस्तो स्वच्छ भाषामा छ जुन प्रभावशाली, हृदयस्पर्शी एवं मार्मिक वर्णनमा अतुलनीय छ तथा चुनौतीका उपरान्त पनि यसको समान एक अंश पनि बनाएर प्रस्तुत गर्न सक्दैनन् । अरबी भाषामा त्यस व्यक्तिलाई अजमी (लाटो) भन्दथे, जो स्वच्छ एवं सरल भाषा बोल्ने योग्य हुँदैनथ्यो तथा अरबी भाषी बाहेकलाई पनि अजमी भनिन्छ किनकि अजमी भाषाहरूमा प्रवाह तथा प्रभावमा अरबी भाषाको तुलना गर्न सकिदैन ।

عَذَابٌ اَلِيْمٌ ۝

पनि मार्गदर्शन प्राप्त हुँदैन तथा उनीहरूका लागि दुखदायी यातना छ ।

اِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ ۚ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْكٰذِبُوْنَ ۝

(१०५) मिथ्या आरोप त उनीहरूले नै लगाउँछन् जसलाई अल्लाह (तआला) का आयतहरूमा ईमान (विश्वास) हुँदैन । र यी मानिसहरू नै असत्य हुन् ।[1]

مَنْ كَفَرَ بِاللّٰهِ مِنْۢ بَعْدِ اِيْمَانِهٖٓ اِلَّا مَنْ اُكْرِهَ وَقَلْبُهٗ مُطْمَئِنٌّۢ بِالْاِيْمَانِ وَلٰكِنْ مَّنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنَ اللّٰهِ ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ۝

(१०६) जसले आफ्नो ईमान पश्चात अल्लाहसँग कुफ्र गर्‍यो-त्यस अवस्थामा बाहेक जसको लागि उसलाई विवश गरिएको छ र त्यसको हृदय ईमानमा सन्तुष्ट छ,[2] परन्तु जो मानिसहरू खुल्ला हृदयले कुफ्र गर्दछन्, त उनीमाथि अल्लाहको क्रोध छ तथा उनको लागि ठूलो यातना छ ।[3]

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمُ اسْتَحَبُّوا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا عَلَى الْاٰخِرَةِ ۙ وَاَنَّ اللّٰهَ

(१०७) यो यसकारण कि उनीहरूले सांसारिक जीवनलाई पारलौकिक जीवनभन्दा प्रियतर ठाने ।

[1]तथा हाम्रो पैग़म्बर ईमानदारहरूको प्रमुख तथा उनीहरूको अगुवा हो, त्यसले कसरी अल्लाहमाथि झूटो आरोप लगाउन सक्छ कि यो किताब अल्लाहको तर्फबाट उसमाथि अवतरित न भएको होस्, तथा त्यसले भनिदेओस् कि यो किताब ममाथि अल्लाहको तर्फबाट अवतरित भएको हो । यसकारण झूटो हाम्रो पैग़म्बर होइन, ती स्वयं झूटा हुन् जो कुर्‌आनलाई अल्लाहको तर्फबाट अवतरित हुने कुरोलाई स्वीकार गर्दैनन् ।

[2]ज्ञानीहरूको यस कुरामा सहमति छ कि जुन व्यक्तिलाई कुफ्रको लागि बाध्य गरिन्छ तथा त्यो प्राण रक्षाको लागि कर्म तथा वचनले कुफ्र गर्दछ, जबकि उसको हृदय ईमानमा दृढ छ, त त्यो काफ़िर हुनेछैन, तथा न उसको पत्नी उसबाट अलग्ग हुनेछ तथा न उसमाथि अन्य कुफ्रका आदेश लागू गरिनेछन् । कुर्तबीको यो कथन हो । (फ़तहुल क़दीर)

[3]यो धर्म त्यागको दण्ड हो कि उनी अल्लाहको क्रोध तथा घोर यातनाका अधिकारी हुनेछन् तथा त्यसको सांसारिक दण्ड हत्या हो । जस्तो कि हदीसमा वर्णित छ । (अन्य जानकारीका लागि हेर्नुहोस् सूरः बक़रः आयत २१७ तथा २५६को व्याख्या)

لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْكٰفِرِيْنَ ۝١٠٧

नि:सन्देह अल्लाह (तआ़ला) काफ़िरहरूको मार्गदर्शन गर्दैन ।

أُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ طَبَعَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ وَسَمْعِهِمْ وَاَبْصَارِهِمْ ۚ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْغٰفِلُوْنَ ۝١٠٨

(१०८) यी त्यस्ता हुन्, जसका हृदय, कान तथा आँखाहरूमा अल्लाहले मोहर (छाप) लगाइदिएको छ तथा यी नै अचेत हुन् ।[२]

لَا جَرَمَ اَنَّهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ ۝١٠٩

(१०९) यसमा कुनै सन्देह छैन कि यिनीहरू नै आख़िरतमा अधिक हानिमा पर्नेहरू हुन् ।

ثُمَّ اِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِيْنَ هَاجَرُوْا مِنْۢ بَعْدِ مَا فُتِنُوْا ثُمَّ جٰهَدُوْا وَصَبَرُوْٓا ۙ اِنَّ رَبَّكَ مِنْۢ بَعْدِهَا لَغَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۝١١٠

(११०) अनि जुन मानिसहरूले परीक्षामा पारिए पश्चात (धार्मिक कारणहरूले) स्थानान्तरण गरे, त्यसपछि धर्मयुद्ध गरे एवं धैर्यको प्रदर्शन गरे । नि:सन्देह तिम्रो प्रभु यी कुराहरू पश्चात उनीहरूका लागि क्षमाशील तथा कृपालु छ ।[३]

[१]यो ईमान पश्चात कुफ़्रको मार्ग अपनाउनु (अधर्मी हुनु) को कारण हो कि उनीहरूलाई एक त संसारिक मोह छ, दोस्रो अल्लाहको दरबारमा यिनीहरू मार्ग-दर्शनका योग्य छैनन् ।

[२]यिनीहरू त न शिक्षा-दीक्षाको कुरा सुन्दछन् न उनलाई बुझ्दछन् तथा न उनी निशानीहरू (लक्षण) देख्दछन् जुन उनीहरूलाई सत्यतिर लग्ने कुरा छन् । बरु उनीहरू यस्ता चेतनहीनतामा घेरिएका छन्, जसले प्रकाशको मार्ग उनीहरूको लागि थुनिएको छ ।

[३]यो मक्काका ती मुसलमानहरूको वर्णन हो जो कमजोर थिए तथा इस्लाम धर्म धारण गर्नुका कारण काफ़िरहरूको अत्याचार तथा क्रुरताका निशाना बनेका थिए । अन्तत: उनीहरूलाई स्थानान्तरणको आदेश दिइयो त उनीहरू आफ्ना नजीकका सम्वन्धिहरू, देश तथा धर्ती एवं माल तथा भूमि सबै कुरा छाडेर इथोपिया अथवा मदीना गइहाले, अनि जब काफ़िरहरूसँग युद्धको अवसर आयो त वीरतापूर्वक लड्नका लागि धर्मयुद्धमा पूर्णरूपले भाग लिए तथा त्यस मार्गका कठिनाई तथा दुखहरूलाई धैर्यका साथ सहन गरे । यी सबै कुराहरूको पश्चात नि:सन्देह उनका लागि तिम्रो प्रभु दयालु एवं कृपालु छ अर्थात् प्रभुको दया एवं कृपाको प्राप्तिको लागि ईमान तथा पुण्यको कर्म हुनु आवश्यक छ । जस्तो कि वर्णित मुहाजिरहरूले ईमान तथा कर्मको सर्वोत्तम प्रदर्शन गरे, त प्रभुको दया एवं कृपाले उनीहरू सफल भए ।

(१११) जुन दिन प्रत्येक व्यक्ति आफ्नो लागि विवाद गर्दै आउनेछ ।[1] तथा प्रत्येकलाई जे-जति गरेको हुनेछ, त्यसको पूरा-पूरा प्रतिफल प्रदान गरिनेछ, तथा मानिसहरूमाथि अलिकति पनि अत्याचार हुनेछैन ।[2]

يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَنْ نَفْسِهَا وَتُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١١١﴾

(११२) तथा अल्लाह (तआला) त्यस बस्तीको उदाहरण प्रस्तुत गर्दछ, जुन पूर्ण सुख शान्तिमा थियो, त्यसको जीविका त्यसको पासमा सम्पन्नताका साथ प्रत्येक मार्गबाट आइराखेको थियो । पछि त्यसले अल्लाह (तआला) का अनुकम्पाहरूको इन्कार गऱ्यो, तब अल्लाह (तआला) ले त्यसलाई भोक तथा भयको स्वाद चखाइदियो जुन उनका कर्तूतहरूको[3] प्रतिफल थियो ।

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١١٢﴾

[1]अर्थात् कोही अन्य कसैको सहायताको लागि आउने छैन न पिता, न भाई, न पुत्र, न पत्नी, न कोही अरु । बरु एक-अर्काबाट टाढा भाग्नेछन् । भाई-भाईबाट, पुत्र माता-पिताबाट, पति-पत्नीबाट भाग्ने छन् । प्रत्येक व्यक्तिलाई केवल आफ्नै चिन्ता हुनेछ, जुन उसलाई अर्काबाट निश्चित गरिदिनेछ ।

[2]अर्थात् पुण्यको फलमा कमी गरिन्छ तथा नराम्रोको प्रतिकार बढाइन्छ, यस्तो हुने छैन, कसैमाथि अलिकति पनि अत्याचार हुनेछैन । नराम्रो कुराको मात्र त्यति नै प्रतिफल प्राप्त हुनेछ, जति मात्रामा त्यो हुनेछ । तर पुण्यको प्रतिफल अल्लाह तआलाले निकै वृद्धि गरेर दिनेछ तथा यो त्यसको उपकार एवं दयाको प्रदर्शन हुनेछ जुन क़ेयामतका दिन ईमानवालाहरूलाई हुनेछ ।

[3]अधिकतर व्याख्याकारहरूले यस ग्रामबाट तात्पर्य मक्कासित लिएका छन् । अर्थात् यसमा मक्का तथा मक्कावासीहरूको वर्णन गरिएको छ तथा यो त्यसो भयो जब अल्लाहका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उनका लागि शापको प्रार्थना गर्नुभयो :

اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطْأَتَكَ عَلَى مُضَرَ، وَاجْعَلْهَا عَلَيْهِمْ سِنِينَ كَسِنِي يُوسُفَ

"हे अल्लाह ! मुजर (क़बीला) माथि आफ्नो पकड कडा गर तथा उनीमाथि अकाल त्यस किसिमले पार जस्तो आदरणीय यूसुफको समयमा मिश्रमा भयो । (सहीह बुख़ारी संख्या ४८२१, सहीह मुस्लिम संख्या २१५६)"

وَلَقَدْ جَآءَهُمْ رَسُوْلٌ مِّنْهُمْ فَكَذَّبُوْهُ فَاَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظٰلِمُوْنَ ﴿١١٣﴾

(११३) तथा उनीहरूको पासमा उनीहरू मध्येबाट नै रसूल पुग्यो, तैपनि उनीहरूले त्यसलाई भुट्लाए, अतः उनीहरूलाई प्रकोपले आइसमात्यो ।[1] तथा उनीहरू थिए पनि अत्याचारी नै ।

فَكُلُوْا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ حَلٰلًا طَيِّبًا ۪ وَّاشْكُرُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُوْنَ ﴿١١٤﴾

(११४) जे-जति उचित वैध (हलाल) तथा पवित्र जीविका अल्लाहले तिमीलाई प्रदान गरेको छ, त्यसलाई खाउ तथा अल्लाहका अनुकम्पाप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर, यदि तिमी उसैको उपासना गर्दछौ ।[2]

اِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيْرِ وَمَآ اُهِلَّ

(११५) उसले त तिम्रो लागि केवल मृत, रगत, सुंगुरको मासु र जसमा अल्लाह बाहेक अरु कसैको नाम लिएको छ, हराम (निषेध) छ,[3] ।

अतः अल्लाह तआलाले मक्काको शान्तिलाई भयमा तथा सम्पन्नतालाई भोकमरीमा बदलिदियो । यहाँसम्मकि उनीहरूको यो दशा भयो कि हाड तथा वृक्षका पातहरू खाएर जीवन निर्वाह गर्नुपर्‍यो । तथा केही व्याख्याकारहरूको विचार छ कि यो अनिश्चित ग्राम हो तथा उदाहरणको रूपमा यो कुरा भनिएको हो कि उपकारलाई अस्वीकार गर्नेहरूको यही अवस्था हुनेछ, उनीहरू जहाँ भएपनि तथा जहिले भएपनि । यसको यस सामान्य भावार्थबाट अधिकांश व्याख्याकारहरूलाई पनि इन्कार छैन, यद्यपि यस अवतरणको कारण उनका निकट विशेष छ ।

[1]यस यातनाबाट तात्पर्य त्यही यातना भय तथा भोक हो, जसको वर्णन यसभन्दा पहिलाको आयतमा छ अथवा यसबाट तात्पर्य काफिरहरूको त्यो हत्या हो जुन बद्रको युद्धमा मुसलमानहरूद्वारा भयो ।

[2]यसको अर्थ यो भयो कि वैध तथा पवित्र वस्तुहरूलाई छाडेर निषेधित तथा अपवित्र वस्तुहरूको प्रयोग तथा अल्लाहलाई छाडेर कुनै अन्यको इबादत (उपासना) गर्नु, यो अल्लाहका उपकारहरूको कृतघ्नता हो ।

[3]यो आयत यसभन्दा पहिला तीन पटक आइसकेको छ । सूरः अल-बकरः-१७३, सूरः अल-मायदः-३, तथा सूरः अल-अनआम-१४५ । यो चौथो स्थान हो, जहाँ अल्लाह तआलाले पुनः वर्णन गरेको छ, जसबाट यो स्पष्ट हुन्छ कि यस आयतमा जुन चारवटा निषेधित कुराहरूको वर्णन छ, तीनीहरूबाट अल्लाह तआला मुसलमानहरूलाई अति बलपूर्वक बचाउन चाहन्छ । यसको आवश्यक व्याख्या पहिले नै गरिसकिएको छ । तैपनि यसमा ﴿وَمَآ اُهِلَّ لِغَيْرِ اللّٰهِ بِهٖ﴾ (जुन कुरोमा अल्लाहको अतिरिक्त अन्यको नाम लिइयोस्) जुन

चौथो प्रकार हो यसको भावार्थमा तर्क, कल्पना एवं व्याख्या गरी शिर्कका लागि चोर ढोका खोजिन्छन् । यसकारण त्यसको केही अरु व्याख्या प्रस्तुत छ, ।

जुन पशु अल्लाहका अतिरिक्त अन्य कसैलाई अर्पित गरिन्छ, त्यसका विभिन्न प्रकार छन् । एकप्रकार यो हो कि अल्लाहको अतिरिक्त अन्यको निकटता तथा प्रसन्नता प्राप्त गर्न त्यसको बलि दिइयोस् तथा बलि चढाउँदाखेरि त्यसै देवता, मूर्ति अथवा महात्माको नाम लिइयोस् जसलाई प्रसन्न गर्ने उद्देश्य हुन्छ । दोस्रो प्रकार यो हो कि उद्देश्य त अल्लाहका अतिरिक्त अन्यको प्रसन्नताको हुन्छ तर बलि अल्लाहको नाममा दिइन्छ, जसरी समाधिका पूजारीहरूमा यो कार्य सामान्यरुपले पाईन्छ । उनी पशुहरूलाई महात्माहरूको नामबाट नामाकिंत गर्दछन् । जस्तै यो खसी अमुक पीरको हो, यो गाई अमूक पीरको हो, यो पशु एघारौंको लागि अर्थात् शेख अब्दुल क़ादिर जीलानीको लागि हो आदि । तथा उनको बलि बिस्मिल्लाह पढेर नै दिन्छन्, यसकारण उनी भन्दछन् कि पहिलो प्रकार अवश्य निषेधित छ, परन्तु यो दोस्रो प्रकार निषेधित छैन, वरु मान्य छ किनभने यो अल्लाहका अतिरिक्त अरु कसैको नाममा बलि दिइएको छैन र यसप्रकार शिर्कको मार्ग खोलिएको छ, जबकि विचारकहरूले यस दोस्रो प्रकारलाई पनि निषेधित भनेका छन् । यसकारण कि यो पनि ﴿وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ﴾ मा सम्मिलित छ, अत: वैजवीको व्याख्यामा छ "प्रत्येक त्यो पशु जसमा अल्लाहको अतिरिक्त अन्य कसैको नाम पुकारिन्छ, निषेध छ, यद्यपि बलि दिंदाखेरि त्यसमा अल्लाहकै नाम लिइएको होस् । यसकारण धर्मज्ञानीहरू सहमत छन् कि मुसलमान यदि अल्लाहको अतिरिक्त अन्य कसैको निकटता प्राप्त गर्नको लागि पशुको बलि दिनेछ भने त्यो विधर्मी भइहाल्नेछ तथा त्यसको बलि विधर्मीको बलि हुनेछ ।" तथा हनफ़ी विचार को प्रख्यात पुस्तक 'दुर्रे मुख़्तार' मा छ,"कुनै अधिकारी तथा त्यसैप्रकार कुनै उच्च अधिकरीको आगमनमा (त्यसको अतिथ्यको लागि होइन बरु त्यसलाई खुशी पार्न अथवा त्यसको सम्मानस्वरुप) पशुको बलि दिइन्छ, भने त्यो निषेधित हुनेछ यसकारण कि त्यो ﴿وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ﴾ मा आइहाल्यो, यद्यपि त्यसमा अल्लाहकै नाम लिइएको होस् तथा अल्लाहमा शामीले यसमा बल दिनुभएको छ ।" (किताबुल ज़बाएह प्राचीन प्रकाशन १२७७ हिजरी, पृष्ठ २२७ फ़तावा शामी भाग ५, पृष्ठ २०३, मेमनीय: प्रकाशन मिस्र) तर केही विचारकहरूले यस दोस्रो प्रकारलाई ﴿وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ﴾ को अर्थ तथा यसमा सम्मिलित ठान्दैनन् तथा अल्लाह बाहेक अन्यको निकटताको प्राप्त गर्नाको कारण यसलाई निषेधित ठान्दछन् । अर्थात निषेध हुने कुरोमा कुनै मतभेद छैन । केवल तर्क तथा प्रमाण प्रस्तुत गर्ने तरिकामा मतभेद छ । यसको अतिरिक्त यो दोस्रो

لِغَيْرِ اللّٰهِ بِهٖ ۚ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَّلَا عَادٍ فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١١٥﴾

तैपनि यदि कोही यसप्रकार विवश गरिएको हुन्छ जबकि त्यो न अत्याचारी छ, न सीमा उल्लघंन गर्ने व्यक्ति छ, त निःसन्देह अल्लाह क्षमाशील तथा कृपानिधान छ।

وَلَا تَقُوْلُوْا لِمَا تَصِفُ اَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هٰذَا حَلٰلٌ وَّهٰذَا حَرَامٌ لِّتَفْتَرُوْا عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ ؕ اِنَّ الَّذِيْنَ يَفْتَرُوْنَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُوْنَ ﴿١١٦﴾

(११६) तथा कुनै कुरोलाई आफ्नो मुखले असत्य नै भन्ने नगर कि यो उचित (हलाल) छ तथा यो निषेध (हराम) छ ताकि अल्लाहमाथि मित्थ्यारोपण गर्न पुग, निःसन्देह अल्लाह (तआला) माथि मिथ्यारोपण गर्नेहरू सफलताबाट बञ्चित नै रहन्छन्।

مَتَاعٌ قَلِيْلٌ ۪ وَّلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿١١٧﴾

(११७) उनीहरूलाई अति तुच्छ लाभ प्राप्त हुन्छ तथा उनका लागि नै कष्टदायी यातनाहरू छन्।

وَعَلَى الَّذِيْنَ هَادُوْا حَرَّمْنَا

(११८) तथा यहूदीहरूका लागि हामीले जे निषेध गरेका थियौं, त्यसलाई हामीले अघिनै तपाईलाई सुनाई

एक हदीसमा वर्णित छ, कि एउटा व्यक्ति आएर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित भन्यो कि मैले मन्नत (भाकल) गरेको छु कि बवानाको स्थानमा म ऊँटको वलि चढाउनेछु। उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले सोध्नु भयो कि के त्यहाँ अज्ञानकालका मूर्तिहरूमध्ये कुनै मूर्ति थियो, जसको पूजा गरिन्थ्यो ? मानिसहरूले भने, होइन, त्यसपछि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले सोध्नुभयो कि त्यहाँ उनीहरूको धार्मिक उत्सवहरूमध्ये कुनै उत्सव त मनाइन्थ्यो ? मानिसहरूले त्यसको पनि नकारात्मक उत्तर दिए, तव सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले प्रश्नकर्तालाई मन्नत पूरा गर्ने अनुमति दिनु हो भो (अवू दाऊद किताबुल ऐमान वन्नजुर, बाब मायूमर, विहि मिन वफ़ाइन्नज्र) यसवाट ज्ञात भयो कि मूर्तिहरूलाई हटाए पश्चात पनि निर्वासित आस्तानाहरूमा गएर पशुहरूको बलि चढाउनु निषेध छ, भनेपछि त्यसको के कुरा गर्ने जवकि ती आस्ताना (मठ), दरवार, मन्दिर तथा दैवी स्थलहरूमा गई बलि चढाईन्छ, जुन पूजा-पाठ, भोग-प्रसादको लागि सामान्य घोषित स्थल छन्।

[1]यो संकेत हो कि पशुहरूतिर जुन उनीहरूले मूर्तिहरूका नाम अर्पित गरी उनलाई आफ्नो लागि निषेध गर्दथे। जस्तै वाहिरः, साएबः, वसीलः एवं हाम आदि। (हेर्नुस सूरः अल-मायदः-१०३ तथा सूरः अल-अनाम-१३९ देखि १४१ सम्मको ब्याख्या)

مَا قَصَصۡنَا عَلَيۡكَ مِن قَبۡلُۖ وَمَا ظَلَمۡنَٰهُمۡ وَلَٰكِن كَانُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ يَظۡلِمُونَ ١١٨

सकेका छौं,[1] हामीले उनीहरूमाथि अत्याचार गरेनौं बरु उनीहरूले स्वयं आफ्ना प्राणमाथि अत्याचार गरिरहे ।

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُواْ ٱلسُّوٓءَ بِجَهَٰلَةٖ ثُمَّ تَابُواْ مِنۢ بَعۡدِ ذَٰلِكَ وَأَصۡلَحُوٓاْ إِنَّ رَبَّكَ مِنۢ بَعۡدِهَا لَغَفُورٞ رَّحِيمٌ ١١٩

(११९) जसले अज्ञानतावश नराम्रो कर्म गर्‍यो, फेरि त्यस पश्चात तौबा (क्षमा-याचना) गर्‍यो तथा सुधार पनि गर्‍यो, त निश्चय नै तपाईंको प्रभु बडो क्षमाशील तथा अत्यन्त दयालु छ ।

إِنَّ إِبۡرَٰهِيمَ كَانَ أُمَّةٗ قَانِتٗا لِّلَّهِ حَنِيفٗا وَلَمۡ يَكُ مِنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ ١٢٠

(१२०) निःसन्देह इब्राहीम अगुवा[2] एवं अल्लाह तआलाको आज्ञा पालना गर्ने एकाग्र निःस्वार्थ थिए । तथा उनी मिश्रणबादीहरू मध्ये थिएनन् ।

شَاكِرٗا لِّأَنۡعُمِهِۚ ٱجۡتَبَىٰهُ وَهَدَىٰهُ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ١٢١

(१२१) अल्लाह तआलाद्वारा प्रदान गरिएका उपहारहरूप्रति कृतज्ञ थिए, अल्लाह (तआला) ले उनलाई निर्वाचित गरिहालेको थियो तथा उनलाई मार्गदर्शन दिएको थियो ।

وَءَاتَيۡنَٰهُ فِي ٱلدُّنۡيَا حَسَنَةٗۖ وَإِنَّهُۥ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ لَمِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ١٢٢

(१२२) तथा हामीले उनलाई संसारमा पनि भलाई प्रदान गर्‍यौं तथा निःसन्देह उनी आख़िरतमा पनि नेक (सत्कर्मी) मानिसहरूमध्ये हुनेछन् ।

ثُمَّ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ أَنِ ٱتَّبِعۡ مِلَّةَ إِبۡرَٰهِيمَ حَنِيفٗاۖ وَمَا كَانَ

(१२३) अनि हामीले तपाईंतिर प्रकाशना (वह्यी) पठायौं कि तपाईं इब्राहीम हनीफ़को मतको

[1]हेर्नुस् सूरः अल-अनाम-१४६ को व्याख्या, यसको अतिरिक्त सूरः निसा-१६० मा यसको वर्णन छ ।

[2]उम्मतको अर्थ मुखिया तथा अगुवा पनि हो, जस्तो कि अनुवादबाट स्पष्ट छ तथा उम्मतको अर्थ अनुयायी पनि हो, यस आधारमा आदरणीय इब्राहीमको अस्तित्व एउटा उम्मत बराबर थियो । (उम्मतको अर्थको लागि सूरः हूद-८ को व्याख्या हेर्नुस्)

مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝١٢٣

अनुसरण गर्नुस् ।[1] र उनी मिश्रणवादीहरू (अनेकेश्वरका पूजारीहरू) मध्ये थिएनन् ।

إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ ۚ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝١٢٤

(१२४) शनिवारका दिन (को महत्व) लाई त मात्र तिनीहरूको लागि नै आवश्यक गरिएको थियो, जसले त्यसमा मतभेद गरेका थिए,[2] कुरा यो हो कि तपाईंको प्रभुले स्वयं नै उनीहरूमा उनको मतभेदको निर्णय कयामतको दिन गर्नेछ ।

[1]मिल्लतको अर्थ हो यस्तो धर्म जसलाई अल्लाह तआलाले आफ्नो कुनै नबीद्वारा मानिसहरूका लागि उचित तथा अनिवार्य गरेको छ । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको यस उपरान्त कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम सबै नबीहरू सहित आदमका सन्तानका सरदार (प्रमुख) हुनुहुन्छ, उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई इब्राहीमका धार्मिक नियमहरूको अनुसरण गर्न भनिएको छ, जसबाट आदरणीय इब्राहीमको महत्व एवं विशेषताको पुष्टि हुन्छ । त्यसो त मौलिकरूपले सबै नबीहरूको धार्मिक नियम एवं मत एउटै नै रहेका छन्, जसमा रिसालतका साथ अद्वैत तथा आख़िरतलाई आधारभूत स्थान प्राप्त छ ।

[2]यस मतभेदको रूप के हो ? यसको व्याख्यामा मतभेद छ, केही ज्ञाताहरू भन्दछन् कि आदरणीय मूसाले उनका लागि शुक्रवारको दिन निर्धारित गरेका थिए, तर इस्राईलका सन्तानले उनको विरोध गरे तथा शनिवारको दिन आदर तथा इबादतको लागि चयन गरे । अल्लाह तआलाले भन्यो, मूसा ! उनीहरूले जुन दिन चयन गरेका छन्, त्यही दिन रहनदेउ । केही ज्ञाताहरू भन्दछन् कि अल्लाह तआलाले उनीहरूलाई आदेश दिएको थियो कि सम्मानका लागि सप्ताहमा कुनै एक दिन निर्धारित गर जसको निर्धारणमा उनीहरूमा आपसी मतभेद भयो तर यहूदीहरूले आफ्नो विचारले शनिवारको दिन तथा इसाईहरूले रविवारको दिन यहूदीहरूको विरोध भावनाले आफ्नो लागि निर्धारित गरेका थिए, यसैप्रकार इबादतको लागि उनीहरूले आफूलाई अलग्ग राख्नको लागि बैतुल मोकद्दसको पूर्वी भागलाई क़िब्लाको रूपमा प्रयोग गरे । शुक्रवारको दिन अल्लाह तआलाले आफ्नो तर्फबाट मुसलमानहरूको लागि निर्धारित गर्नुको वर्णन हदीसमा विद्यमान छ । (हेर्नुस् सहीह बुख़ारी किताबुल जुमा, बाब हिदायत हाज़ेहिल उम्मत, लेयोमिल जुमुअः, तथा सहीह मुस्लिम वर्णित अध्याय)

ادْعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ
وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ ۖ وَجَادِلْهُم
بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ
أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِ ۖ
وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١٢٥﴾

(१२५) आफ्नो प्रभुतिर मानिसहरूलाई विवेक तथा उत्तम शिक्षाका साथ बोलाउनुस् तथा उनीसित राम्रो प्रकारले कुरा गर्नुस्,[1] निःसन्देह तपाईंको प्रभु आफ्ना मार्गबाट विचलित हुनेहरूलाई पनि राम्ररी जान्दछ तथा त्यो मार्गमा हिंड्नेहरूसित पनि पूर्णरुपले परिचित छ ।[2]

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا
عُوقِبْتُم بِهِ ۖ وَلَئِن صَبَرْتُمْ
لَهُوَ خَيْرٌ لِّلصَّابِرِينَ ﴿١٢٦﴾

(१२६) र यदि तिमी प्रतिशोध लिन्छौ पनि त बिल्कुल त्यति नै जति दुख तिमीलाई पुऱ्याइएको छ, तथा यदि धैर्य राख्दछौ भने निःसन्देह धैर्यवानहरूका लागि यही उत्तम छ।[3]

وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ ۚ
وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ
فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ ﴿١٢٧﴾

(१२७) तपाईं धैर्य राख्नुस् र अल्लाहको कृपा बिना तपाई धैर्य राख्नै सक्नुहुन्न तथा उनीहरूको अवस्थाबाट दुःखी नहुनुहोस् जो यो छल-कपट गर्दछ तिनीबाट संकुचित नहुनुस् ।[4]

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوا
وَّالَّذِينَ هُم مُّحْسِنُونَ ﴿١٢٨﴾

(१२८) विश्वास गर कि अल्लाह (तआला) परहेजगार तथा पुण्य कार्य गर्नेहरूका साथमा छ ।

[1]यसमा धर्म-प्रचार एवं प्रसारका नियम वर्णित गरिएका छन्, जुन हिकमत, सत्य भाषण, प्रेम तथा विनम्रतामा आधारित छन् । उत्तम विवाद, तर्क-वितर्क तथा कडाई एवं कटुताबाट पन्छिदै कोमल तथा प्रेमपूर्ण भावको प्रयोग गर्नुछ ।

[2]अर्थात् तपाईंको कार्य नियमहरूका अनुसार शिक्षा-दीक्षा दिनु हो, सत्यमार्गमा हिंडाइदिनु, यो मात्र अल्लाहको अधिकारमा छ तथा त्यो जान्दछ कि मार्ग-दर्शन प्राप्त गर्ने को छ तथा को छैन ?

[3]यसमा यद्यपि बदला (प्रतिशोध) लिनुको आज्ञा छ तर अति होइन, अन्यथा यो स्वयं अत्याचार हुनेछ, तैपनि क्षमा गरिदिनु तथा धैर्यको मार्ग अपनाउनलाई अधिक श्रेष्ठ भनिएको छ ।

[4]यसकारण कि अल्लाह तआला उनीहरूका षडयन्त्रहरूको विरोधमा निष्ठावानहरू तथा अल्लाहसित भय गर्ने एवं सत्कर्मीहरूसँग छ तथा जोसँग अल्लाह छ, त्यसलाई संसारका मानिसहरूको चाल हानि पुऱ्याउन सक्दैन जस्तो कि यसभन्दा पूर्वका आयतमा छ ।